

Statistiska centralbyrån Statistics Sweden

LED-H- -A	LEDIG	
112: (2)		
M >> HUVUDMENY	081017 187 48	LEON
INL/ UTL/ RAST	000	
TAXAVAL	000	BORN
FFJ. CENTRALER	000 09 Rast	TLED
PÅSTIGNING	BC-zon: 112	RAST
INFORMATION	NORRCITY	
TRAFIKLEDNING	Pos-zon: 11	
ERRIVKOBIOR	NORRCITY	
TILLAGG FOR REBA		

112 16:45
4 5 6 11

Fokus på näringsliv och arbetsmarknad våren 2008

Information om utbildning och arbetsmarknad 2008:2

Fokus på näringsliv och arbetsmarknad våren 2008

Statistiska centralbyrån
2008

Focus on Business and Labour Market, spring 2008

Statistics Sweden
2008

Tidigare publicering Har utkommit halvårsvis sedan 2004
Previous publication Published semiannually since 2004

Producent SCB, avdelningen för nationalräkenskaper
Producer Statistics Sweden, National Accounts
SE-701 89 Örebro
+ 46 19 17 60 00

Förfrågningar Leif Haldorson, +46 19 17 67 75
Inquiries leif.haldorson@scb.se

Det är tillåtet att kopiera och på annat sätt mångfaldiga innehållet i denna publikation.
Om du citerar, var god uppge källan på följande sätt:

Källa SCB, *Fokus på näringsliv och arbetsmarknad våren 2008*.

It is permitted to copy and reproduce the contents in this publication.
When quoting, please state the source as follows:

Source: Statistics Sweden, *Focus on Business and Labour Market, spring 2008*.

Omslag/Cover: Ateljén, SCB
Foto/Photo: Monica Holmberg, SCB

ISSN 1654-4366 (online)
ISSN 1400-3996 (print)
ISBN 978-91-618-1455-8 (print)
URN:NBN:SE:SCB-2008-AM78BR0802_pdf (pdf)

Printed in Sweden.

Förord

Det viner i dubbel bemärkelse runt knutarna när arbetet med denna rapport, den nionde i ordningen sedan hösten 2004, slutförs. Den avmattning på bred front i ekonomin som kunde avläsas för det första halvåret 2008 har förstärkts ytterligare av en internationell finanskris. Effekterna av den vikande konjunkturen var dock fortfarande måttliga under det första halvåret, med en liten ökning i sysselsättningen och en i stort sett oförändrad arbetslöshet.

Gemensamma styrelsemedlemmar kan vara en viktig kanal för kunskapsöverföring mellan olika företag, inte minst i dessa tider. Med hjälp av en ny databas kan företeelsen belysas med ny information. Andra bidrag bygger på den löpande statistik, som samlats in och publicerats under en rad av år. Genom att sammanföra och analysera olika statistikgrenar kan ny kunskap komma fram, förhoppningvis till både producentens och användarnas fromma.

Redaktör för detta nummer av Fokus har varit Leif Haldorson.

Statistiska centralbyrån i oktober 2008

Monica Nelson Edberg

Claes-Håkan Gustafson

SCB tackar

Tack vare våra uppgiftslämnare – privatpersoner, företag, myndigheter och organisationer – kan SCB tillhandahålla tillförlitlig och aktuell statistik som tillgodoser samhällets informationsbehov.

Innehåll

A separate text in English is provided at the end of the publication, on page 115.

Förord	3
Sammanfattning	11
Teckenförklaring och förkortningar	13
Arbetsmarknaden under första halvåret 2008	15
Avmattning på bred front i ekonomin	15
Sysselsättning och arbetslöshet	17
Befolkningen och arbetskraften ökar.....	18
Fler sysselsatta	19
Fasta och tidsbegränsade anställningar	21
Arbetslöshet	22
Sysselsatta på den reguljära arbetsmarknaden	24
Arbetade timmar, frånvarotimmar och övertidstimmar	24
Anställda, lediga jobb och vakanser	25
Fler anställda men färre lediga jobb	25
Färre anställda i offentlig sektor.....	26
Löneutvecklingen	27
Offentlig sektor.....	28
Privat sektor	29
Lönenivåer inom offentlig sektor.....	32
Arbetskostnader inom privat sektor.....	34
Aktiebolagens gemensamma styrelsemedlemmar– en del av det sociala kapitalet.....	37
Sammanfattning	37
Bakgrund.....	38
Företagens gemensamma styrelsemedlemmar	39
Mindre företag saknar gemensamma styrelsemedlemmar.....	39
Gemensamma styrelsemedlemmar av två slag.....	40
Intrakopplingar	41
Interkopplingar	42
Styrelsemedlemmarnas arvode	45
Främjar gemensamma styrelsemedlemmarna tillväxten?.....	48

Gynnas de mindre företagens sysselsättning av gemensamma styrelsemedlemmar?	49
Avslutning	53
Förändrat flyttmönster från Polen	55
Grund för bosättning	57
Kvarboende	57
Polackerna bosätter sig i storstadsområdena	58
Arbetsmarknaden för polackerna	59
Sysselsättning efter sektor	60
Yrkesställning	60
Näringsgren	61
Behov av fortsatta studier	61
Taxinäringen i tiden	63
Avregleringen av taximarknaden	64
Konsolidering av företagsstrukturen	65
Antalet fordon per företag	66
Sysselsättningen ökar	68
Var tredje sysselsatt var utrikes född	69
Antalet taxibilar ökade efter avregleringen	70
Litet taxikuriosa	70
Ökade kostnader	71
Taxipriserna har ökat mer än KPI efter år 1990	71
Ökning av förädlingsvärdet	72
Nettoomsättningen per anställd högst för företag med 1–4 anställda	73
60 procent av taxiresorna är ”vanliga” taxiresor	74
Något om källorna	75
Löner och bärkraft	77
Sammanfattning	77
Inledning	78
Bärkraft	78
Syfte och avgränsningar	80
Källor och kvalitet i statistiken	81
Källor	81
Resultat	83
Förädlingsvärdets utveckling	83
Produktivitet, priser och löner	85
Bärkraft, löne- och arbetskostnadsförändringar	92

Lönefördelningen 1997–2006, analys av polarisering och ojämnh	95
Vad är polarisering?	95
Lönestatistiken 1997–2006	96
Jämförelse av olika mått	97
Referenser	101
Bilaga 1. Löner och bärkraft – bärkraftskvoter	103
Bilaga 2. Löner och bärkraft – förädlingsvärdepriser	107
Bilaga 3. Löner och bärkraft – kapitalavkastning	109
Bilaga 4. Polarisering och ojämnh	113
Utgångspunkter och formler	113
In English	115
Summary	115
List of graphs	116
List of tables	118
List of terms	120

Diagramförteckning

1. BNP-förändring från föregående kvartal, säsongrensat och omräknat till årstakt. Procent	16
2. Befolkningen 15–74 år fördelad efter arbetskraftstillhörighet. Andra kvartalet 2005 – andra kvartalet 2008. 1 000-tal	19
3. Antal sysselsatta i befolkningen 15–74 år. April 2005 – juni 2008. 1 000-tal	20
4. Andel sysselsatta i befolkningen 15–74 år. April 2005 – juni 2008. Procent	20
5. Andel sysselsatta av befolkningen efter åldersgrupp. Första halvåret 2008. Procent	21
6. Andel tidsbegränsat anställda av samtliga anställda. Andra kvartalet 2005 – andra kvartalet 2008. Procent	22
7. Andel arbetslösa i procent av arbetskraften. April 2005 – juni 2008	24
8. Antal frånvarotimmar per vecka för sysselsatta efter huvudsaklig frånvaroorsak (enbart huvudsysslan). Första halvåret 2008	25

9. Utveckling av lönesumma och antal anställda i privat sektor. Index: Kvartal 1, 2001=100	26
10. Antal lediga jobb och vakanser i privat sektor. År 2001 – juni 2008	27
11. Förändringstal av den genomsnittliga lönen i offentlig sektor. Januari 1999 – juni 2008. Procent	28
12. Förändringstal av den genomsnittliga lönen i privat sektor samt 12-månaders glidande medelvärde. Januari 1997 – juni 2008. Procent.....	30
13. Löneökning för arbetare och tjänstemän i privat sektor. Januari 1999 – juni 2008. Index: Januari 1999=100	31
14. Reallöneökningar för arbetare och tjänstemän i privat sektor. Januari 2008 – juni 2008. Procent.....	32
15. Genomsnittlig månadslön inom statlig sektor efter kön. Januari 2000 – juni 2008. Kr.....	33
16. Genomsnittlig månadslön inom kommuner och landsting. Januari 1999 – juni 2008. Kr.....	33
17. Förändringar av arbetskraftskostnader i privat sektor efter näringsgren. Första halvåret 2007 – första halvåret 2008. Procent.....	34
18. Arbetskostnader för arbetare i privat sektor, juni 2008. Kronor per timma.....	35
19. Arbetskostnader för tjänstemän i privat sektor, juni 2008. Kronor per månad	36
20. Sambandet mellan intrakopplingar och interkopplingar för varje huvudgrupp SNI 2002. 2006	44
21. Sambandet mellan intrakopplingar och interkopplingar för varje näringsgrupp. 2006.....	45
22. Invandring från Polen till Sverige och utvandring från Sverige till Polen 2000–2007. Personer födda i Polen	56
23. Antalet företag efter antal fordon per företag, 1996–2008.....	66
24. Antal företag med sex eller fler fordon efter antal fordon per företag, 1996–2008	67
25. Antal konkurser inom taxinäringen, 1994–2007	67
26. Sysselsatta inom taxinäringen efter kön, 1989–2006	68
27. Andelen kvinnor av totala antalet sysselsatta inom taxi- näringen, 1989–2006. Procent	69
28. Antalet taxibilar 1981–2007	70

29. Prisindex för taxinäringen enligt KPI respektive KPI, 1980–2007. Index 1980=100.....	72
30. Årsvisa förändringar av BNP för näringslivet SNI 01–95 och av förädlingsvärdet för taxinäringen SNI 60.22. Löpande priser. 1997–2006. Procent.....	73
31. Nettoomsättning per anställd i taxinäringen efter antalet anställda. 1 000-tal kr.....	74
32. Nettoomsättningen i taxinäringen efter typ av verksamhet. År 2006.....	75
33. Förädlingsvärdets huvudkomponenter, 1980–2005.....	85
34. Näringslivets produktivitetsutveckling. Årlig procentuell förändring.....	86
35. Förädlingsvärde- och konsumentpriser. Index 1980=100.....	88
36. Förädlingsvärde- och konsumentpriser. Årlig förändring i procent.....	89
37. Löne- och arbetskostnadsandelar i procent av förädlingsvärdet 1980–2005.....	90
38. Löneandelar i procent av förädlingsvärdet.....	91
39. Polarisering (p100, p50) och spridning (p00) i lönefördelningarna 1997–2006.....	98
40. Lönefördelningar 1997, 2004 och 2006. Månadslöner under 100 000 kr, utjämnade kurvor.....	99
41. Utvecklingen av förädlingsvärde-, producent- och insatsvarupriser i procent.....	108
42. Real avkastning på eget kapital och en ettårig statsobligation. Procent.....	110
43. Real riskpremie på eget kapital för näringslivet i procent.....	111

Tabellförteckning

1. Antal arbetslösa fördelat efter kön, inrikes och utrikes födda samt ålder. Första halvåret 2008.....	23
2. Förändringstal av den genomsnittliga lönen efter sektor. Årsgenomsnitt 1997–2007, halvårsgenomsnitt 2008. Procent.....	28
3. Antal företag och sysselsatta efter antal gemensamma styrelsemedlemmar 2004 och 2006.....	40
4. Företag med gemensamma styrelsemedlemmar i samma huvudgrupp enligt SNI 2002 (intrakopplingar). 2006.....	42

5. Företag med gemensamma styrelsemedlemmar i en annan huvudgrupp enligt SNI 2002 (interkopplingar). 2006.....	43
6. Medel- och medianvärdet för styrelsemedlemmars arvoden i kr efter kön. 2006.....	46
7. Regressionsresultat avseende högre arvoden efter styrelsefunktion. 2006.....	47
8. Genomsnittlig tillväxt av antalet sysselsatta mellan 2004 och 2006 efter tillgång till gemensamma styrelsemedlemmar och koncern tillhörighet år 2004.....	50
9. Regressionsresultat avseende förändring i sysselsättningen mellan 2004 och 2006 efter tillgång till gemensamma styrelsemedlemmar och koncern tillhörighet år 2004.....	52
10. Polska medborgare som invandrat till Sverige från Polen efter grund för bosättning. 2000–2007. Procent.....	57
11. Antal kvarboende polacker per 1 000 invandrade efter invandringsår och vistelsetid i Sverige. 2000–2007	58
12. Andel sysselsatta efter sektor. 2006. Procent	60
13. Andel sysselsatta efter yrkesställning. 2006. Procent.....	60
14. Andel sysselsatta efter näringsgren. 2006. Procent	61
15. Översikt över taxinäringen, SNI 60.22, under perioden 1997–2006	64
16. Företagsformer inom taxinäringen under 2006.....	65
17. Sysselsatta inom taxinäringen 1990, 2000 och 2006 efter inrikes och utrikes födda personer samt kön	69
18. Produktivitetssökning efter näringsgrupp. Genomsnittlig årlig utveckling. Procent.....	87
19. Löne- och arbetskostnadsutveckling 1980–2005 efter näringsgrupp. Genomsnittlig årlig utveckling i procent	92
20. Löne- och arbetskostnadsutveckling 1980–2005 för näringslivet. Genomsnittlig årlig utveckling i procent.....	92
21. Bärkraftsförändring för näringslivet efter period. Genomsnittlig årlig utveckling i procent.....	93
22. Bärkraftsförändring efter näringsgrupp 1980–2005. Genomsnittlig årlig utveckling i procent.....	94
23. Polarisering (p100, p50) och spridning (p00) i lönefördelningarna 1997–2006.....	98
24. Bärkraftkvoter för näringslivet efter period.....	105

Sammanfattning

Det ekonomiska läget för Sverige försämrades avsevärt under det första halvåret 2008. Det konstaterar Bo Sandén i den inledande beskrivningen av den ekonomiska utvecklingen. BNP-utfallet var det lägsta sedan i början på 1990-talet. Det är en avmattning på bred front i ekonomin som ligger bakom stagnationen av aktiviteten. Den inhemska efterfrågan har dämpats betydligt samtidigt som exporten sjönk under andra kvartalet. I den negativa bilden ingår även en stegrad inflationstakt, som är den högsta på 15 år.

Utvecklingen på arbetsmarknaden under första halvåret 2008 har beskrivits av Katja Olofsson, Fredrik Rahm, Ann-Marie Persson och Allan Henrysson.

Såväl antalet som andelen sysselsatta i befolkningen fortsatte att öka under första halvåret 2008, om än i lägre grad än under första halvåret 2007. Antalet sysselsatta ökade med 84 000 personer och andelen sysselsatta av befolkningen ökade med 0,5 procentenheter. Därmed var i genomsnitt 4 572 000 personer eller 66,7 procent av befolkningen i åldern 15–74 år sysselsatta under första halvåret 2008.

Arbetslösheten låg i genomsnitt på 320 000 personer eller 6,5 procent av arbetskraften under perioden. Under första kvartalet sjönk den, medan det inte skedde någon statistiskt säkerställd förändring i arbetslöshetsnivån under andra kvartalet.

I åldersgruppen 15–24 år var arbetslösheten i princip oförändrad, 23,0 procent under första halvåret 2008. Heltidsstuderande utgjorde ungefär en tredjedel. I gruppen utrikes födda var arbetslösheten 12,3 procent under första halvåret. Detta utgjorde inte heller någon statistiskt säker förändring jämfört med första halvåret 2007.

Antalet anställda på arbetsmarknaden fortsatte att öka under första halvåret 2008. Ökningen skedde inom privat sektor, där antalet anställda under andra kvartalet ökade med 3,9 procent. Lönesumman ökade också under andra kvartalet, totalt med 7,2 procent. Trots en nedgång i antalet lediga jobb var efterfrågan på arbetskraft fortsatt hög och under andra kvartalet fanns 45 800 lediga jobb i privat sektor och totalt 55 000 lediga jobb. Det var en minskning med 10 procent, såväl i privat sektor som totalt, jämfört med motsvarande kvartal 2007.

I artikeln *Aktiebolagens gemensamma styrelsemedlemmar – en del av det sociala kapitalet* kartlägger Fredrik W. Andersson de företag som har en eller flera gemensamma styrelsemedlemmar med ett annat företag. År 2006 hade 46 procent av Sveriges aktiebolag tillgång till minst en gemensam styrelsemedlem. Företag som inte hade tillgång till gemensamma styrelsemedlemmar var generellt sett mindre med i genomsnitt 5,6 sysselsatta. Totalt arbetade 54 procent av de sysselsatta (i aktiebolag) år 2006 i företag som hade fler än två gemensamma styrelsemedlemmar. Företagen betalade i genomsnitt 13 procent högre arvoden till de ledamöter som även hade styrelseuppdrag i andra företag. Man kan därför anta att dessa ledamöter tillför företagen expertkunskap.

Tor Bengtsson har i artikeln *Förändrat flyttmönster från Polen* studerat vad som hänt med invandringen från vårt grannland Polen strax före och efter EU-utvidgningen 2004. Invandringen från Polen verkar ha ökat kraftigt i och med EU-inträdet, visserligen från en låg nivå. År 2007 uppgick invandringen från Polen till drygt 7 300 folkbokförda personer, vilket är högre än från de nordiska länderna. Det är således en av de verkligt stora förändringar i migrationen till Sverige under de senaste årtiondena som inte har haft en konflikt som orsak. Återutvandringen ligger på en låg nivå, betydligt lägre än till EU-länderna i övrigt. Arbete och familjeband tycks vara viktiga orsaker till invandringen. De invandrade polackerna arbetar i första hand inom byggverksamhet samt finansiell verksamhet och företagstjänster som t.ex. lokalvård och bemanning.

Taxinäringen i tiden är rubriken på Kerstin Forsséns grundliga genomgång av taxibranschen ur olika aspekter. Taxibranschen hade en nettoomsättning på 12 miljarder kronor år 2006, efter en ökning med 18 procent i löpande priser under en tioårsperiod. Antalet företag minskade med 8 procent under samma tid, främst inom gruppen utan anställda. Från tidpunkten för taxis avreglering, den 1 juli 1990, och fram till 2006 har antalet sysselsatta ökat från 18 100 till 20 500. Hälften av taxiföretagen var 2006 utan anställda, en typisk småföretagarbransch. År 1993 var andelen kvinnor som högst, 22 procent; 2006 var den knappt 13 procent. Var tredje sysselsatt inom taxibranschen år 2006 var av utländskt ursprung, efter en ökning från 1 700 till 6 500 personer sedan 1990.

I artikeln *Löner och bärkraft* fördjupar sig Jonas Färnstrand, Daniel Lennartsson och Pär Lindholm i SCB:s statistik för att belysa lörens koppling till arbetsgivarens betalningsförmåga eller bärkraft, ett klassiskt diskussionsämne. Enligt tillgänglig statistik ökade den

genomsnittliga produktiviteten i näringslivet 1980–2005 med 3,0 procent årligen samtidigt som de genomsnittliga förädlingsvärdepriserna steg med 3,3 procent årligen. Detta skulle ge en bärkraftsökning i näringslivet på i genomsnitt 6,4 procent per år. Under samma period var de nominella löneökningarna 5,5 procent. Lönernas andel av förädlingsvärdet har haft en nedgående trend sedan början av 1980-talet. Löneandelen var i början av 1980-talet ca 55 procent, men var 2005 endast 45 procent. Vinstandelen, dvs. rörelseresultatet i förhållande till förädlingsvärdet, har trendmässigt gått i motsatt riktning. Den uppgick 2005 till 21 procent. Mellan 1980 och 2005 har samtidigt den reala riskpremie som ägarna fått ut på sitt insatta kapital ökat från 6 till 11 procent.

I den sista artikeln, *Lönefördelningen 1997–2006, analys av polarisering och ojämnheter*, bringar Jan Selén klarhet i olika polariseringsmått med den officiella lönestatistiken som grund. Polariseringsmått är avsedda att beskriva vissa drag i fördelningar, så att de kan ge en kompletterande bild av t.ex. löneskillnader i en befolkning. I artikeln redovisas två polariseringsmått samt ett spridningsmått, motsvarande dubbla ginikoefficienten, för åren 1997–2006. Den allmänna löneutvecklingen över tid enligt de här måtten ger underlag för att tala om ökad polarisering och ökad ojämnheter över perioden, med undantag av de senaste åren. Måtten är olika känsliga för förändringar i lönefördelningen, t.ex. kan förändringar allra högst upp i fördelningarna ge olika effekter.

Teckenförklaring och förkortningar

.. Uppgift inte tillgänglig eller alltför osäker för att anges

Arbetsmarknaden under första halvåret 2008

Avmattning på bred front i ekonomin

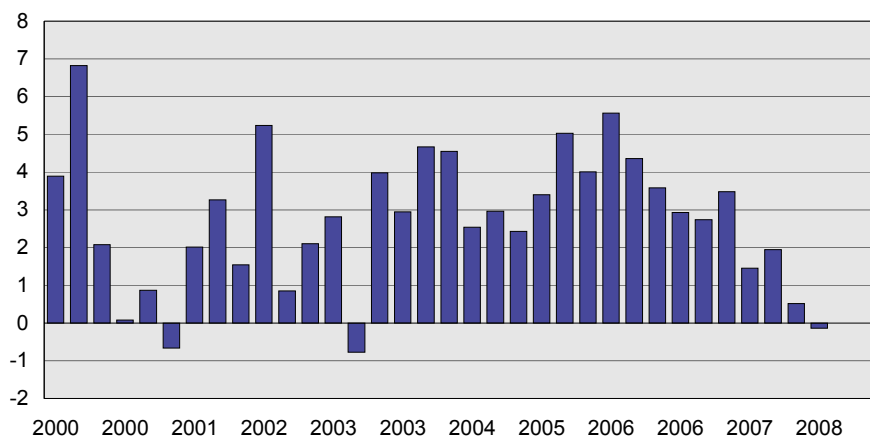
Det ekonomiska läget för Sverige försämrades avsevärt under första halvåret 2008. BNP-utfallet för första och andra kvartalet sammantagna är det lägsta sedan i början på 1990-talet. Det är en avmattning på bred front i ekonomin som ligger bakom stagnationen av aktiviteten. Den inhemska efterfrågan har dämpats betydligt samtidigt som exporten sjönk under andra kvartalet. I den negativa bilden ingår även en stegrad inflationstakt, som är den högsta på 15 år. På arbetsmarknaden var utvecklingen i grunden positiv även om ökningstakten i den totala sysselsättningen var lägre än tidigare.

För den svenska ekonomin blev utvecklingen under första halvåret i år den sämsta på många år. Den ekonomiska tillväxten stannade av helt under andra kvartalet samtidigt som inflationstakten på 4,2 procent i juni var den högsta på 15 år. Avmattningen i ekonomin vilade under första halvåret dessutom på en bred bas. Prisökningarna i konsumentledet var däremot koncentrerade till några få områden och har inte slagit igenom på bred front i ekonomin.

Uppgången i den svenska ekonomin, som fortfarande var hygglig under förra året, dämpades sålunda markant efter årsskiftet. BNP steg under första kvartalet med beskedliga 0,5 procent för att sedan minska med 0,1 procent under andra kvartalet, säsongrensat, jämfört med närmast föregående kvartal och omräknat till årstakt. Det är det lägsta BNP-utfallet, räknat på ett halvår, sedan i början på 1990-talet och innebär att tillväxten nu dämpats, i princip kvartal för kvartal, ända sedan första kvartalet 2006.

1. BNP-förändring från föregående kvartal, säsongrensat och omräknat till årstakt. Procent

1. Change in GDP compared with previous quarter. Percent

Avmattningen i ekonomin inleddes för ett par år sedan med en försvagning av utrikeshandeln, som under 2007 gav stora negativa bidrag till BNP-tillväxten. En fortsatt stark inhemsk efterfrågan höll ändå uppe aktiviteten i ekonomin väl under fjolåret. Efter årsskiftet har konjunktunedgången sedan spridit sig inom näringslivet och försvagningen har i år kommit att gälla en betydligt större del av ekonomin än tidigare. Parallellt med att den internationella efterfrågan bromsat in, har utrikeshandeln försvagats ytterligare under första halvåret. Från första till andra kvartalet minskade den totala exporten med 1,3 procent. Samtidigt minskade importen för första gången på länge och med nästan lika mycket som exporten, med 0,9 procent, vilket är ett uttryck för den dämpning som under senare tid även skett av den inhemska efterfrågan. Ännu under första kvartalet i år fortsatte importen att öka kraftigt, med 2 procent från kvartalet innan.

Nedgången i exporten avspeglar den konjunktunedgång som pågått under en längre tid inom tillverkningsindustrin. Den samlade orderingången till industrin har minskat sedan i slutet på förra året. Detta har lett till att industriproduktionen minskade något under såväl första som andra kvartalet i år, jämfört med kvartalet innan. Konjunkturavmattningen har i år nått även tjänstesektorn, där den totala produktionen steg bara obetydligt under andra kvartalet efter en inbromsning av aktiviteten i början på året. För några branscher, byggindustrin, företagstjänster samt hotell- och restaurangnäringen,

har aktiviteten fortsatt att öka i en hygglig takt under första halvåret, med ca 2 procent i årstakt. Det innebär ändå en fortsatt dämpning från andra halvåret i fjol.

Att efterfrågan i den inhemska ekonomin mattas av allt mer märks även på investeringarna, som länge varit en viktig drivkraft för den ekonomiska aktiviteten. De fasta bruttoinvesteringarna inledde 2008 förhållandevis svagt med en ökning under såväl första som andra kvartalet i år med måttliga 4,5 procent, jämfört med kvartalet innan och omräknat till årstakt. Det kan jämföras med uppgångar de tre senaste åren, 2005–2007, på 8–9 procent per år. Dämpningen förklaras främst av att investeringarna inom näringslivet – och då i synnerhet inom industrin – tappat fart. De fasta bruttoinvesteringarnas bidrag till BNP-tillväxten under första halvåret på ca 0,8 procentenheter är det lägsta sedan 2004.

Nedväxlingen av den inhemska efterfrågan kan också förklaras av en ökad återhållsamhet från hushållens sida. Konsumentförtroendet under våren i år var det lägsta sedan mitten av 1990-talet. Efter den inbromsning som skedde för detaljhandeln i fjol höst fortsatte försäljningsvolymen att stagnera under första halvåret i år. Under andra kvartalet i år beräknas hushållens konsumtionsutgifter ha ökat med bara drygt en procent jämfört med motsvarande period 2007, korrigerat för kalendereffekter. Bidraget från hushållskonsumtionen på mindre än en procentenhet till BNP-tillväxten första halvåret är det lägsta sedan 2003.

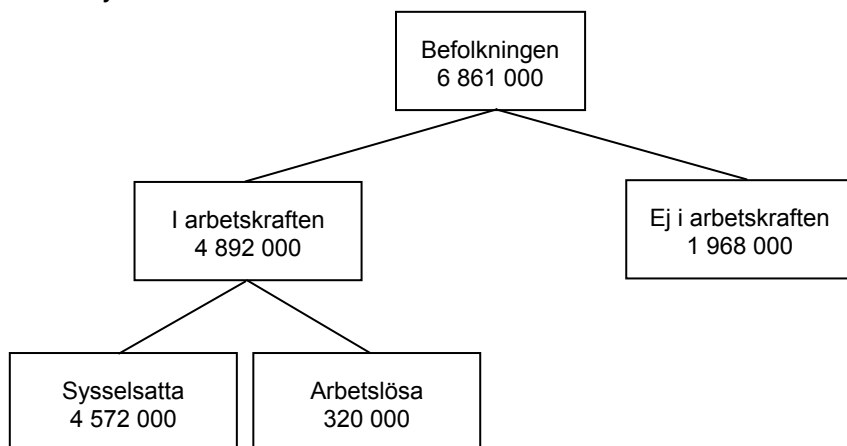
Sysselsättning och arbetslöshet

Enligt den individbaserade *arbetskraftsundersökningen* (AKU) fortsatte såväl antalet som andelen sysselsatta i befolkningen att öka under första halvåret 2008, om än i lägre grad än under första halvåret 2007. Antalet sysselsatta ökade med 84 000 personer och andelen sysselsatta av befolkningen ökade med 0,5 procentenheter. Därmed var i genomsnitt 4 572 000 personer eller 66,7 procent av befolkningen i åldern 15–74 år sysselsatta under första halvåret 2008.

Arbetslösheten låg i genomsnitt på 320 000 personer eller 6,5 procent av arbetskraften under perioden. Under första kvartalet sjönk den, medan det inte skedde någon statistiskt säkerställd förändring i arbetslöshetsnivån under andra kvartalet.

**Nyckeltal för den svenska arbetsmarknaden, befolkningen 15–74 år.
Första halvåret 2008**

Key indicators for the Swedish labour market. Population aged 15–74,
1st half-year 2008

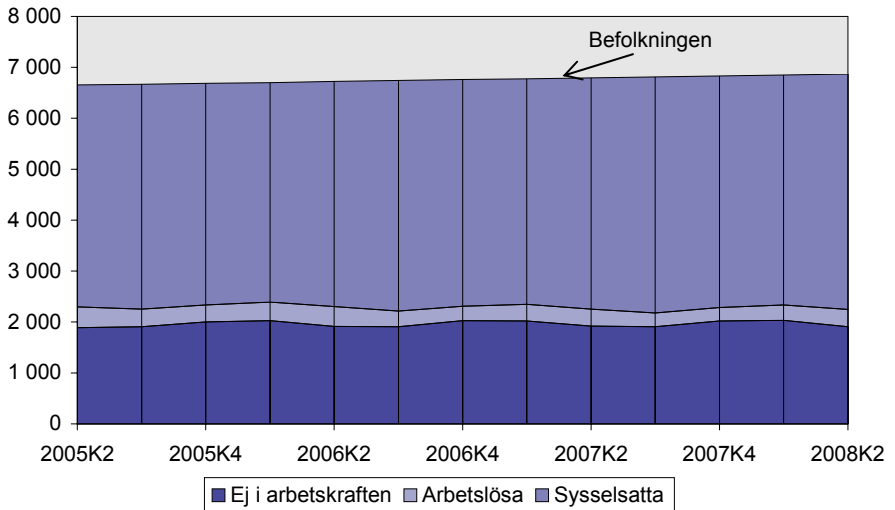
Befolkningen och arbetskraften ökar

Under första halvåret 2008 ökade befolkningen i åldern 15–74 år med 76 000 personer eller 1,1 procent jämfört med första halvåret 2007. De största tillskotten skedde i åldersgrupperna 15–24 och 65–74 år. Arbetskraften (sysseisatta plus arbetslösa) ökade med 76 000 personer. Sammanlagt innebar detta att det relativa arbetskraftstalet, dvs. arbetskraftens andel av befolkningen, var 71,3 procent under perioden.

Den lite längre, kvartalsvisa utvecklingen av fördelningen mellan *sysseisatta*, *arbetslösa* och *personer ej i arbetskraften* visas i diagram 2. Det som bl.a. kan skönjas är att andelen sysseisatta av befolkningen ökat sedan andra kvartalet 2005.

2. Befolkningen 15–74 år fördelad efter arbetskraftstillhörighet. Andra kvartalet 2005 – andra kvartalet 2008. 1 000-tal

2. Labour force participation of the population aged 15–74, in thousands

Fler sysselsatta

Antalet sysselsatta var i genomsnitt 4 572 000 under första halvåret, vilket var en ökning med 84 000 personer jämfört med första halvåret 2007.

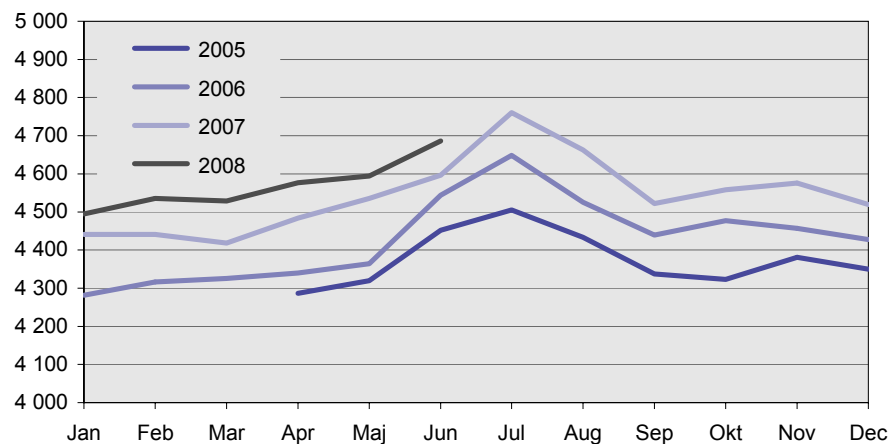
På regional nivå var uppgången i antalet sysselsatta signifikant för Stockholms och Skåne län för båda kvartalen. Ökningen låg i genomsnitt på 35 000 respektive 19 000 personer för halvåret.

Sysselsättningen ökade även med hänsyn tagen till den samtidiga befolkningsökningen, i och med att den s.k. sysselsättningsintensiteten (andelen sysselsatta i procent av befolkningen) ökade med 0,5 procentenheter till 66,7 procent jämfört med första halvåret 2007. Denna ökning var dock lägre än året innan, då den var 1,1 procentenheter.

Den mer långsiktiga utvecklingen av antalet och andelen sysselsatta redovisas i diagram 3 och 4. Antalet sysselsatta har ökat varje månad sedan april 2006 jämfört med motsvarande månad året innan. Uppgången i andelen sysselsatta av befolkningen var däremot inte statistiskt säkerställd för samtliga månader under denna period.

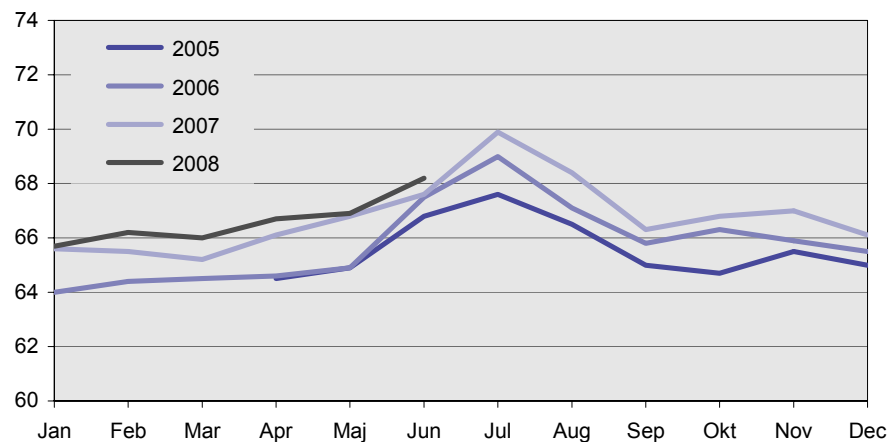
3. Antal sysselsatta i befolkningen 15–74 år. April 2005 – juni 2008. 1 000-tal

3. Number of employed aged 15–74 in thousands

4. Andel sysselsatta i befolkningen 15–74 år. April 2005 – juni 2008. Procent

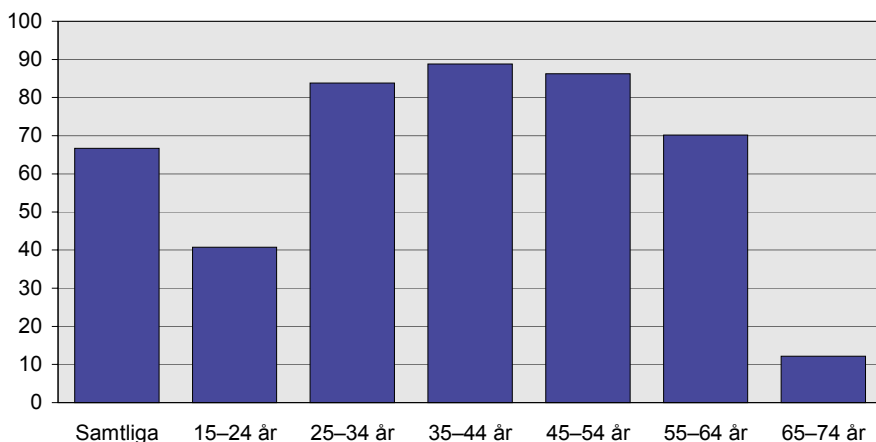
4. Employment rate, percent of population aged 15–74

Sysselsättningsintensiteten under första halvåret 2008 uppdelat på olika åldersgrupper visas i diagram 5. Den varierar med ålder och var som högst i åldern 35–44 år (88,8 procent). De största ökningarna av sysselsättningsintensiteten jämfört med föregående år skedde dock i åldersgrupperna 15–24 år och 65–74 år (drygt 1 procentenheter i båda).

5. Andel sysselsatta av befolkningen efter åldersgrupp. Första halvåret 2008. Procent

5. Employment rate by age, 1st half-year 2008. Percent

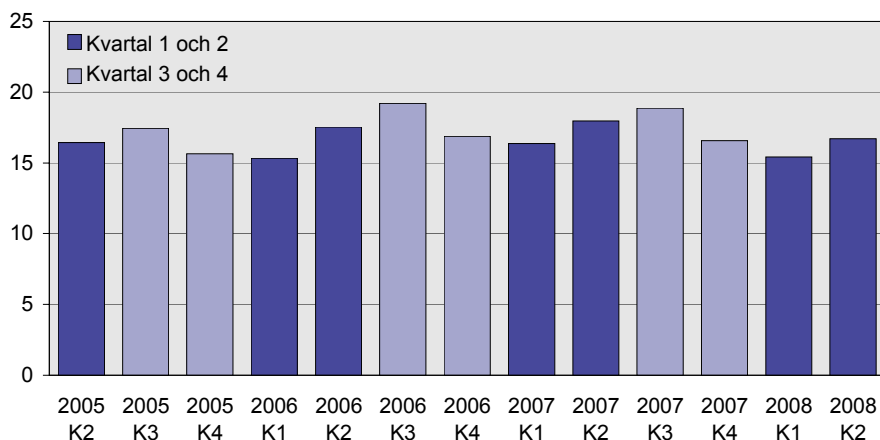
Fasta och tidsbegränsade anställningar

Under första halvåret ökade antalet fast anställda med 115 000 samtidigt som antalet tidsbegränsat anställda minskade med 31 000. Av det totala antalet anställda var därmed cirka 84 procent fast anställda och 16 procent tidsbegränsat anställda under perioden. Att vara tidsbegränsat anställd är fortfarande vanligare bland kvinnor än bland män – 18,7 jämfört med 13,5 procent.

Diagram 6 visar den kvartalsvisa utvecklingen av andelen tidsbegränsat anställda sedan andra kvartalet 2005. Andelen tidsbegränsat anställda var signifikant lägre under första och andra kvartalet 2008 än under motsvarande kvartal 2007, men skiljde sig mindre gentemot första och andra kvartalet 2006.

6. Andel tidsbegränsat anställda av samtliga anställda. Andra kvartalet 2005 – andra kvartalet 2008. Procent

6. Employees engaged for a limited period, percent of all employees

Arbetslöshet

I genomsnitt var 320 000 personer arbetslösa under första halvåret 2008, vilket motsvarar 6,5 procent av arbetskraften. Detta kan jämföras med motsvarande period året innan, då arbetslösheten uppgick till 329 000 personer eller 6,8 procent. Nedgången var statistiskt säkerställd endast för första kvartalet. Av de arbetslösa var 106 000, alltså ungefär en tredjedel, heltidsstuderande som samtidigt sökte arbete.

Antalet långtidsarbetslösa, dvs. de med en sammanhängande arbetslöshetsperiod på 6 månader eller mer, uppgick till 74 000 personer eller ungefär var femte arbetslös. Detta var inte någon statistiskt säker förändring jämfört med första halvåret 2007.

I tabell 1 redovisas antalet arbetslösa efter några bakgrundsvariabler. Av det totala antalet arbetslösa är ungefär hälften män och hälften kvinnor; medan ca 73 procent är födda i Sverige och ca 46 procent är i åldern 15–24 år.

1. Antal arbetslösa fördelat efter kön, inrikes och utrikes födda samt ålder. Första halvåret 2008

1. Number of unemployed by sex, Swedish and foreign born persons, and age

Kön	
Män	160 000
Kvinnor	160 000
Summa	320 000

Inrikes och utrikes födda	
Inrikes födda	232 000
Utrikes födda	88 000
Summa	320 000

Åldersgrupp	
15–24 år	146 000
24–74 år	174 000
Summa	320 000

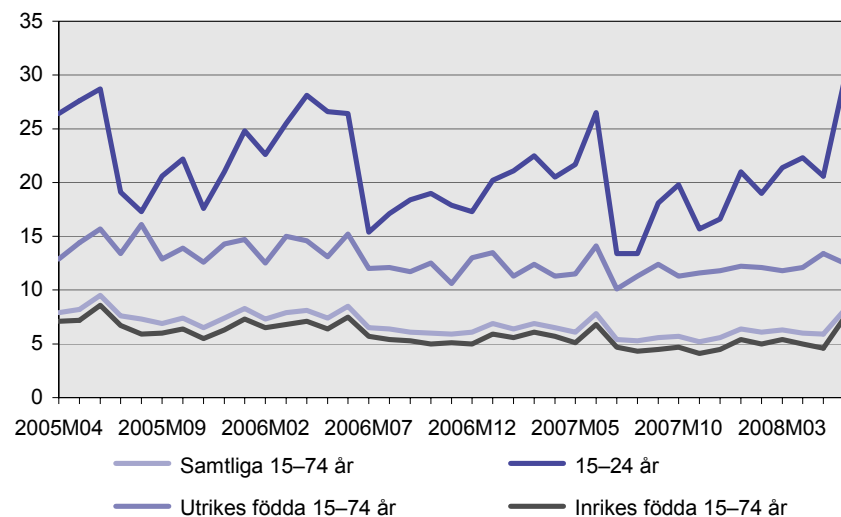
I diagram 7 visas den månadsvisa relativa arbetslösheten *inom* dessa grupper. Arbetslösheten var högre både bland ungdomar 15–24 år och bland utrikes födda än för befolkningen som helhet.

I åldersgruppen 15–24 år var arbetslösheten i princip oförändrad, 23,0 procent under första halvåret 2008. Heltidsstuderande utgjorde ungefär en tredjedel. Detta förklarar i viss utsträckning de kraftiga säsongsvängningarna i arbetslösheten inom gruppen; under terminerna då många studerande söker arbete ökar arbetslösheten för att sedan sjunka tillbaka under sommarmånaderna, då flertalet av de studerande förvärvsarbetar.

I gruppen utrikes födda var arbetslösheten 12,3 procent under första halvåret. Detta utgjorde inte heller någon statistiskt säker förändring jämfört med första halvåret 2007.

7. Andel arbetslösa i procent av arbetskraften. April 2005 – juni 2008

7. Unemployment rate, percent of labour force

Sysselsatta på den reguljära arbetsmarknaden¹

Antalet sysselsatta på den reguljära arbetsmarknaden i åldern 20-64 år var i genomsnitt 4 312 000 under första halvåret 2008, vilket motsvarade 79,9 procent av befolkningen i denna ålder. Sedan första halvåret 2007 har antalet reguljärt sysselsatta ökat med 86 000.

Arbetade timmar, frånvarotimmar och övertidstimmar

Antalet arbetade timmar per vecka var i genomsnitt 145,1 miljoner under första halvåret – en ökning med 2,9 procent under första kvartalet och 2,3 procent under andra. Ökningen av antalet sysselsatta var samtidigt 1,9 procent under hela perioden.

Antalet frånvarotimmar i huvudsysslan var i genomsnitt 29,3 miljoner under halvåret. Av dessa orsakades 6,4 miljoner timmar av sjukdom och 8,7 miljoner av semester (se diagram 8). Antalet frånvarotimmar

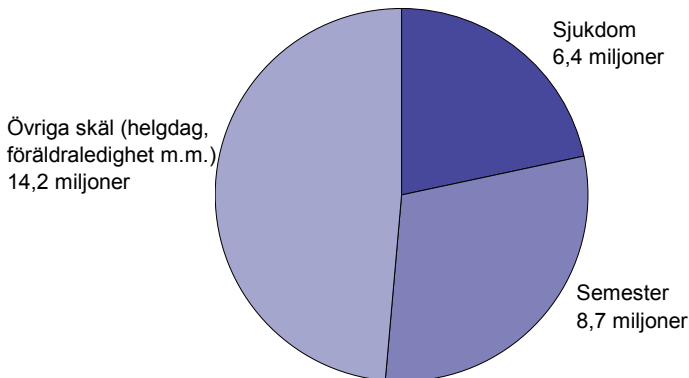
¹ Som sysselsatta på den reguljära arbetsmarknaden räknas sysselsatta enligt AKU exklusive sysselsatta i de konjunkturberoende arbetsmarknadspolitiska programmen friårslediga, akademikerjobb, plusjobb, utbildningsvikariat, allmänt anställningsstöd, förstärkt anställningsstöd, särskilt anställningsstöd, instegsjobb, anställningsstöd till långtidssjukskrivna och stöd till start av näringsverksamhet, enligt statistik från Arbetsförmedlingen. Från och med april 2005 ingår sysselsatta utomlands men folkbokförda i Sverige.

som berodde på sjukdom minskade med 7,7 procent jämfört med första halvåret 2007. Nedgången var dock endast statistiskt säkerställd för första kvartalet.

Antalet övertidstimmar uppgick under första halvåret 2008 till 4,8 miljoner.

8. Antal frånvarotimmar per vecka för sysselsatta efter huvudsaklig frånvaroorsak (enbart huvudsysslan). Första halvåret 2008

8. Number of hours related to absence from work by main cause

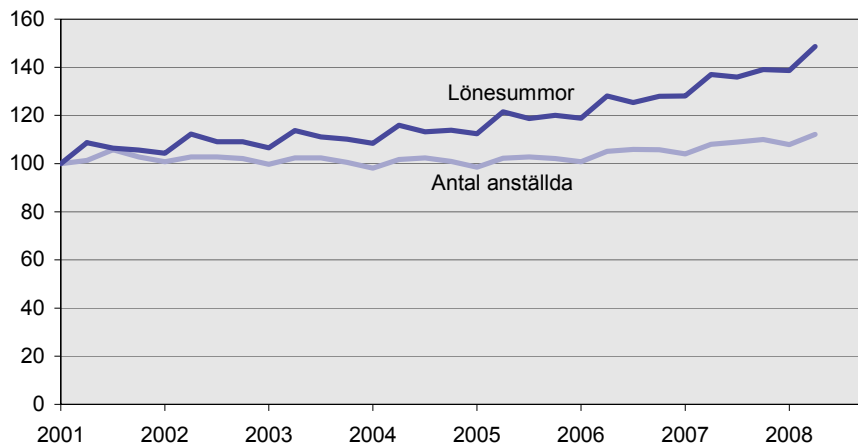
Anställda, lediga jobb och vakanser

Fler anställda men färre lediga jobb

Antalet anställda på arbetsmarknaden fortsatte att öka under första halvåret 2008 enligt den *företagsbaserade sysselsättningsstatistiken*. Totalt ökade antalet anställda under andra kvartalet 2008 med 2,0 procent jämfört med motsvarande kvartal föregående år. Antalet anställda uppgick till 4 154 700. Ökningen skedde inom privat sektor, där antalet anställda under andra kvartalet ökade med 3,9 procent. Lönesumman ökade också under andra kvartalet, totalt med 7,2 procent. Trots en nedgång i antalet lediga jobb var efterfrågan på arbetskraft fortsatt hög och under andra kvartalet fanns 45 800 lediga jobb i privat sektor och totalt 55 000 lediga jobb. Det var en minskning med 10 procent, såväl i privat sektor som totalt, jämfört med motsvarande kvartal 2007.

9. Utveckling av lönesumma och antal anställda i privat sektor.**Index: Kvartal 1, 2001=100**

9. Gross pay and number of employees. Private sector. Index: 1st quarter 2001=100

Efter att antalet anställda har varit mer eller mindre konstant sedan 2001, ser vi nu sedan andra halvåret 2006 en ökning. Lönesumman har stigit under hela denna period. Detta framgår av diagrammet ovan som innehåller icke-säsongrensade värden.

Färre anställda i offentlig sektor

Antalet anställda i *offentlig sektor* minskade med 1,7 procent under andra kvartalet 2008. Den procentuellt största minskningen skedde inom staten, där antalet anställda minskade med 2,8 procent. Inom kommunerna och landstingen var minskningen 1,8 respektive 0,9 procent. Lönesumman ökade inom landstingen med 4,4 procent. I kommunerna respektive staten ökade lönesumman med 4,5 och 4,0 procent.

Totalt fanns det under andra kvartalet 9 200 lediga jobb inom den offentliga sektorn, en minskning med 10 procent jämfört med samma kvartal 2007. Antal lediga jobb minskade i alla delsektorer.

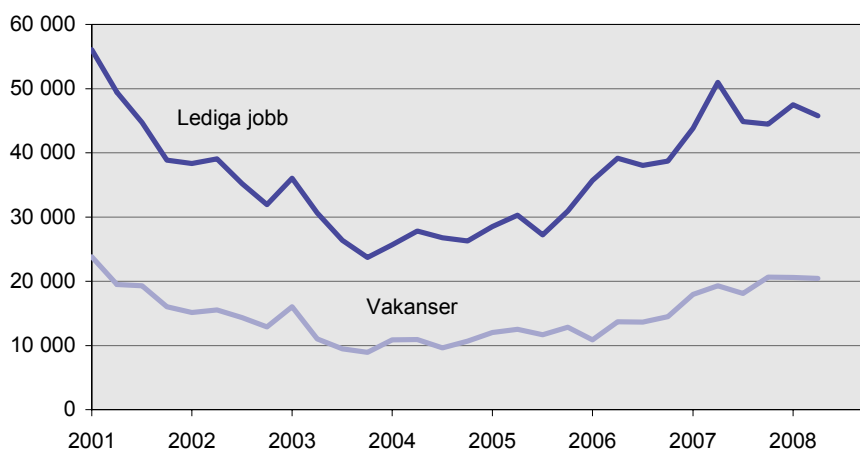
Den positiva utvecklingen i *privat sektor* har under en tid varit driven av tjänstenäringsarna. Under andra kvartalet 2008 ökade antalet anställda i fastighetsbolag, uthyrnings- och företagsservicefirmor med 10,5 procent och lönesumman med 10,6 procent. Branschen sysselsätter nästan lika många anställda som verkstadsindustrin.

Branschen uppvisade under andra kvartalet också den högsta relativa bristen på arbetskraft av alla branscher.

Byggindustrin uppvisar fortfarande relativt sett höga utvecklingstal, men en avmattning kan vara i sikte. Antalet anställda ökade under andra kvartalet med 5,9 procent och lönesumman ökade med 12,5 procent. Antalet lediga jobb minskade nästan med 30 procent jämfört med motsvarande kvartal föregående år. Totalt inom industrin ökade antalet anställda med 1,1 procent under andra kvartalet 2008, medan lönesumman ökade med 6,1 procent. Efterfrågan på arbetskraft inom industrin var under andra kvartalet i stort sett oförändrad jämfört med motsvarande kvartal föregående år.

10. Antal lediga jobb och vakanser i privat sektor. År 2001 – juni 2008

10. Job openings and vacancies. Private sector

Löneutvecklingen

Konjunkturlönestatistiken, som produceras av SCB på uppdrag av Medlingsinstitutet (MI), har som syfte att månadsvis belysa lönenivån och dess förändringar över tiden uppdelat på privat-, kommunal-, landstings- och statlig sektor. Statistiken används främst som underlag till ekonomisk analys och konjunkturbedömningar av bland annat Medlingsinstitutet, Konjunkturinstitutet, Sveriges Riksbank, Finansdepartementet och SCB:s Nationalräkenskaper.

I tabell 2 visas årsgenomsnittet av de förändringstal som publicerats från 1997 till 2008 för de olika sektorerna.

2. Förändringstal av den genomsnittliga lönen efter sektor.**Årsgenomsnitt 1997–2007, halvårsgenomsnitt 2008. Procent**

2. Percentage change in the average pay by sector. Annual average 1997–2007, six month average 2008

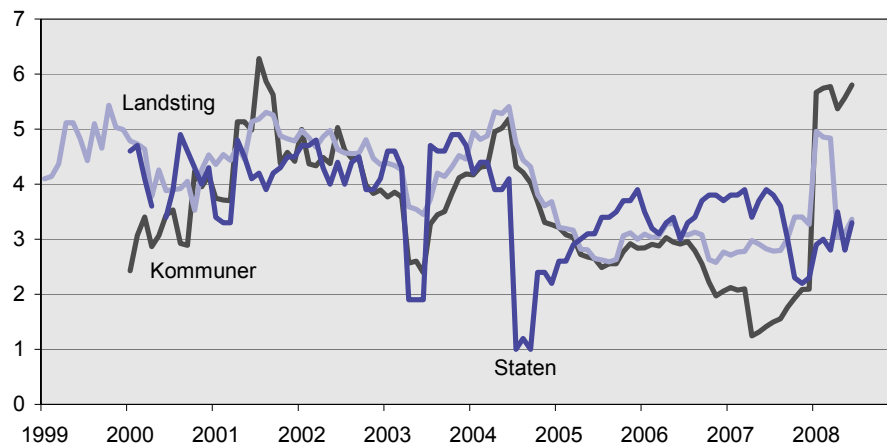
	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007*	2008*
Privat-arbetare	4,5	3,2	2,7	2,9	3,9	3,5	3,1	2,6	2,8	2,7	3,7	4,2
Privat-tjänstemän	4,0	4,8	3,5	3,9	4,3	4,0	3,0	3,2	3,6	3,2	3,3	3,8
Kommuner	-	-	-	3,3	4,8	4,4	3,4	4,2	2,8	2,7	1,8	5,7
Landsting	-	-	4,8	4,2	4,8	4,7	4,1	4,6	2,9	3,0	3,0	4,0
Staten	-	-	-	4,2	4,1	4,3	4,0	2,9	3,2	3,4	3,3	3,1

* Preliminära uppgifter juli 2007 – juni 2008

Förändringstalen för 1997 till juni 2007 baseras på de definitiva lönerna aktuellt år jämfört mot de definitiva lönerna föregående år, medan förändringstalen från juli 2007 till juni 2008 baseras på de hittills uppmätta lönerna jämfört mot de definitiva lönerna föregående år. Detta beror på att lönestatistiken kompletteras med retroaktiv lön under tolv månader. Uppgifterna för den privata sektorn baseras på löner inklusive rörliga tillägg, exklusive övertid. Även uppgifterna för den statliga sektorn inkluderar rörliga tillägg, medan uppgifterna för kommuner och landsting redovisas exklusive rörliga tillägg.

Offentlig sektor**11. Förändringstal av den genomsnittliga lönen i offentlig sektor.****Januari 1999 – juni 2008. Procent**

11. Percentage change in the average pay in the public sector. January 1999 – June 2008

Det framgår tydligt att både kommuner och landsting fick nya löner i januari 2008.

Löneutvecklingen i kommunerna påverkas av att de nya avtalen för Kommunal innehöll engångsbelopp för år 2007, vilka inte ingår i statistiken, samt av att antalet plusjobbade ökade under slutet av 2006. I april 2003 gick Kommunals medlemmar ut i strejk, ett nytt avtal tecknades som kom att gälla fr.o.m. juli 2003. På grund av detta betalades ingen retroaktiv lön ut för april, maj och juni 2003. Förändringssiffrorna för dessa månader blev därmed relativt låga.

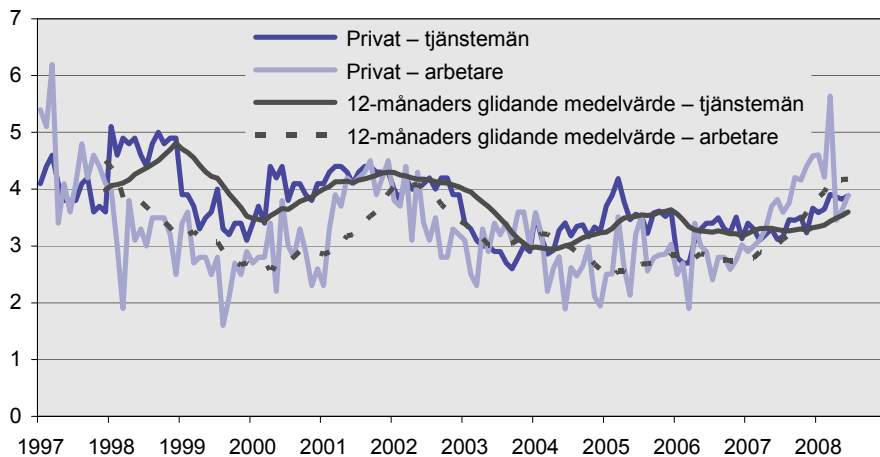
Den statliga sektorn fick ett nytt avtal från oktober 2007. På grund av att de lokala löneförhandlingarna dragit ut på tiden, så ligger förändringstalen fortfarande lågt i slutet av 2007. Under april till juni 2003 samt under juli till september 2004 var förändringstalen låga, vilket beror på att avtalen trädde i kraft vid olika tidpunkter.

Privat sektor

Den generella avtalstidpunkten för privat sektor infaller i april. Förändringstalen för arbetare, främst i branscher med kontinuerlig drift, påverkas av hur helgdagarna infaller under de olika åren, på grund av storhelgstillägg. År 2008 inföll påsken i mars, medan påsken 2007 inföll i april. Olika infalls-månader för storhelgen påverkade förändringstalen för arbetarna uppåt i mars och nedåt i april 2008.

12. Förändringstal av den genomsnittliga lönen i privat sektor samt 12-månaders glidande medelvärde. Januari 1997 – juni 2008. Procent

12. Percentage change in the average pay in the private sector and a 12-month moving average. January 1997 – June 2008

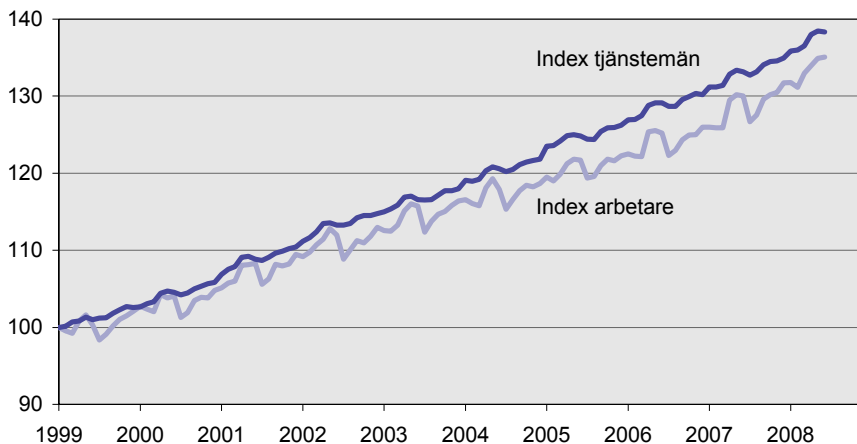

Arbetarna i privat sektor har under första halvåret 2008 haft en högre genomsnittlig löneökningstakt på årsbasis än tjänstemän. Den genomsnittliga procentuella löneökningen för arbetarna var 4,2 procent, medan motsvarande genomsnitt för tjänstemän var 3,8 procent. Den utjämnade, streckade, serien visar ett 12-månaders glidande medelvärde. Ett glidande medelvärde rensar delvis bort slumpmässiga inslag på grund av urvalsrotation, säsongvariationer etc. och ger en trendmässig bild av den faktiska löneutvecklingen.

Diagram 13 visar hur lönen utvecklats från januari 1999 fram till juni 2008 för arbetare och tjänstemän. För att kunna jämföra timlönen för arbetare och månadslönen för tjänstemän är lönerna indexerade med januari 1999 som basmånad. Jämförelsen påverkas av vilken tidpunkt som används som bas.

13. Löneökning för arbetare och tjänstemän i privat sektor. Januari 1999 – juni 2008. Index: Januari 1999=100

13. Pay increases for manual and non-manual workers in the private sector. January 1999 – June 2008. Index: January 1999=100

Konjunkturlönestatistiken för privat sektor visar att i 12 av de 28 branscher eller branschaggregat som redovisas, har arbetarna haft högre genomsnittlig löneökning än tjänstemännen under det första halvåret 2008. Detta kan jämföras med andra halvåret 2007 då arbetarna i 18 av 28 branscher eller branschaggregat hade en högre genomsnittlig löneökning än tjänstemännen. Skillnader i avtalsperioder kan påverka detta resultat.

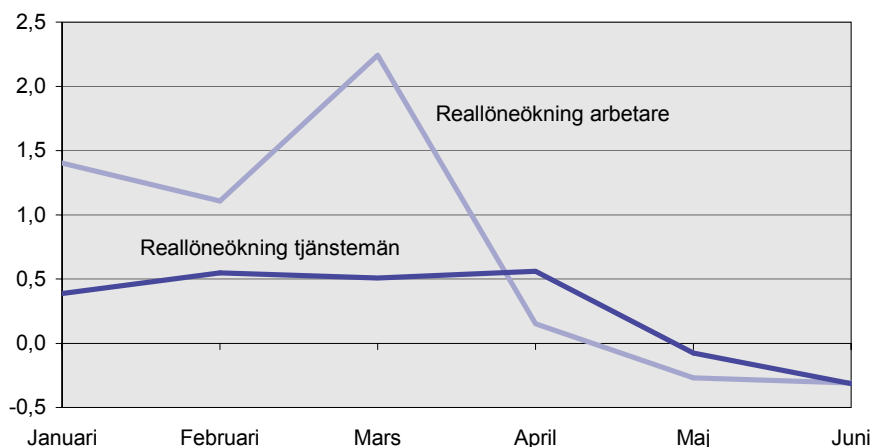
För arbetare är det SNI² M-N-O, Utbildning, Hälso- och sjukvård, sociala tjänster; veterinärverksamhet samt Andra samhällliga och personliga tjänster, som med en genomsnittlig förändring på 5,9 procent på årsbasis har ökat mest. De högsta löneökningarna för tjänstemän har skett i SNI 23+24, Tillverkning av stenkolprodukter, raffinerade petroleumprodukter och kärnbränsle samt Tillverkning av kemikalier och kemiska produkter, som ökade med 7,7 procent i genomsnitt under första halvåret.

² SNI = Svensk näringsgrensindelning

Näringsgrenar där utvecklingen har varit mer återhållsam för arbetare är SNI 22, Förlagsverksamhet, grafisk produktion och reproduktion av inspelningar, där den genomsnittliga ökningen första halvåret 2008 var 3,0 procent på årsbasis. För tjänstemän hittar vi den lägsta genomsnittliga ökningen, 2,4 procent på årsbasis, i SNI 30-33, Tillverkning av el- och optikprodukter. Det kan skilja i avtalsperioder mellan branscherna, vilket kan förklara skillnader i löneökningstakt.

14. Reallöneökningar för arbetare och tjänstemän i privat sektor. Januari 2008 – juni 2008. Procent

14. Real wage and salary increases for manual and non-manual workers in the private sector. January 2008 – June 2008. Percent

Den genomsnittliga reallöneökningen var under första halvåret 2008 för arbetare i privat sektor 0,7 procent, medan tjänstemännens reallöner steg med 0,3 procent på årsbasis.

Lönenivåer inom offentlig sektor

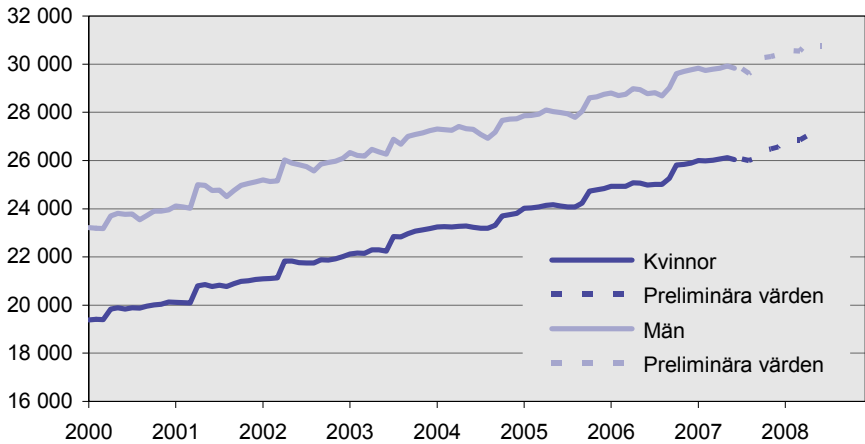
Inom den offentliga sektorn är inte alla lönenivåer helt jämförbara. I den genomsnittliga månadslönen för statlig sektor ingår grundlön, fasta tillägg och rörliga tillägg, medan det i kommuner och landsting endast ingår grundlön och fasta tillägg. På grund av denna löneskillnad redovisas här statlig sektor för sig samt kommuner och landsting tillsammans.

Statlig sektor

15. Genomsnittlig månadslön inom statlig sektor efter kön.

Januari 2000 – juni 2008. Kr

15. Average monthly salary in the central government sector by sex.
January 2000 – June 2008. SEK

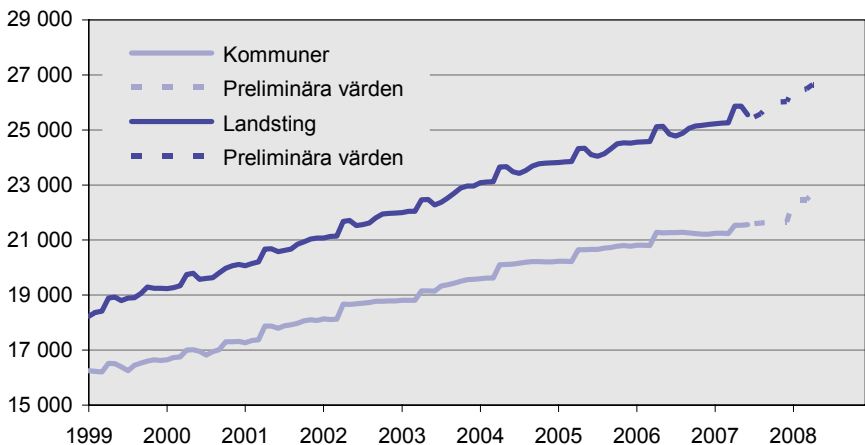
Eftersom undersökningen av statlig sektor består av individuppgifter, kan lönerna redovisas fördelade efter kön. Diagrammet ovan visar att lönerna för män och kvinnor följer varandra och att löneökningen fortsätter i ungefär samma takt som tidigare år.

Kommuner och landsting

16. Genomsnittlig månadslön inom kommuner och landsting.

Januari 1999 – juni 2008. Kr

16. Average monthly salary in the municipalities and county councils.
January 1999 – June 2008. SEK

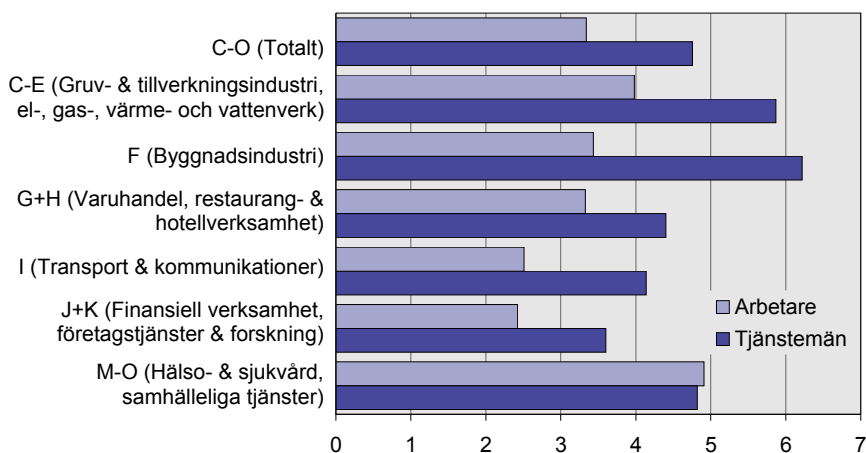

De genomsnittliga lönenivåerna för kommuner och landsting följer varandra relativt väl, dock med en liten antydning om att skillnaden ökar med åren. Diagrammet visar tydligt att löneökningar inom landstingen framför allt sker i april månad och att den genomsnittliga lönenivån sjunker under sommarmånaderna i samband med att semestervikarier anställs. Även för kommunerna syns att löneökningarna i de flesta fall inträffar i april månad. Lönerna för kommunerna påverkades av att de nya avtalen för Kommunal innehöll engångsbelopp för år 2007, vilka inte ingår i statistiken. Löneökningen för kommunerna syns dock tydligt i januari 2008.

Arbetskostnader inom privat sektor

17. Förändringar av arbetskraftskostnader i privat sektor efter näringsgren. Första halvåret 2007 – första halvåret 2008. Procent

17. Changes in labour costs in the private sector by industry. First half of 2007 – first half of 2008. Percent

Förändringstalen är beräknade som ett genomsnitt av de månatliga förändringstalen, där varje enskild månads preliminära indextal (januari t.o.m. juni) jämförs med motsvarande indextal året innan.

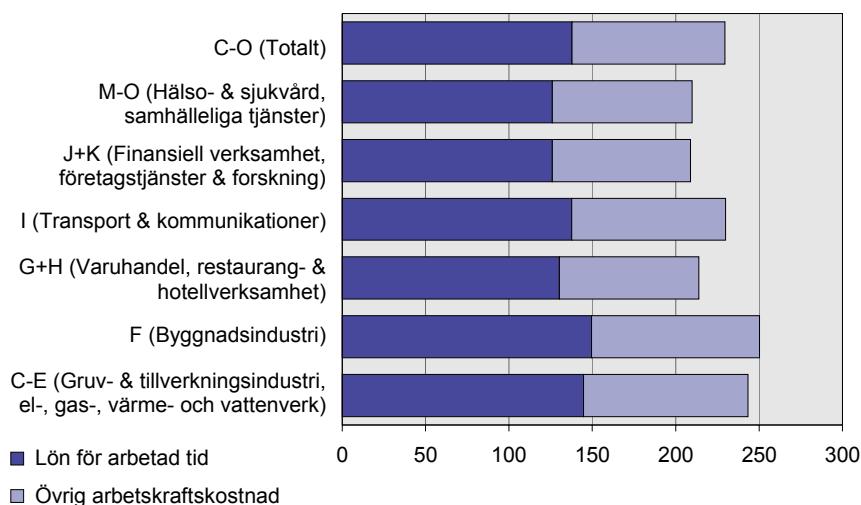
Arbetskraftskostnaderna inom privat sektor totalt (SNI C-O) har ökat med 3,3 procent för arbetare och 4,8 procent för tjänstemän. Näringsgrenen för Byggverksamhet (SNI F) har ökat mest för tjänstemän, 6,2 procent. För arbetare har den procentuella arbetskraftskostnaden ökat mest inom de vård- och utbildningsrelaterade näringsgrenarna (SNI M-N-O), där ökningen var 4,9 procent jämfört med motsvarande period föregående år.

De lagstadgade sociala avgifterna under första halvåret 2008 var 32,42 procent. De lagstadgade sociala avgifterna är dock sänkta för 18–24-åringar, till 21,31 procent. Sänkningen påverkar främst arbetskostnadsindex för arbetare, eftersom andelen unga i respektive bransch är generellt större för arbetare jämfört med tjänstemän. De avtalade sociala avgifterna inklusive särskild löneskatt var för tjänstemän 17,04 procent och för arbetare 7,34 procent. Uppgiften för tjänstemän inkluderar den preliminära ITP-avgiften.

I beräkningen av arbetskraftskostnaderna ingår lön för arbetad och ej arbetad tid (bl.a. betald sjukfrånvaro, semester och annan betald frånvaro) samt lagstadgade och avtalade sociala avgifter. Dessutom tillkommer särskild löneskatt på pensionsavsättningar.

18. Arbetskostnader för arbetare i privat sektor, juni 2008. Kronor per timma

18. Labour costs for wage-earners in the private sector, June 2008. SEK per hour

Arbetskraftskostanden för en arbetare i den privata sektorn totalt (SNI C-O) uppgick till 229,63 kronor per timme i juni 2008. Högst kostnad hade arbetsgivare inom byggnadsindustrin (SNI F), 250,31 kronor per timme.

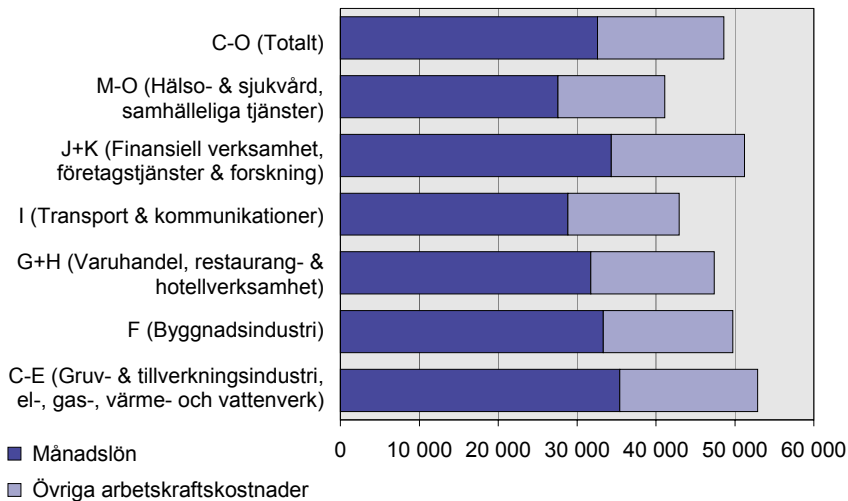
Arbetskraftskostnaden för kategorin arbetare är uppdelad på lön för arbetad tid och övriga arbetskraftskostnader, vilka inkluderar bl.a. sjuklön, helglön, semesterlön och såväl lagstadgade som avtalade sociala avgifter inklusive särskild löneskatt. Andelen övriga arbets-

kraftskostnader skiljer sig endast marginellt mellan de olika näringsgrenarna.

Arbetskraftskostnaderna för tjänstemän redovisas istället som kronor per månad, vilket gör att arbetskraftskostnaderna för arbetare och tjänstemän inte är direkt jämförbara vad gäller de ingående komponenterna. Kostnaderna för kategorin tjänstemän delas upp på månadslön och övriga arbetskraftskostnader, vilka inkluderar lagstadgade och avtalade sociala avgifter och särskild löneskatt på pensionsavsättningar.

19. Arbetskostnader för tjänstemän i privat sektor, juni 2008. Kronor per månad

19. Labour costs for salaried employees in the private sector, June 2008. SEK per month

Arbetskraftskostnaden för en tjänsteman i den privata sektorn (SNI C-O) var 48 600 kronor under juni 2008. Inom de vård- och utbildningsrelaterade näringsgrenarna (SNI M-O) var kostnaden för en tjänsteman 41 082 kronor per månad, vilket var lägst av de redovisade näringsgrenarna. Högst kostnad hade arbetsgivare i näringsgrenarna SNI C-E, vilka omfattar bland annat gruv- och tillverkningsindustri, där en tjänsteman kostade 52 874 kr igenomsnitt.

Aktiebolagens gemensamma styrelsemedlemmar – en del av det sociala kapitalet³

Fredrik W. Andersson⁴

Sammanfattning

För att företagen ska bli framgångsrika måste de ha tillgång till tre olika sorters kapital: *i*) finansiellt kapital, *ii*) humankapital och *iii*) socialt kapital. I denna studie analyseras en del av det sociala kapitalet, nämligen de företag som har en eller flera gemensamma styrelsemedlemmar med ett annat företag. Dessa företag har tillgång till en viktig kanal för kunskapsöverföring.

År 2006 hade 46 procent av Sveriges aktiebolag tillgång till minst en gemensam styrelsemedlem. Företag som inte hade tillgång till gemensamma styrelsemedlemmar, var generellt sett mindre med i genomsnitt 5,6 sysselsatta. Totalt arbetade 54 procent av de sysselsatta (i aktiebolag) år 2006 i företag som hade fler än två gemensamma styrelsemedlemmar.

Vi delar upp gemensamma styrelsemedlemmar i två slag, de med: *i*) *intra*kopplingar, där styrelseledamöterna verkar inom samma bransch och de med *ii*) *inter*kopplingar, där styrelsemedlemmarna verkar inom

³ Denna artikel är en avrapportering från projektet "Integrerad databas över företag, företagare samt företagsledare i ett könsperspektiv", som finansieras av Näringsdepartementet. En viktig del är skapandet av en entreprenörskapsdatabas, som täcker företagare och företagsledare i det privata näringslivet.

Stort tack till Jan Andersson, Jonas Färnstrand, Claes-Håkan Gustafson, Gunnar Hedin, Freja Lundgren, Andreas Poldahl och Jan Selén, alla vid SCB, Love Bohman och Lotta Stern vid SOFI, Kenth Hermansson och Jonny Ullström vid VINNOVA samt deltagare vid ett seminarium på Näringsdepartementet för alla synpunkter och förbättringsförslag.

⁴ Författaren är utredare vid enheten för ekonomisk analys vid SCB. Förfrågningar kan ställas direkt till författaren via e-post med adress fredrik.andersson@scb.se.

olika branscher. Studien visar att de tjänsterelaterade branscherna hade en högre andel företag med intrakopplingar än de varuproducerande.

Företagen betalade i genomsnitt 13 procent högre arvoden till de ledamöter som även hade styrelseuppdrag i andra företag. En liknande effekt fanns inte för VD eller ordförande. Man kan anta att dessa ledamöter tillför företagen expertkunskap. Detta kan indikera att företagen tror sig få en förhöjd avkastning om de har tillgång till ledamöter som förser företagen med socialt kapital. Företag med tio eller färre sysselsatta år 2004 med tillgång till gemensamma styrelsemedlemmar hade i genomsnitt 7 procent högre tillväxt i antalet sysselsatta mellan 2004 och 2006 än övriga företag. Om företaget dessutom ingick i en koncern 2004, var tillväxttalet 18 procent.

Bakgrund

I denna studie analyseras de företag som har minst en gemensam styrelsemedlem med ett annat företag. Om en person sitter i styrelserna för både företag A och B finns det en koppling mellan dessa två företag. Det överensstämmer med definitionen av "*interlocking directorates*" (Pennings, 1980).

För att företagen ska bli framgångsrika måste de ha tillgång till tre olika sorters kapital: *i*) finansiellt kapital, *ii*) humankapital och *iii*) socialt kapital. De två förstnämnda är de mest kända och utforskade delarna av kapitalet⁵. Den tredje delen, det sociala kapitalet, är mindre utforskat på grund av att mikrodata inte varit tillgängliga på samma sätt. Ronald S. Burt (1992) anser att det är relationerna mellan företagen som genererar företagens sociala kapital. Relationerna mellan företagen kan t.ex. skapas av gemensamma styrelsemedlemmarna, vilka kan ge förutsättningar för synergieffekter.

Mizruchi (1996) menar att olika företagsbeteenden kan förklaras av de gemensamma styrelseledamöterna. Det finns ett antal teorier om varför företag vill ha gemensamma styrelsemedlemmar: hemligt företagssamarbete (kan leda till karteller), kunskapsöverföring och övervakning (*business scan*), skapar legitimitet, erbjuder avancemang i karriären samt social tillhörighet för individerna.

⁵ Om företagen har tillgång till finansiellt kapital, har de även tillgång till realkapital.

Det är aktieägarna som tillsätter styrelserna, vilka i sin tur tillsätter de verkställande direktörerna. Om vi antar att aktiebolagens ägare tillsätter de styrelsemedlemmar som de tror kan maximera aktiebolagens marknadsvärde, så stödjer det teorin om att gemensamma styrelseledamöter kan skapa en kanal för kunskapsöverföring – "business scan".

Vi utgår från att gemensamma styrelsemedlemmar har förtroendet och möjligheten att kunna påverka företagets operativa och strategiska beslut i en positiv bemärkelse för företagen, så att marknadsvärdena ökar. Det finns således en form av socialt kapital i dessa företag, eftersom styrelsemedlemmarna i förtroende mellan varandra utbyter funderingar, tankar och idéer som kan vara av vikt för företagets utveckling. På detta sätt är gemensamma styrelseledamöter en tillgång som företagen har och som kan delas med andra företag. Det är en tillgång som finns på marknaden och som företagen kan investera i. Ägarna kan välja in "styrelseproffs" i sina företagsstyrelser och på detta sätt få kontakter och kunskaper snabbare än om kunskapen skulle generas internt inom företaget.

I denna artikel behandlas följande ämnen: *i)* En redovisning av styrelsemedlemmarnas kopplingar inom och mellan olika branscher. *ii)* Betalar företagen högre arvoden för de personer som har två eller fler styrelseuppdrag? *iii)* Är tillgången på gemensamma styrelsemedlemmar tillväxtfrämjande för aktiebolagen?

Företagens gemensamma styrelsemedlemmar

Genom den nya integrerade databasen över företag, företagare samt företagsledare kan vi nu studera vilka företag som har gemensamma styrelseledamöter. Den täcker samtliga aktiebolag som är registrerade i Sverige och som finns med i den registerbaserade arbetsmarknadsstatistiken (RAMS). Endast ledamöter med fullständigt personnummer ingår i redovisningen.

År 2006 fanns det totalt ca 66 000 personer som satt i minst två aktiebolagsstyrelser. Det motsvarar 16 procent av alla styrelsemedlemmar. Drygt 14 000 eller 21 procent av dessa var kvinnor.

Mindre företag saknar gemensamma styrelsemedlemmar

Ju större företagen är, desto fler gemensamma styrelsemedlemmar har företagen. Av tabell 3 framgår att drygt 54 procent av de sysselsatta i alla aktiebolag jobbar i större företag (med i genomsnitt 55,3

sysselsatta) som har fler än två gemensamma styrelseledamöter. De större företagen har oftast fler styrelsemedlemmar, vilket innebär att sannolikheten att dessa sitter i andra styrelser ökar.

Företag utan gemensamma styrelsemedlemmar är mindre med i genomsnitt 5,6 sysselsatta. Totalt var det nästan 91 000 företag, vilket motsvarar drygt hälften av alla aktiebolag. Dessa bolag sysselsatte ca 505 000 personer eller 21 procent av de sysselsatta.

Mönstret var stabilt mellan 2004 och 2006. Noterbart är att det genomsnittliga antalet sysselsatta i företag med fler än två gemensamma styrelsemedlemmar, har minskat med 6,4 sysselsatta mellan 2004 och 2006. Detta kan indikera att fler och mindre företag inser att tillgången på gemensamma styrelseledamöter är ett framgångsrecept.

3. Antal företag och sysselsatta efter antal gemensamma styrelsemedlemmar 2004 och 2006

3. Number of enterprises and employed, by number of shared members of the board of the directors

Antal gemensamma styrelsemedlemmar	Antal företag 2006	Antal sysselsatta 2006	Andel av totala sysselsättn. procent 2006	Andel av totala sysselsättn. procent 2004	Genomsnittligt antal sysselsatta per företag 2006	Genomsnittligt antal sysselsatta per företag 2004
0	90 957	505 696	20,8	20,9	5,6	5,3
1	31 343	292 511	12,1	12,0	9,3	9,6
2	23 776	320 318	13,2	12,2	13,5	13,2
>2	23 648	1 308 049	53,9	54,8	55,3	61,7
Totalt	169 724	2 426 574				

Gemensamma styrelsemedlemmar av två slag

Vi delar in de gemensamma styrelsemedlemmarna i två grupper, de med: *i*) intrakopplingar och de med *ii*) interkopplingar.

Intrakopplingar innebär att företagens styrelseledamöter arbetar i ytterligare minst en företagsstyrelse inom *samma* huvudgrupp enligt SNI 2002⁶. Med *interkopplingar* menar vi att företagens styrelsemedlemmar sitter i ytterligare minst en företagsstyrelse som är verksam inom en *annan* huvudgrupp.

⁶ SNI = Standard för svensk näringsgrensindelning. Huvudgrupp är den tredje nivån i SNI 2002 med totalt 62 klasser.

Intrakopplingar

År 2006 fanns det totalt nästan 35 600 styrelseposter som hade kopplingar mellan två styrelser inom samma huvudgrupp. Drygt 18 procent av dessa styrelseposter innehades av kvinnor. Totalt var det ca 41 000 företag eller 24 procent som har tillgång till intrakopplingar.

Högst koncentration av intrakopplingar (61 procent av företagen inom huvudgruppen) återfanns inom *el-, gas-, ång- och hetvattenförsörjning*. Notera att en hög andel av intrakopplingar också kan indikera en sämre konkurrensutsatt bransch på grund av samarbete mellan företagsstyrelserna; detta är baksidan med företagets intrakopplingar.

Endast två av huvudgrupperna med intrakopplingar större än 25 procent var relaterade till industrin. Dessa var *stål- och metallframställning* samt *massa- och pappers- och pappersvarutillverkning*. Det tyder på att tjänsteproducerande branscher generellt har en högre grad av intrakopplingar.

Den bransch som hade flest företag med intrakopplingar var *andra företagstjänster*. Nästan 11 400 företag hade intrakopplingar, vilket motsvarar nästan 28 procent av alla företag med intrakopplingar.

4. Företag med gemensamma styrelsemedlemmar i samma huvudgrupp enligt SNI 2002 (intrakopplingar). 2006

4. Enterprises with shared members of the board of the directors within the same major group SE-SIC 2002 (intra-connections)

Huvudgrupp enligt SNI 2002	Antal företag	Antal företag totalt	Andel företag procent
El-, gas-, ång- och hetvattenförsörjning	222	362	61,3
Försäkring och pensionsfondsverksamhet utom obligatorisk socialförsäkring	68	174	39,1
Andra företagstjänster	11 404	31 498	36,2
Forskning och utveckling	250	738	33,9
Stödtjänster till transport	610	1 959	31,1
Stödtjänster till finansiell verksamhet	423	1 372	30,8
Finansförmedling utom försäkring och pensionsfondsverksamhet	188	613	30,7
Hotell- och restaurangverksamhet	2 153	7 259	29,7
Fastighetsverksamhet	1 864	6 365	29,3
Intressebevakning	43	148	29,1
Databehandlingsverksamhet m.m.	2 019	7 094	28,5
Förlagsverksamhet	768	2 766	27,8
Sjötransport	81	298	27,2
Stål- och metallframställning	68	264	25,8
Lufttransport	22	86	25,6
Massa-, pappers- och pappersvarutillverkning	68	269	25,3
Övriga huvudgrupper	20 794	108 419	19,2
Totalt	41 045	169 684	24,2

Interkopplingar

År 2006 fanns det 49 900 företag eller 29 procent som hade interkopplingar. Huvudgruppen *intressebevakning* hade den högsta andelen företag med interkopplingar, 95 procent. Det ligger i sakens natur att individer som representerar olika intressen har kopplingar till andra branscher.

I sexton av huvudgrupperna hade mer än hälften av företagen interkopplingar. Vi kan således konstatera att en högre andel av företagen hade interkopplingar än intrakopplingar. Det är alltså vanligare att företag har styrelsekopplingar mellan olika branscher än inom branschen.

5. Företag med gemensamma styrelsemedlemmar i en annan huvudgrupp enligt SNI 2002 (interkopplingar). 2006

5. Enterprises with shared members of the board of the directors within an other major group SE-SIC 2002 (inter-connections)

Huvudgrupp enligt SNI 2002	Antal företag	Antal företag totalt	Andel företag procent
Intressebevakning	140	148	94,6
Försäkring och pensionsfondsverksamhet utom obligatorisk socialförsäkring	157	174	90,2
Vattenförsörjning	14	16	87,5
Tillverkning av stenkolsprodukter, raffinerade petroleumprodukter	19	24	79,2
Finansförmedling utom försäkring och pensionsfondsverksamhet	456	613	74,4
Utvinning av metallmalmer	12	17	70,6
Tobaksvarutillverkning	7	10	70,0
Utvinning av råpetroleum och naturgas samt service i anslutning härtill	2	3	66,7
Post- och telekommunikationer	194	312	62,2
El-, gas-, ång- och hetvattenförsörjning	218	362	60,2
Forskning och utveckling	411	738	55,7
Tillverkning av kemikalier och kemiska produkter	228	428	53,3
Tillverkning av kontorsmaskiner och datorer	73	139	52,5
Massa-, pappers- och pappersvarutillverkning	140	269	52,0
Stål- och metallframställning	134	264	50,8
Tillverkning av motorfordon, släpfordon och påhängsvagnar	230	457	50,3
Övriga huvudgrupper	47 481	165 710	28,7
Totalt	49 916	169 684	29,4

Resultatet av företagets intra- och interkopplingar är delvis ett resultat av SNI 2002 nomenklaturen. Den har en detaljerad uppdelning av varuproducerande branscher, medan t.ex. huvudgrupp 74 (*andra företagstjänster*) är mycket diversifierad. Inom den huvudgruppen fanns det ca 31 000 aktiebolag, vilket motsvarade nästan 20 procent av alla aktiebolag.

Sambandet mellan intrakopplingar och interkopplingar

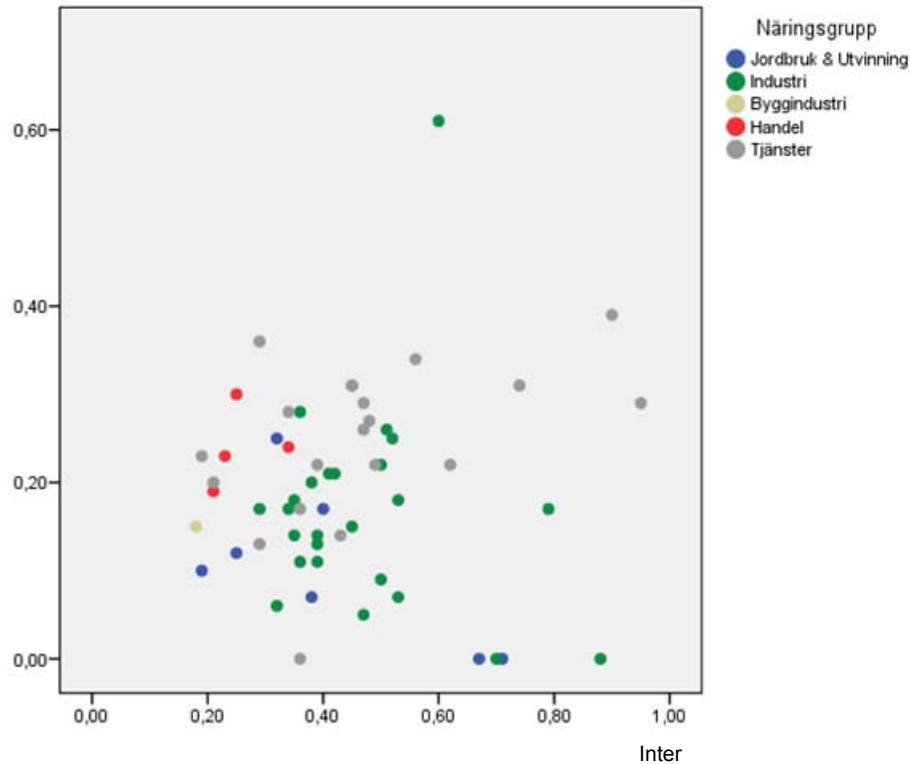
Vi har kunnat konstatera att en högre andel av företagen hade interkopplingar än intrakopplingar. Vi vill nu studera sambandet närmarre. De olika huvudgrupperna inordnas i följande fem kategorier (näringsgrupper): *i) jordbruk och utvinning* (SNI 01–14), *ii) industri*

(SNI 15–41), *iii*) byggindustri (SNI 45), *iv*) handel (SNI 50–55) och *v*) tjänsteproducerande (SNI 60–99).

20. Sambandet mellan intrakopplingar och interkopplingar för varje huvudgrupp SNI 2002. 2006

20. Plot of the relationship between the intra-connections and inter-connections for each major group (SE-SIC 2002)

Intra

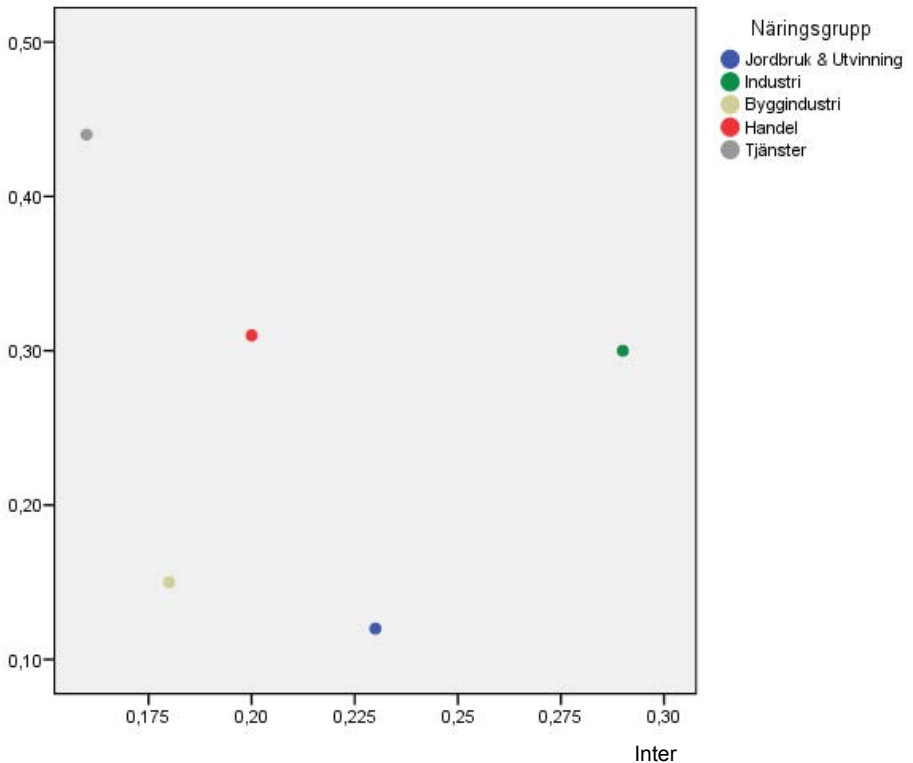
För att kunna studera sambandet på en ännu grövre nivå, låter vi varje kategori (näringsgrupp) representeras av en enda punkt.

Kategorierna *tjänster*, *handel* och *industri* hade relativt höga andelar intrakopplingar, medan *byggindustrin* och *jordbruk och utvinning* hade en lägre andel intrakopplingar.

21. Sambandet mellan intrakopplingar och interkopplingar för varje näringsgrupp. 2006

21. Plot of the relationship between the intra-connections and inter-connections for each line of business

Intra

Styrelsemedlemmarnas arvode

Företag kan alltså investera i styrelsemedlemmar som binder samman företag, precis som de kan investera i real- eller humankapital. Dessa kunskapsöverföringskanaler är som en maskin eller en universitetsutbildning, de kan öka företagets marknadsvärde. I så fall borde också företagen vara beredda att betala högre arvoden för de personer som binder samman företag. Vi vill därför studera arvodesbeloppen för styrelsemedlemmar. Vi formulerar följande hypotes.

Nollhypotes:

Styrelsemedlemmarnas arvodesbelopp är oberoende av hur många företag styrelseledamöterna representerar.

För att kunna testa hypotesen skapar vi en population av de styrelsemedlemmar som erhöll kontrolluppgifter för 2006. Vi exkluderar de personer som var både förvärvsarbetande enligt RAMS⁷ och som hade en styrelserepresentation i samma företag.

Totalt fanns det kontrolluppgifter för 57 800 olika styrelseposter, vilket vi likställer med arvoden. Av tabell 6 framgår att arvoden varierade, eftersom median- och medelvärdet skiljer sig åt. Detta gällde framför allt för männen, men även till viss del för kvinnorna. Det finns således styrelsemedlemmar som hade mycket höga arvoden. Vi ser också att mäns genomsnittliga arvoden klart överstiger kvinnors. Kvinnor hade dock ett högre medianvärde än män.

6. Medel- och medianvärdet för styrelsemedlemmars arvoden i kr efter kön. 2006

6. Mean and median values of the fees for the shared members of the board of the directors, by sex. SEK

Kön	Antal	Medelvärde, kr	Medianvärde, kr
Män	36 800	83 200	34 000
Kvinnor	20 900	59 100	39 800
Totalt	57 800	74 500	36 000

Vi prövar nollhypotesen genom en multivariat regressionsanalys, där vi logaritmerar arvodesbeloppen. En dummy variabel skapas för de styrelsemedlemmar som binder samman företag (genererar socialt kapital). Styrelseledamöter, som ingår i endast en styrelse (genererar ej socialt kapital), utgör referensgrupp.

Vi inkluderar även andra oberoende variabler som kan belysa orsakerna till skillnader i arvoden. Dessa förklarande variabler är bl.a. individernas kön, ålder, utbildningsnivå, styrelseposition, företagets storlek och företagets näringsgrupp (enligt uppdelning i föregående avsnitt).

Om ovanstående nollhypotes ska förkastas, måste koefficienten för socialt kapital vara signifikant skild från noll.

⁷ För mer information, se www.scb.se/rams.

7. Regressionsresultat avseende högre arvoden efter styrelsefunktion. 2006

7. Results of bivariate regressions with respect to high fees, by position in the board of directors

Variabler	Styrelseposition			
	Samtliga Koeff.	VD eller ordförande Koeff.	Ledamot Koeff.	Suppleant Koeff.
Intercept	10,98***	11,61***	11,11***	10,73***
Socialt kapital	0,08***	0,04	0,13***	-0,06**
Styrelseposition				
VD	1,23***	0,71***		
Ordförande	0,67***			
Ledamot	0,21***			
Suppleant	-			
Man	-0,22***	0,13***	0,10***	-0,56***
Svensk bakgrund	-0,07***	-0,11***	-0,12***	-0,05*
Alder				
39 år eller yngre	-0,15***	-0,22***	-0,03	-0,18***
40–49 år	-	-	-	-
50 år eller äldre	-0,28***	-0,35***	-0,27***	-0,26***
Utbildning				
Förgymnasial	-0,07***	-0,07	-0,07***	-0,03
Gymnasial	-	-	-	-
Eftergymnasial	0,12***	0,09***	0,16***	0,04*
Antal sysselsatta per företag				
1–4	-0,13***	-0,97***	-0,15***	0,18***
5–9	-0,30***	-0,85***	-0,44***	0,06
10–19	-0,48***	-0,82***	-0,58***	-0,25***
20–49	-0,51***	-0,57***	-0,52***	-0,64***
50–99	-0,42***	-0,36***	-0,41***	-0,65***
≥100	-	-	-	-
Näringsgrupp				
Jordbruk o. utvinning	-0,22***	-0,12	-0,30***	-0,17***
Industri	-0,35***	-0,19***	-0,54***	-0,17***
Byggindustri	-	-	-	-
Handel	-0,14***	-0,15***	-0,27***	0,08***
Tjänster	-0,51***	-0,01	-0,73***	-0,37***
Antal observationer	55 998	10 097	25 635	20 267
Adj. R ²	0,09	0,11	0,06	0,12

Notera: * signifikant vid 10 procent, ** signifikant vid 5 procent, *** signifikant vid 1 procent och – innebär referensgruppen. Koefficienterna är skattade i SAS med hänsyn tagen till att variansen inte uppfyller kravet på homoskedasticitet (HCCME=3).

Av tabell 7 framgår att vi kan förkasta den uppställda nollhypotesen, då koefficienten för socialt kapital har en trestjärnig signifikans. Det innebär att det är statistiskt säkerställt att de två gruppernas arvoden skiljer sig åt.

Resultatet indikerar på att företagen betalade i genomsnitt 8 procent högre arvoden till personer som satt i minst två styrelser 2006 – ceteris paribus (allt annat lika). Studerar vi de olika styrelsefunktionerna separat, ser vi att det är endast för gruppen *ledamöter* som socialt kapital genererar högre arvoden, i genomsnitt 13 procent högre. Det tyder på att företagen tar in expertkunskap i form av ledamöter.

Dessutom ser vi att de företag som hade 100 eller fler sysselsatta tenderar att betala ut de högsta arvodena. Vi ser också att en högre utbildningsnivå verkar ha en positiv inverkan på arvodesnivåerna. Värt att notera är att individer med utländsk bakgrund (första och andra generationens invandrare) hade högre arvoden än ledamöter som är födda i Sverige med två inrikes födda föräldrar. En skillnad mellan dessa två grupper är att medelåldern för personer med svensk bakgrund är fem år högre.

Männen hade generellt sett högre arvoden än kvinnorna när det gäller betydelsefulla styrelsefunktioner, dvs. VD, ordförande eller ledamöter, medan motsatsen gäller suppleantposterna⁸.

Främjar gemensamma styrelsemedlemmarna tillväxten?

Vi tror att tillgången på gemensamma styrelsemedlemmar – kunskapsöverföring – är väsentlig för att företagen ska kunna öka sitt marknadsvärde. I detta kapitel fokuserar vi på om företagets tillgång till gemensamma styrelsemedlemmar är en framgångsfaktor som förbättrar företagets tillväxt, mätt i antalet sysselsatta.

⁸ Vi vet sedan tidigare att totalt fanns det 26 procent kvinnor i styrelserna, medan motsvarande siffra i denna individpopulation är 37 procent.

Gynnas de mindre företagens sysselsättning av gemensamma styrelsemedlemmar?

Vi prövar hypotesen om att företag, som hade tillgång till gemensamma styrelsemedlemmarna år 2004, hade en högre tillväxt av antalet sysselsatta mellan åren 2004 och 2006 än de företag, som inte hade denna tillgång 2004.

Som underlag använder vi en företagspopulation som innehåller samtliga aktiebolag som hade tio eller färre sysselsatta 2004 samt uppgifter om antalet sysselsatta år 2006⁹. Vi gör denna avgränsning på grund av att flertalet av de större företagen hade gemensamma styrelsekopplingar, ju fler sysselsatta desto större är sannolikheten att företagen har gemensamma styrelsemedlemmar. Därefter beräknar vi förändringar i sysselsättningen mellan 2004 och 2006¹⁰. Vi delar in företagen i två grupper: *i*) de företag som hade tillgång till gemensamma styrelsemedlemmar, och *ii*) de företag som inte hade tillgång till gemensamma styrelsemedlemmar.

Vi gör ytterligare en uppdelning av företagen, om företagen hade en koncerntillhörighet eller inte år 2004. Vi vill kunna särskilja mindre företag som ingår i en koncern, då vi a priori har en föreställning om att företag med koncerntillhörighet generellt sett har en högre ambition att växa än de företag som inte ingår i en koncern. Företag utan koncerntillhörighet är troligtvis i större utsträckning familjeföretag och kan ha en lägre ambition att växa, både vad gäller omsättning och antal sysselsatta. Eftersom det är ägarna till aktiebolagen som väljer styrelsemedlemmar, kan samma individ representera flera företag inom samma koncern. Vi delar således även upp de tidigare två grupperna efter om de tillhör en koncern eller inte år 2004. Vi erhåller totalt fyra grupper. Antalet styrelsemedlemmar i företagen kan vara en proxy variabel för ambitionen att växa.

Av tabell 8 framgår att den genomsnittliga tillväxten i antalet sysselsatta var som högst (34 procent) i gruppen med företag som både hade tillgång till gemensamma styrelsemedlemmar och som ingick i en koncern. Lägre genomsnittlig tillväxt (26 procent) hade gruppen av företag som hade gemensamma styrelsemedlemmar, men som inte ingick i någon koncern. De två grupperna av företag som saknade

⁹ Källa RAMS.

¹⁰ Sju stycken extremvärden har tagits bort från populationen, fem från gruppen företag som har gemensamma styrelsemedlemmar samt två stycken från gruppen företag som inte har gemensamma styrelsemedlemmar. Högsta värdet, ca 28 000 procent, hade ett företag i gruppen gemensamma styrelsemedlemmar.

gemensamma styrelsemedlemmar hade lägst genomsnittlig sysselsättningstillväxt, ca 15 procent.

8. Genomsnittlig tillväxt av antalet sysselsatta mellan 2004 och 2006 efter tillgång till gemensamma styrelsemedlemmar och koncerntillhörighet år 2004

8. Increase in number of employed between 2004 and 2006, by access to shared members of the board of the directors, and group property 2004

Grupp	Antal företag ¹¹	Genomsnittlig tillväxt	Standardavvikelse	Koncern	Gemensamma styrelsemedlemmar
0	27 756	1,26	1,33	Nej	Ja
1	13 457	1,34	2,15	Ja	Ja
2	63 621	1,15	0,81	Nej	Nej
3	5 741	1,14	0,91	Ja	Nej
Totalt	110 575				

För att empiriskt pröva vår hypotes om att företag (med tio eller färre anställda) med gemensamma styrelsemedlemmar hade en förhöjd tillväxt vad gäller antalet sysselsatta, använder vi oss av multivariat regressionsanalys. Vi skapar fyra dummyvariabler, som bygger på indelningen i tabell 8. Om dummyvariablernas koefficienter för gemensamma styrelsemedlemmar (grupp 0 och 1) är signifikant skilda från noll, kan vi förkasta vår uppställda nollhypotes. Vår referensgrupp utgörs av de företag som inte hade gemensamma styrelsemedlemmar och som saknade koncerntillhörighet (grupp 2).

Nollhypotesen är:

Förändringen av antalet sysselsatta är densamma oberoende om företagen har tillgång till gemensamma styrelsemedlemmar – socialt kapital – eller inte.

Genom den multivariata regressionsanalysen tar vi också hänsyn till olika karakteristika hos företagen, deras styrelser och deras operativa företagsledare, vilka kan påverka företagets tillväxt. Vi kan alltså studera om effekten av tillgången till gemensamma styrelsemedlemmar fortfarande är signifikant när vi konstanthåller uppgifter om företagets storlek (antalet sysselsatta), näringsgrupper, antal styrelsemedlemmar och deras medelålder m.m. Därtill konstanthåller vi bl.a. kön, ålder och utbildning för de operativa företagsledarna.

¹¹ Aktiebolag med tio eller färre anställda.

Resultaten från tabell 9 ger vid handen att gruppen företag med gemensamma styrelsemedlemmar hade en signifikant högre tillväxt av antal sysselsatta mellan 2004 och 2006. De hade i genomsnitt 18 respektive 7 procent högre tillväxt än företag utan gemensamma styrelsemedlemmar, beroende på om företagen tillhörde en koncern eller inte. I absoluta tal är koefficienterna 0,12 respektive 0,43 sysselsatta¹².

Värt att notera är att företag som hade yngre operativa företagsledare respektive genomsnittlig medelålder i styrelsen som var 39 år och lägre, hade generellt den högsta tillväxten. Därtill finner vi att de företag som leds av operativa företagsledare som är män, hade generellt en högre tillväxt.

Det finns dock ett endogenitetsproblem, eftersom vi inte vet hur kausaliteten går. Är det företagets förhöjda tillväxt som tillåter företagen att rekrytera styrelsemedlemmar med kopplingar till andra företag? Eller är det de facto det gemensamma styrelseledamöterna som genererar en förhöjd tillväxt hos företagen? För att reda ut kausaliteten krävs ytterligare studier.

¹² Gruppen företag med koncerntillhörigheten i kombination med gemensamma styrelsemedlemmar hade en signifikant högre tillväxt i antalet sysselsatta. Det visar vanliga t-test när vi testar om koefficienterna för dessa två dummyvariabler är skilda från varandra.

9. Regressionsresultat avseende förändring i sysselsättningen mellan 2004 och 2006 efter tillgång till gemensamma styrelsemedlemmar och koncerntillhörighet år 2004

9. Results of bivariate regressions with respect to increase in employment between 2004 and 2006, by access to shared members of the board of the directors, and group property 2004

Variabler	Förändring i sysselsättningen, procent		Förändring i sysselsättningen, absoluta tal	
	Koeff.	Std.	Koeff.	Std.
Intercept	101,8***	(1,8)	0,37***	(0,05)
Koncern (KCR) och gemensamma styrelsemedlemmar				
Ej KCR & gemensam (0)	6,7***	(0,8)	0,12***	(0,02)
KCR & gemensam (1)	18,3***	(1,8)	0,43***	(0,04)
Ej KCR & ej gemensam (2)	-		-	
KCR & ej gemensam (3)	2,5**	(1,0)	0,04	(0,03)
Antal styrelsemedlemmar				
1–2	-7,3***	(0,8)	-0,22***	(0,02)
3–4	-		-	
≥5	15,2***	(3,1)	0,38***	(0,07)
Styrelsens medelålder				
39 år eller lägre	7,9***	(1,3)	0,19***	(0,04)
40–49 år	-		-	
50 år eller mer	-4,6***	(0,9)	-0,13***	(0,02)
Antal sysselsatta				
1–4	22,8***	(0,8)	0,8***	(0,03)
5–10	-		-	
Företagets startår				
2000-talet	20,4***	(0,9)	0,44***	(0,02)
Näringsgrupp				
Jordbruk o. utvinning	-10,0***	(1,3)	-0,38***	(0,04)
Industri	-2,8*	(1,5)	-0,13***	(0,04)
Byggindustri	-		-	
Handel	-6,8***	(1,0)	-0,27***	(0,03)
Tjänster	-6,5***	(1,1)	-0,20***	(0,03)
Opf Man	3,2***	(1,0)	0,11***	(0,02)
Opf Svensk bakgrund	-1,1	(0,9)	<0,01	(0,02)
Opf Utbildning				
Förgymnasial	0,5	(0,7)	>-0,01	(0,02)
Gymnasial	-		-	
Eftergymnasial	0,6	(1,0)	0,04*	(0,02)
Opf Ålder				
39 år eller yngre	6,2***	(1,1)	0,14***	(0,03)
40–49 år	-		-	
50 år eller äldre	-3,7***	(0,9)	-0,13***	(0,02)
Observationer	108 456		108 456	
Adj. R ²	0,03		0,02	

Notera: * signifikant vid 10 procent, ** signifikant vid 5 procent, *** signifikant vid 1 procent och – innebär referensgrupp. Koefficienterna är skattade i SAS med hänsyn tagen till att variansen inte uppfyller kravet på homoskedasticitet i en vanlig OLS. Därmed är de skattade med hjälp av Heteroscedastic Corrected Covariance Matrix Estimators (HCCME=3).

Avslutning

Den som vill studera de operativa företagsledarna och företagens styrelser i övrigt tillsammans med olika ekonomiska uppgifter går en spännande framtid till mötes. Det finns mycken obruten mark att plöja.

I dagsläget förfogar SCB över tre årgångar av registrerade styrelsemedlemmar i svenska aktiebolag. Målet är att årligen uppdatera den s.k. entreprenörskapsdatabasen (Integrerad databas över företag, företagare samt företagsledare i ett könsperspektiv); därigenom skulle longitudinella studier av datamaterialet underlättas. Exempel på sådana studier skulle kunna vara hur rekryteringen av nya styrelsemedlemmar sker samt vilken bakgrund de har.

Vi har i och med denna rapport fått indikationer på att mindre företag (med tio eller färre sysselsatta) som har gemensamma styrelsemedlemmar hade en förhöjd tillväxt av antalet sysselsatta mellan 2004 och 2006 jämfört med företag utan gemensamma styrelsemedlemmar. Det är ännu oklart om det är de gemensamma styrelsemedlemmarna som via sin överföring av kunskap genererar en högre tillväxt för företagen eller om det är den högre tillväxten som möjliggör rekrytering av gemensamma styrelsemedlemmar. Det är angeläget att klarlägga kausalitetsproblemet vid fortsatta studier.

Datamaterialet gör det också möjligt att t.ex. studera om de snabbväxande företagens styrelser skiljer sig från övriga företagsstyrelser. De operativa företagsledarnas roll för tillväxten skulle även kunna belysas liksom utvecklingen för företag med styrelser bestående av både kvinnor och män.

Arbetsmarknaden befann sig mellan 2004 och 2006 i en lågkonjunktur, på väg in i en konjunkturuppgång (Andersson, 2008). När längre tidsserier finns tillgängliga skulle det även vara intressant att studera hur förekomsten av gemensamma styrelsemedlemmar påverkar företagens anpassningar till konjunkturen.

Förändrat flyttmönster från Polen

Tor Bengtsson¹³

Den 1 maj 2004 utvidgades EU med tio nya medlemsländer¹⁴. I samband med utvidgningen blev det en livlig debatt om och på vilket sätt invandringen från dessa nya medlemsländer skulle komma att förändras. Det fanns farhågor om lönedumpning och termer som "social turism" förekom i den svenska debatten. Flertalet av de gamla medlemsländerna, utom Sverige, Storbritannien och Irland, införde olika typer av restriktioner för invandringen från de nya medlemsländerna.

Invandringen till Sverige var relativt liten från de flesta av de nya EU-länderna före 2004 och har så förblivit även efter EU-inträdet, men med främst ett undantag. Invandringen från Polen har ökat kraftigt i och med EU-inträdet, visserligen från en låg nivå. År 2000 var invandringen större från 17 andra länder än från Polen, men år 2007 var invandringen från Polen större än från övriga nordiska länder. Det var bara från Irak som invandringen var större.

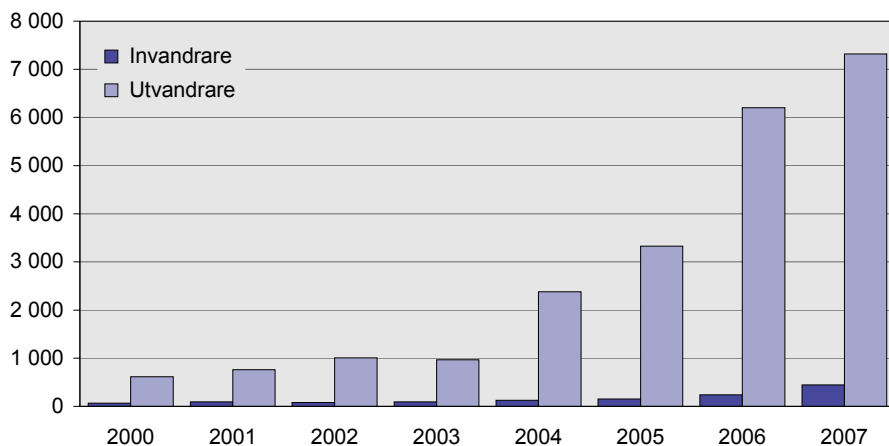
Diagrammet nedan liksom den fortsatta analysen baseras enbart på uppgifter om personer födda i Polen och som vid in-/utvandringen från Polen var polska medborgare.

¹³ Författaren är utredare vid registerenheten på avdelningen för befolkning och välfärd vid SCB. Förfrågningar kan ställas direkt till författaren via e-post med adress tor.bengtsson@scb.se.

¹⁴ Cypern, Estland, Lettland, Litauen, Malta, Polen, Slovakien, Slovenien, Tjeckien och Ungern.

22. Invandring från Polen till Sverige och utvandring från Sverige till Polen 2000–2007. Personer födda i Polen

22. Immigration from Poland into Sweden and emigration from Sweden into Poland. Persons born in Poland

I diagrammet ovan kan man tydligt se hur antalet personer som invandrar från Polen har ökat och fortfarande ökar. Det är till och med så att ökningen startade samma månad som medlemskapet trädde i kraft. Däremot förblev antalet utvandrade från Sverige till Polen i stort sett oförändrat under perioden. Det var först år 2007 som antalet utvandrade ökade något.

Det ska särskilt påpekas att diagrammet ovan baseras på den i Sverige folkbokförda befolkningen. Alla EU-medborgare, utom nordiska medborgare, måste ha uppehållsrätt¹⁵ för att få arbeta eller studera i Sverige längre tid än tre månader. En EU-medborgare kan bosätta sig i ett annat EU-land utan att yrkesarbeta under förutsättning att han/hon kan försörja sig. För att bli folkbokförd i Sverige krävs att man har för avsikt att stanna minst ett år.

¹⁵ Nya regler från den 30 april 2006 gäller vid folkbokföring av EU-medborgare och deras familjemedlemmar. I stället för uppehållstillstånd infördes begreppet uppehållsrätt, en rätt som avser att underlätta för EU-medborgare att utnyttja möjligheten till fri rörlighet. Den som har uppehållsrätt får vistas i Sverige utan uppehållstillstånd och arbetstillstånd.

Grund för bosättning

Det är inte bara antalet personer som invandrar från Polen som förändrats efter EU-inträdet. Könsfördelningen har ändrats från cirka 35 procent män under 2000-talets början till drygt 55 procent år 2007. Även antalet och andelen som invandrar med arbete som skäl för uppehållstillståndet har ökat kraftigt.

10. Polska medborgare som invandrat till Sverige från Polen efter grund för bosättning, 2000–2007. Procent

10. Polish citizens who immigrated into Sweden from Poland by grounds for residence. Percent

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Arbete	7,8	15,9	17,9	14,8	36,9	45,9	39,1	26,1
Familjeband	84,2	77,0	76,4	76,3	53,4	43,4	32,0	18,9
Studier	3,9	3,4	3,1	6,0	1,6	1,3	1,0	0,6
Övrigt	1,0	1,6	1,2	1,3	1,5	1,7	1,6	0,8
Uppgift saknas	3,1	2,1	1,4	1,6	6,6	7,8	26,4	53,7
Summa	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Antal	612	761	1 006	966	2 380	3 325	6 201	7 317

Till och med 2005 är registreringen av de skäl som har motiverat uppehållstillstånd/uppehållsrätt fullgod. För åren 2006 och 2007 har däremot bortfallet ökat avsevärt på grund av de ändrade administrativa reglerna.

På grund av att kvaliteten i uppgifterna har försämrats så pass mycket, går det inte att följa den grupp som har arbete som skäl för sitt uppehållstillstånd/uppehållsrätt. I stället har hela populationen polska invandrarna studerats ur olika aspekter.

Kvarboende

Som framgår av diagram 22 har emigrationen *till* Polen legat på en relativt låg nivå med viss ökning för år 2007. Frågan är om den tid man stannar i Sverige har påverkats av EU-inträdet 2004. I tabellen nedan har varje kohort av invandrare studerats utifrån om de fortfarande var folkbokförda i Sverige ett, två, tre osv. år efter det år de invandrade.

11. Antal kvarboende polacker per 1 000 invandrade efter invandringsår och vistelsetid i Sverige. 2000–2007

11. Number of Polish immigrants remaining in Sweden per 1 000 immigrants by year of immigration and time of residence in Sweden

Invand- ringsår	Antal in- vandrade	Antal kvarboende per 1 000 invandrade efter vistelsetid i Sverige						
		efter 1 år	efter 2 år	efter 3 år	efter 4 år	efter 5 år	efter 6 år	efter 7 år
2000	612	977	954	938	917	887	869	853
2001	761	967	945	905	882	859	845	
2002	1 006	965	939	910	878	856		
2003	966	976	954	928	898			
2004	2 380	981	955	932				
2005	3 325	976	952					
2006	6 201	964						
2007	7 317							

Anmärkning Av tabellen framgår t.ex. att av de 6 201 personer som invandrade till Sverige från Polen år 2006, var 964 fortfarande folkbokförda i Sverige vid utgången av år 2007.

Det är små skillnader i andelen kvarboende oavsett om invandringen skett före eller efter EU-inträdet. Man skulle kunna förvänta sig att de som invandrat med "Arbete" som grund för bosättningen skulle återvända till Polen efter ett par års vistelse i Sverige. I många fall erhålls enbart ett tidsbegränsat uppehållstillstånd på 18 månader som sedan kan förlängas ytterligare 6 månader. Men som tidigare nämnts framgår inte detta av de register som legat till grund för studien.

Återutvandringen ligger på en låg nivå, jämförbar med den som avser invandrare från Asien eller Afrika och betydligt lägre än till EU-länderna i övrigt.

Polackerna bosätter sig i storstadsområdena

Utrikes födda återfinns i större utsträckning i storstadsområdena än i övriga landet. Cirka 65 procent av landets utrikes födda är bosatta i de tre storstadslänen och drygt 28 procent är bosatta i antingen Stockholms, Göteborgs eller Malmö kommun. Detta gäller i ännu högre utsträckning för polackerna. Av de studerade polackerna är hela 75 procent bosatta i storstadslänen och ungefär 30 procent är bosatta i storstadskommunerna.

Det är en relativt liten omflyttning inom landet bland polackerna. De flesta bor kvar i det län där de blev folkbokförda när de invandrade. Däremot kan man se att det är en större andel bland dem som kommit efter EU-inträdet som bosätter sig i storstadsregionerna,

jämfört med dem som invandrade före Polens medlemskap. Man får dock hålla i minnet att det var ett relativt litet antal invandrare före EU-inträdet.

Arbetsmarknaden för polackerna

Det främsta syftet med denna lilla studie har varit att analysera var på arbetsmarknaden polackerna är verksamma. Den senaste versionen av sysselsättningsregistret¹⁶ som finns tillgänglig avser år 2006. Det innebär att vi ännu inte vet något om dem som invandrade 2007. För gruppen som invandrade år 2006, kan det finnas brister i sysselsättningsklassificeringen i och med att de inte varit så länge i landet och därmed inte hunnit etablera sig fullt ut på arbetsmarknaden.

Knappt 8 000 av dem, som invandrade från Polen under 2000-talet och som år 2006 var i åldern 20–64 år, hade en kontroll- eller företagaruppgift för 2006 (I redovisningen nedan benämnda "Polenfödda"). Av dessa blev merparten, knappt 80 procent, även klassificerade som sysselsatta under november 2006. Gruppen är egentligen för liten för att dra några mer långtgående slutsatser, men några iakttagelser går det trots allt att göra.

I redovisningen nedan omfattar populationen "Riket" alla personer som klassificerats som sysselsatta under november månad, till skillnad mot "Polenfödda" som inkluderar samtliga med kontroll- eller företagaruppgift under året. Skillnaden mellan grupperna på grund av detta torde i allt väsentligt vara försumbar i det här sammanhanget.

¹⁶ För mer information, se www.scb.se/rams.

Sysselsättning efter sektor

För att beskriva var på arbetsmarknaden polackerna arbetar börjar vi med att se inom vilken sektor de får sin utkomst från.

12. Andel sysselsatta efter sektor. 2006. Procent

12. *Employment rate by institutional sector. Percent*

	Polenfödda	Riket
Statlig förvaltning	1,7	5,5
Statliga affärsverk	0,0	0,1
Primärkommunal förvaltning	5,6	19,5
Landsting	6,9	5,9
Övriga offentliga institutioner	0,0	0,0
Aktiebolag ej offentligt ägda	59,7	51,6
Övriga företag, ej offentligt ägda	22,9	8,3
Statligt ägda företag och organisationer	0,7	3,1
Kommunalt ägda företag och organisationer	0,4	1,8
Övriga organisationer	2,1	4,1

Det framgår tydligt att det är i den privata sektorn som vi återfinner en majoritet av polackerna. Det är en avsevärt mindre del som återfinns inom kommunal och statlig sektor. Landstinget är något en något större arbetsgivare för polackerna än för sysselsatta i genomsnitt.

Yrkesställning

Yrkesställning anger ifall man är anställd eller företagare. Polenfödda som var både anställda och företagare under året redovisas som företagare.

13. Andel sysselsatta efter yrkesställning. 2006. Procent

13. *Employment rate by status in employment. Percent*

	Polenfödda	Riket
Anställda	92,2	91,2
Egna företagare	7,5	5,6
Företagare i eget AB	0,3	3,3

Den stora skillnaden mellan polackerna och riket som helhet är den avsevärt mindre andelen som är företagare i eget aktiebolag (AB), vilket inte är förvånande. Det krävs både kapital och kunskap om det svenska skattesystemet för att etablera sig som företagare i eget AB.

Man ska dock komma ihåg att siffrorna ovan avser endast i Sverige folkbokförd befolkning. Gruppen egna företagare med företaget etablerat i Polen och som utför arbete i Sverige blir normalt sett inte folkbokförda i Sverige.

Näringsgren

Med hjälp av arbetsställets näringsgrenskod kan vi få en uppfattning om vilka branscher som polackerna främst är verksamma inom.

14. Andel sysselsatta efter näringsgren. 2006. Procent

14. *Employment rate by industry. Percent*

	Polenfödda	Riket
Jordbruk, skogsbruk och fiske	5,3	1,8
Tillverkning och utvinning	12,5	17,0
Energiproduktion, vattenförsörjning och avfallshantering	0,1	1,0
Byggverksamhet	18,1	6,3
Handel och kommunikation	14,4	18,8
Finansiell verksamhet och företagstjänster	22,0	14,2
Utbildning och forskning	3,7	11,2
Vård och omsorg	13,0	16,6
Personliga och kulturella tjänster	9,9	7,3
Offentlig förvaltning m.m.	1,0	5,9

Det är i första hand inom byggverksamhet samt finansiell verksamhet och företagstjänster, som vi finner en betydligt större andel polacker jämfört med fördelningen inom hela riket. I den sistnämnda branschen ingår bl.a. företag med verksamhet inom lokalvård och bemanning.

Behov av fortsatta studier

Det ska bli mycket spännande att följa utvecklingen under de närmaste åren. Invandringen från Polen har accelererat under 2006 och 2007; kommer ökningen att fortsätta? Uppgifterna är ännu ofullständiga för dem som kom under 2006 och vi vet inte var på arbetsmarknaden 2007 års polska invandrare har hamnat. Har de senast invandrade samma egenskaper som de som invandrat direkt efter EU-inträdet? Om ett till två år finns data även för dessa. Vi vet inte heller om de senaste årens invandrare från Polen är i Sverige på

tidsbegränsade uppehållstillstånd; det går i alla fall ännu inte att se någon återflyttningstrend.

Den utvandring från Polen som går till Sverige är förhållandevis liten jämfört med utvandringen av polacker till andra länder inom EU. Men den innebär ändå att det är en av de verkligt stora förändringarna i migrationen till Sverige under de senaste årtiondena som inte har haft en konflikt som orsak.

Kanske har vi sett början på en förändring av migrationsmönstren till följd av den utvidgade europeiska unionen med bl.a. fri rörlighet för personer på dagordningen.

Taxinäringen i tiden

*Kerstin Forssén*¹⁷

Taxibranschen hade en nettoomsättning på 12 miljarder kronor år 2006, efter en ökning med 18 procent i löpande priser under en tioårsperiod. Antalet företag minskade med 8 procent under samma tid, främst inom gruppen utan anställda.

Från tidpunkten för taxis avreglering, den 1 juli 1990, och fram till 2006 har antalet sysselsatta ökat från 18 100 till 20 500. År 1993 var andelen kvinnor som högst, 22 procent; 2006 var den knappt 13 procent. Var tredje sysselsatt inom taxibranschen år 2006 var av utländskt ursprung, efter en ökning från 1 700 till 6 500 personer sedan 1990.

Taxipriserna har ökat mer än konsumentprisindex, KPI, efter avregleringen. Den genomsnittliga årliga prisökningen för taxiresor under perioden 1990–2007 ligger på 3,96 procent; genomsnittlig årlig ökning för KPI var 1,99 procent under samma period.

¹⁷ Författaren är utredare vid enheten för näringslivets struktur på avdelningen för ekonomisk statistik vid SCB. Förfrågningar kan ställas direkt till författaren via e-post med adress kerstin.forssen@scb.se.

15. Översikt över taxinäringen, SNI 60.22¹⁸, under perioden 1997–2006

15. Overview of the taxi industry by year

År	Nettoomsättning, mnkr	Antal företag totalt	Andel företag i procent fördelat på storleksgrupper efter antal anställda					
			0	1–4	5–9	10–19	20–49	50–
1997	10 265	8 824	63,8	29,7	4,4	1,5	0,4	0,1
1998	11 614	8 693	60,3	33,1	4,3	1,7	0,5	0,1
1999	12 261	8 597	59,6	33,3	4,7	1,7	0,6	0,1
2000	13 297	8 683	59,6	32,8	5,1	1,7	0,7	0,1
2001	10 829	8 698	59,3	33,3	4,9	1,7	0,7	0,1
2002	11 072	8 656	59,0	33,3	5,0	2,0	0,6	0,1
2003	11 123	8 494	58,5	34,3	4,4	2,1	0,6	0,1
2004	11 451	8 362	57,5	35,0	4,8	1,9	0,6	0,1
2005	11 028	8 238	54,2	37,2	5,7	2,1	0,7	0,1
2006	12 154	8 135	49,9	41,0	5,8	2,4	0,8	0,1

Källa: SCB, Företagens ekonomi

Avregleringen av taximarknaden

Den avreglering av taximarknaden som skedde den 1 juli 1990 gav upphov till en viss turbulens de efterföljande åren, till dess att marknaden hade stabiliserat sig. Tidigare var taxipriser, etableringsrätt och antal trafikstillstånd (taxibilar) noggrant reglerade. Ett viktigt motiv var att man från statsmakternas sida i princip ville garantera alla människors tillgång till taxi till rimliga priser överallt och under dygnets alla timmar. Man trodde även att regleringen var det bästa sättet att uppnå en samhällsekonomiskt effektiv produktion av taxitjänster. För att skydda stordriftsfördelarna fick det bara finnas en beställningscentral i varje trafikområde.

De sista åren innan avregleringen kännetecknades taxiverksamheten, speciellt i storstäderna, av långa vänte- och framkörningstider. Det var också i praktiken svårt att kontrollera att de gamla detaljreglerna följdes. Allt fler ansåg att en friare konkurrens och vanliga spelregler för en marknad skulle leda till en bättre fungerande taximarknad. Mot denna bakgrund beslutade riksdagen att taxibranschen skulle avregleras från den 1 juli 1990. Avregleringen innebar att prissättningen blev helt fri, att begränsningen av antalet taxibilar upphörde

¹⁸ SNI = Standard för svensk näringsgrensindelning. Taxicentralerna, SNI 63.21 ingår inte i denna redovisning, eftersom branschen är mycket diversifierad.

samt att fri etableringsrätt för beställningscentraler infördes¹⁹. Men hur blev det sedan?

Konsolidering av företagsstrukturen

Den dominerande företagsformen bland taxiföretagen är etablering som enskilda näringsidkare. Enligt 2006 års statistik bestod taxinäringen till tre fjärdedelar av enskilda näringsidkare, drygt 6 100 företag.

16. Företagsformer inom taxinäringen under 2006

16. The taxi industry 2006 by legal form

Företagsform	Antal	Andel i procent
Aktiebolag	1682	21
Ekonomiska föreningar, ideella föreningar	31	0
Enskilda näringsidkare	6124	75
Handelsbolag/kommanditbolag	298	4

Källa: SCB, Företagens ekonomi

Andelen enskilda näringsidkare har ökat med drygt två procentenheter under perioden 1997–2006, medan antalet har minskat med 300 företag. Det totala antalet taxiföretag har minskat med nästan 700 under samma tidsperiod.

Hälften av taxiföretagen var 2006 utan anställda, en typisk småföretagarbransch. För 10 år sedan var andelen utan anställda ca 64 procent.

Nästan 80 procent av de anställda återfanns år 2006 i företag med färre än 20 anställda, samma företag svarade även för 86 procent av nettoomsättningen.

Företag med 50 och fler anställda utgjorde endast 8 procent av branschens anställda och har gjort så sedan år 1997. Antalet företag i denna storleksgrupp har under 10-årsperioden varierat mellan 7 och 13.

Nettoomsättningen i de största företagen stod under 2006 för ca 5 procent av totalen. För 10 år sedan var den ca 16 procent och höll i sig på denna nivå fram till och med sekelskiftet.

¹⁹ NUTEK, Avregleringen av taximarknaden, 1996.

Den storleksgrupp som dominerade under 2006 var taxiföretag med 1-4 anställda, där 41 procent av företagen, 40 procent av de anställda och 36 procent av nettoomsättningen återfanns. För 10 år sedan var gruppens dominans inte lika tydlig; 30 procent av antalet företag, 43 procent av anställda och 28 procent av nettoomsättningen. En förskjutning har således skett från företag utan anställda till något större företag. Sammanslagningar och uppköp har bidragit till en företagskoncentration.

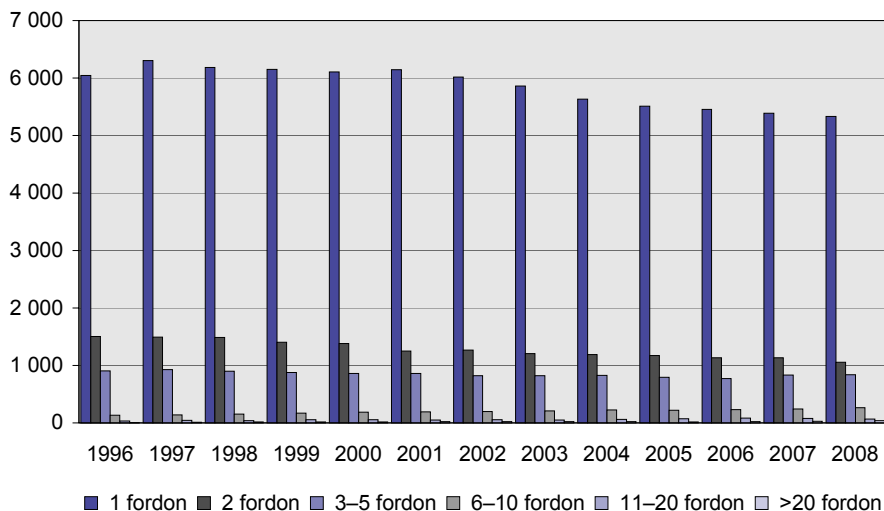
Antalet fordon per företag

Ytterligare en indikation på koncentrationen till större företagsenheter inom näringen utgör förändringen av antalet företag med 1–2 fordon. Under perioden april 1996 till april 2008 minskade antalet företag med drygt 15 procent. De företag som ägde minst 6 fordon ökade med ca 21 procent under samma period.

De ca 5 300 enbilsföretagen utgjorde 70 procent av alla företag i april 2008. Andelen var densamma 1996, men antalet enbilsföretag minskade under perioden med 700.

23. Antalet företag efter antal fordon per företag, 1996–2008

23. Enterprises by number of cars and year

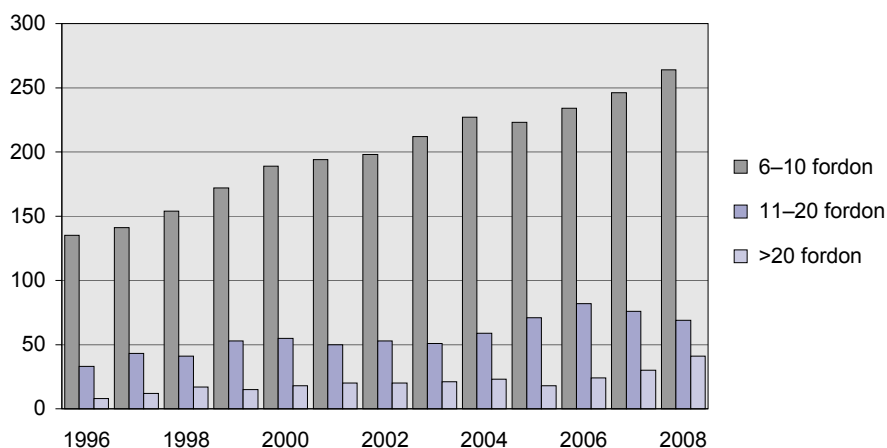

Källa: Svenska Taxiförbundet, Vägverkets yrkestrafikregister, Branschläget 2008.

För att tydliggöra förändringarna för de företag som har sex eller fler fordon, särredovisas dessa i följande diagram.

24. Antal företag med sex eller fler fordon efter antal fordon per företag, 1996–2008

24. Enterprises with six or more cars by number of cars and year

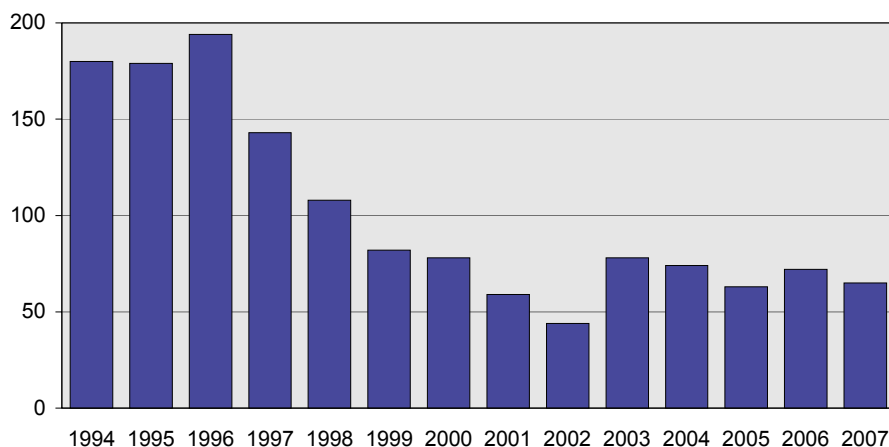

Källa: Svenska Taxiförbundet, Vägverkets yrkestrafikregister, Branschläget 2008.

Uppgifter om antal konkurser inom taxinäringen finns tillgängliga från 1994. Siffrorna visar på en nedåtgående trend, antalet konkurser för 2006 och 2007 var 72 respektive 65. Det högsta antalet uppstod under 1994 med 194 konkurser, 105 av dessa var i Stockholms län. En tendens till överetablering vid avregleringen kan vara en orsak till denna utveckling.

25. Antal konkurser inom taxinäringen, 1994–2007

25. Number of bankruptcies in the taxi industry by year

Källa: SCB, Konkursstatistik

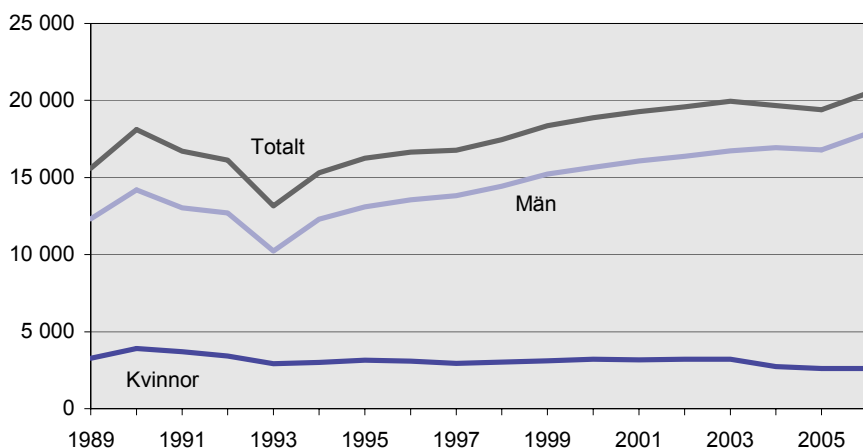
Antalet genuint nystartade taxiföretag har varit i snitt 511 per år sedan 1994; under 2007 nystartades ca 650 företag²⁰.

Sysselsättningen ökar

Antalet sysselsatta har stigit från 15 600 personer 1989 till 20 500 år 2006, dvs. en ökning med 31 procent på 18 år. Året för avregleringen, 1990, ökade antalet sysselsatta med 2 500 personer för att år 1991 sjunka med knappt 1 400 personer. År 1993 var antalet sysselsatta som lägst, 13 157 personer, en trolig effekt av lågkonjunkturen. Det högsta antalet sysselsatta, 20 477 personer, redovisas för 2006.

26. Sysselsatta inom taxinäringen efter kön, 1989–2006

26. *Employed in the taxi industry by sex and year*

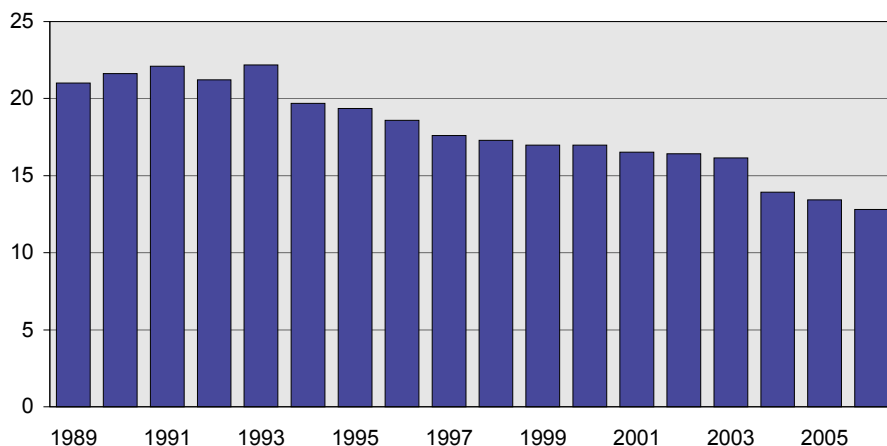
Källa: SCB, RAMS

Andelen kvinnor har sjunkit från 21 procent till knappt 13 procent av de sysselsatta inom taxinäringen. År 1993 var andelen som högst med 22,2 procent. Antalet har varierat, men var som högst år 1990 med 3 914 kvinnliga sysselsatta och som lägst år 2005 med 2 605.

²⁰ Nystartade företag, ITPS/SCB.

27. Andelen kvinnor av totala antalet sysselsatta inom taxinäringen, 1989–2006. Procent

27. Percentage women of all employed in the taxi industry by year

Källa: SCB, RAMS

Var tredje sysselsatt var utrikes född

Bland alla sysselsatta år 2006 inom taxinäringen – cirka 20 500 personer - var 32 procent eller 6 500 personer utrikes födda. Merparten av dessa var män, men knappt 300 utrikes födda kvinnor var också sysselsatta inom branschen.

17. Sysselsatta inom taxinäringen 1990, 2000 och 2006 efter inrikes och utrikes födda personer samt kön¹⁷. Employed in the taxi industry by Swedish and foreign born persons, sex and year

		1990	2000	2006
Inrikes födda	män	12 692	11 809	11 609
	kvinnor	3 688	2 943	2 334
	summa	16 380	14 752	13 943
Utrikes födda	män	1 501	3 862	6 248
	kvinnor	226	264	286
	summa	1 727	4 126	6 534
Totalt	män	14 193	15 671	17 857
	kvinnor	3 914	3 207	2 620
	summa	18 107	18 878	20 477

Källa: SCB, RAMS

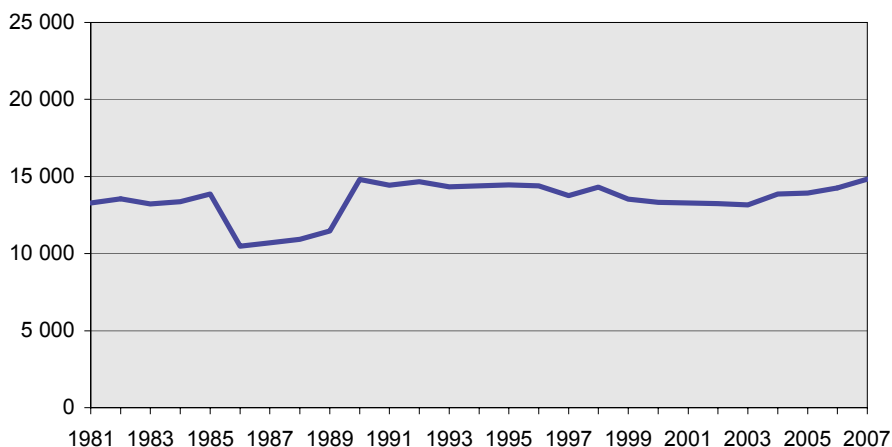
Antalet taxibilar ökade efter avregleringen

Den första taxibilen i Sverige rullade år 1900. Längre låg antalet taxibilar på en låg nivå, men efter andra världskriget ökade antalet snabbt och 1946 fanns det 9 553 personbilar i yrkesmässig taxitrafik. Andelen taxibilar av det totala antalet personbilar var 1950 drygt 4 procent. År 2007 fanns det 14 830 taxibilar registrerade, vilket motsvarade 0,3 procent av det totala antalet personbilar.

Åren strax före avregleringen var antalet taxibilar ovanligt lågt. Mellan åren 1989 och 1990 ökade antalet med ca 3 300 fordon.

28. Antalet taxibilar 1981–2007

28. Number of cars by year

Källa: SCB och SIKA

Litet taxikuriosa

- Den vanligaste taxibilen är en Volvo (en tredjedel av bilarna) följt av Mercedes och Volkswagen. Den vanligaste färgen 2008 är svart, därefter grå, blå och vit²¹.
- En taxibil körde under 2007 i genomsnitt 7 200 mil, vilket kan jämföras med andra personbilar som hade en genomsnittlig körsträcka på 1 420 mil.

²¹ Taxiförbundet, Branschläget 2008.

- År 2007 var den genomsnittliga åldern på en taxibil 2,4 år. För privatägda personbilar är genomsnittsåldern betydligt högre, 9,7 år²².
- Den första taxibilen i Sverige inköptes år 1900 av Stockholmsföretaget AB Taxameter. Det var en Daimler typ Phoenix-Wagen, som kronprins Gustaf, sedermera Gustaf V, inköpte från Tyskland för att transportera sig till bl.a. Tullgarns slott. Den var mycket lik en hästvagn med två platser på "kuskbocken" och fyra baktill. Bilen hade dock svårigheter att orka uppför backarna och såldes därför efter ett kort tag i prinsens ägo. Inte heller AB Taxameter föll för bilen. Den var stor och åbakig och för att få ut den ur stallet (ordet garage användes inte då) krävdes flera man. Tiden som taxifordon blev således kort²³.

Ökade kostnader

Personalkostnaderna för taxibranschen, som uppgick till cirka 4 miljarder kronor eller en tredjedel av nettoomsättningen, steg med 9,9 procent mellan år 2005 och 2006²⁴.

Den genomsnittliga grund- och månadslönen för yrkesgruppen bil- och taxiförare i privat sektor steg från 18 600 kronor till 19 500 kronor under samma period²⁵.

Taxipriserna har ökat mer än KPI efter år 1990

Den genomsnittliga årliga prisökningen för taxiresor under perioden 1990–2007 låg på 3,96 procent; motsvarande årliga ökning för KPI var 1,99 procent. Den kraftiga prisstegringen mellan juli och augusti månad 1990 på 14 procent kan ses som en effekt av avregleringen den 1 juli.

De olika momssatserna för taxiresor har påverkat priserna. Momsen infördes 1991 med 25 procent, därefter följde sänkningar i momsatsen 1992 till 18 procent, 1993 till 12 procent och 2001 till 6 procent.

²² SCB, specialkörning.

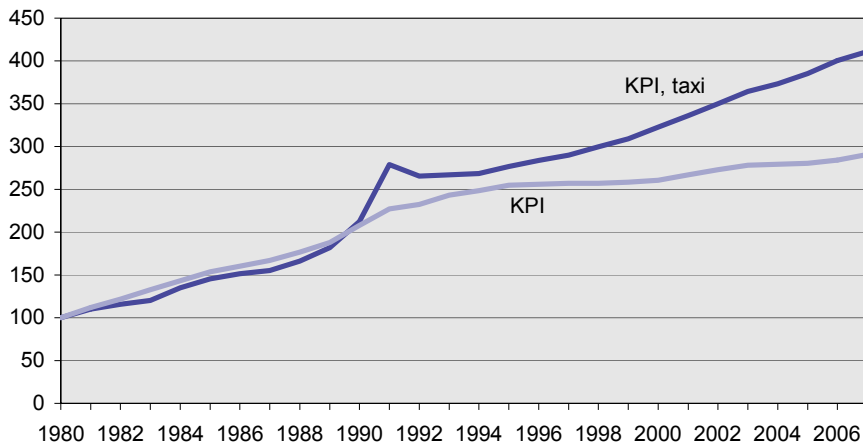
²³ Taxi/Stockholm 1899–1989, Taxi trafikförening u.p.a., Peter Haventon.

²⁴ Källa: SCB, Företagens ekonomi

²⁵ Källa: SCB/Medlingsinstitutets lönestatistik

29. Prisindex för taxinäringen enligt KPI respektive KPI, 1980–2007. Index 1980=100

29. Price index for the taxi industry and consumer price index (total), by year. Index 1980=100

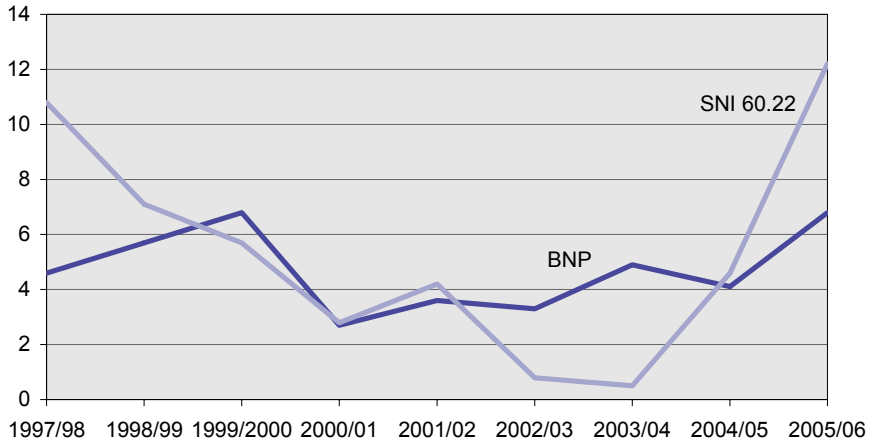
Källa: SCB, Konsumentprisindex, Taxiindex

Ökning av förädlingsvärdet

Förädlingsvärdet för taxibranschen, dvs. branschens bidrag till BNP, ökade kraftigt mellan 2005 och 2006 med 12,2 procent till 6,8 miljarder kronor. Förädlingsvärdet för näringslivet sammantaget, ökade med 6,8 procent. Förändringarna är således mer uttalade för taxibranschen än för näringslivet som helhet.

30. Årsvisa förändringar av BNP för näringslivet SNI 01–95 och av förädlingsvärdet för taxinäringen SNI 60.22. Löpande priser. 1997–2006. Procent

30. Changes in GDP, market producers and the taxi industry, by year. Current prices. Percent

Källa: SCB, BNP-beräkningar och Företagens ekonomi

Nettoomsättningen per anställd högst för företag med 1–4 anställda

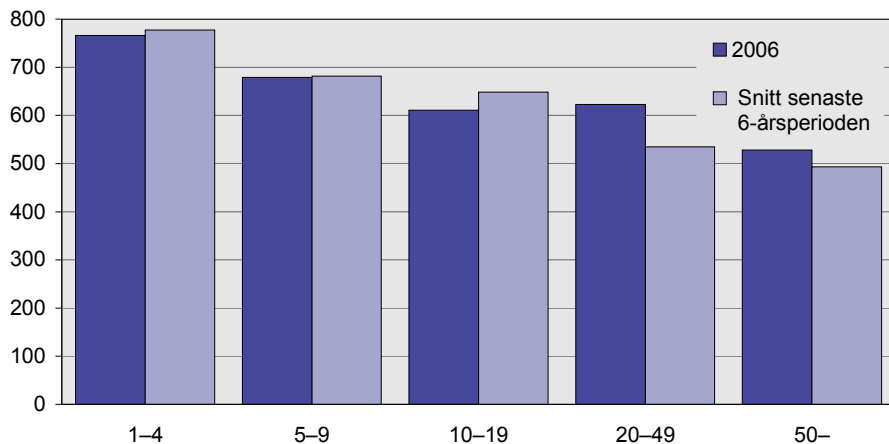
Nettoomsättningen för taxibranschen under 2006 uppgick till 12,2 miljarder kronor. Med en grov justering för s.k. svarttaxi har nettoomsättningen beräknats till ca 14 miljarder kronor. Skatteverket granskade taxibranschen under 2005/2006 och kom då fram till att skattefusket uppgick till mellan två och fyra miljarder kronor²⁶.

Nettoomsättningen per företag varierar starkt mellan små och stora företag. Den har ökat med 28 procent sedan år 1997 och ligger år 2006 på 1,5 miljoner kronor i snitt för ett taxiföretag. Under samma tid har taxipriserna stigit med 38 procent.

²⁶ Skatteverket, pressmeddelande 2006-03-22, Taxiåkare lurar staten på miljarder.

31. Nettoomsättning per anställd i taxinäringen efter antalet anställda. 1 000-tal kr

31. Net turnover per employee in the taxi industry, by number of employees.
Thousands SEK

Källa: SCB, Företagens ekonomi

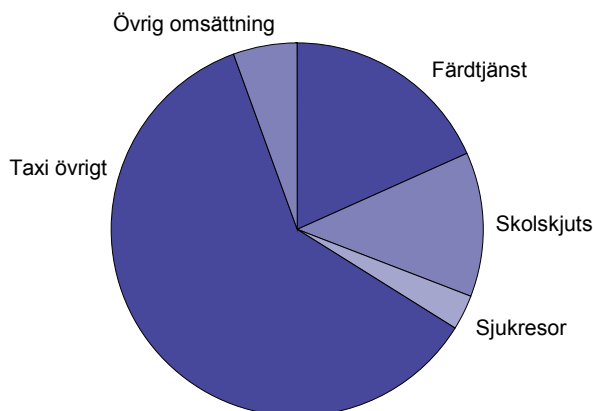
De enskilda näringsidkarna, som inte redovisas i diagram 31 men som kraftigt dominerar vad gäller antalet företag, stod för 46,7 procent av nettoomsättningen 2006, dvs. 5,7 miljarder kronor. Den genomsnittliga omsättningen per företag för de enskilda näringsidkarna var 925 000 kr.

60 procent av taxiresorna är "vanliga" taxiresor

Den största delen av taxis verksamhet, 60 procent av nettoomsättningen, avser "vanliga taxiresor", dvs. privatresor och tjänsteresor, visar statistiken för 2006. Färdtjänsten tar i anspråk ca en sjättedel av taxiresorna och skolskjutsar ca en åttondel. Lokalt kan även budkörningar stå för en betydande del.

32. Nettoomsättningen i taxinäringen efter typ av verksamhet. År 2006

32. Net turnover in the taxi industry 2006 by type of activity

Källa: SCB, Företagens ekonomi

Något om källorna

I och med näringsgrensindelningen SNI 92 kunde taxibranschen, SNI 60.22 särskiljas. Det innebär att den ekonomiska statistiken, undersökningen Företagens ekonomi och dess föregångare, redovisade SNI 60.22 för första gången år 1994. Enskilda näringsidkare var då inte med i undersökningen; de blev inkluderade först 1997.

Fordonsstatistiken med Statens institut för kommunikationsanalys, SIKKA, som statistikansvarig myndighet och SCB som producent efter år 2005, är källa till uppgifter om fordonsbestånden, körda kilometer respektive genomsnittsåldern på taxibilar. Före år 2005 var SCB ansvarig statistikmyndighet för fordonsstatistiken.

Löner och bärkraft

Jonas Färnstrand²⁷

Daniel Lennartsson²⁷

Pär Lindholm²⁸

Sammanfattning

Lönens koppling till arbetsgivarens betalningsförmåga, här uttryckt som bärkraft, har länge varit föremål för många diskussioner²⁹. Bärkraftens förändring kan approximativt uttryckas som summan av pris- och produktivitetsförändringen. I teorin kommer ett jämviktsläge bl.a. att karakteriseras av att reallönen (utifrån ett producentperspektiv) är approximativt lika med arbetsproduktiviteten. Enligt teorin är det också rimligt att anta att jämviktsläget mellan lön och bärkraft håller på lång sikt. I denna studie har följande frågeställningar belysts:

I vilken utsträckning följer de nominella lönerna i näringslivet med när företagens bärkraft varierar över tiden? samt Hur har löneandelen av förädlingsvärdet utvecklats sedan 1980?

Under perioden 1980–2005 ökade den genomsnittliga produktiviteten i näringslivet med 3,0 procent årligen samtidigt som de genomsnittliga förädlingsvärdepriserna steg med 3,3 procent årligen. Detta ger en bärkraftsökning i näringslivet på i genomsnitt 6,4 procent per år. Under samma period var de nominella löneökningarna 5,5 procent. Lönernas andel av förädlingsvärdet, löneandelen, har haft en ned-

²⁷ Författarna är utredare vid enheten för näringslivets struktur vid SCB.

Förfrågningar kan ställas direkt till författarna via e-post med adress fornamn.efternamn@scb.se. Ett särskilt tack till Claes-Håkan Gustafson och Eva Hagsten för värdefulla synpunkter.

²⁸ Författaren är metodstatistiker vid processavdelningen på SCB.

²⁹ Begreppet bärkraft är synonymt med det av Konjunkturinstitutet (2005) använda begreppet betalningsförmåga och EFO:s löneökningstrymme.

gående trend sedan början av 1980-talet. Löneandelen har sjunkit från ca 55 procent till endast 45 procent år 2005.

Vinstens andel av förädlingsvärdet, som i början av 1980-talet var ca 13 procent, uppgick 2005 till 21 procent. Mellan 1980 och 2005 har samtidigt den reala riskpremie som ägarna fått ut på sitt insatta kapital ökat från 6 till 11 procent. Frågan, som inte besvaras av denna studie, är om risken att investera i näringslivet har ökat i motsvarande grad. Även investeringarna (här mätta som avskrivningarnas andel av förädlingsvärdet) har ökat och uppgick i början av 1980-talet till ca 9 procent, medan motsvarande uppgift för 2005 var ca 11 procent.

Inledning

Frågan om lörens koppling till arbetsgivarens *bärkraft*, har varit föremål för många diskussioner. Den s.k. svenska modellen för arbetsmarknadspolitik och lönebildning, som dominerade arbetsmarknadens parters lönepolitik åtminstone fram till början av 1990-talet, utgick från att utrymmet för löneökningar definierades som summan av arbetsproduktivitetsökning och prisökningarna i den konkurrensutsatta sektorn. Genom att löneökningarna begränsades till detta utrymme, skulle de svenska företagens konkurrenskraft gentemot utlandet förbli oförändrad. Löneökningarna skulle med andra ord bli precis så stora som företagen orkade bära utan att deras konkurrenskraft försämrades. Därav kommer begreppet *bärkraft* för summan av arbetsproduktivitetsökning och prisernas ökningstakter³⁰.

Bärkraft

I neoklassisk nationalekonomisk teori, där företagen antas vara vinstmaximerare och hushållen antas allokera sin tid optimalt mellan arbete och fritid, är reallönen lika med arbetskraftens marginalprodukt. Detta ger vid fullständig konkurrens ett jämviktsläge, vilket kan skrivas som

$$(1) \quad \frac{w}{P} = MPL,$$

³⁰ De ursprungliga idéerna för den svenska modellen formulerades av LO-ekonomerna R Meidner och G Rehn (LO 1951). För en genomgång av den teoretiska bakgrunden, se t.ex. Björklund et al. (2000).

dvs. att nominallönen (w) dividerat med priserna (P) är lika med arbetskraftens marginalprodukt (MPL). Jämviktsvillkoret kan lika gärna skrivas

$$(2) \quad w = P \times MPL,$$

dvs. att den nominella lönen är lika med värdet av marginalprodukten av arbete. Högerledet av ekvationen är det som vi benämner *bärkraften*.

Det som ska studeras är om lönerna förändrat sig på motsvarande sätt som bärkraften, dvs. om

$$(3) \quad \Delta w = \Delta(P \times MPL)$$

där Δ står för förändring under en godtycklig tidsperiod. Detta samband mellan lön och bärkraft gäller i s.k. allmän jämvikt i neoklassisk ekonomisk teori, dvs. på vad som ofta kallas "lång sikt". Tanken bakom detta språkbruk är att olika impulser till det ekonomiska systemet kräver anpassningar av många variabler och att det på grund av olika trögheter tar en viss tid. Eftersom det ekonomiska systemet kontinuerligt utsätts för nya störningar, kommer allmän jämvikt naturligtvis aldrig att uppnås i praktiken. Emellertid kan man förvänta sig att sambandet mellan lön och bärkraft ska hålla i genomsnitt under en lång period, i varje fall vid givna produktionsmetoder.

Det är dock inte på något sätt självklart att höjda priser eller höjd produktivitet ska leda till höjda löner på kort sikt, t.ex. under pågående avtalsperiod. För det första är det inte säkert att en prishöjning eller produktivitetsökning är permanent. Nästa år kanske priserna eller produktiviteten sjunker igen och då är det svårt att sänka lönen till den gamla nivån. För det andra är systemet med löneavtal för längre perioder avsett att ge stabila förutsättningar för såväl arbetsgivarna som löntagarna. Då är det inte självklart att minsta störning ska föranleda avsteg från löneavtalet. Istället kan arbetsgivaren använda sitt finansiella kapital som buffert; går det bra kan man konsolidera sig, går det dåligt får man ta av gamla vinster.

Ekvation 3 kan approximativt skrivas

$$(4) \quad \Delta w = \Delta\left(P \times \frac{Q_{Fv}}{h}\right)$$

där $\frac{Q_{Fv}}{h}$ står för den genomsnittliga arbetsproduktiviteten. Den är här uttryckt i termer av förädlingsvärdevolym per arbetad timme.

En central fråga är vilket pris som ska användas för att förklara bärkraften. Av bilaga 1 framgår det att det bör vara förädlingsvärdepriset, P_{Fv} , dvs. ett pris som tar hänsyn till både förändringar i färdiga varu-/tjänstepriser och insatsvarupriser. En djupare diskussion kring förädlingsvärdepriser återfinns i bilaga 2.

Detta innebär att ekvation 4 kan skrivas

$$(5) \quad \Delta w = \Delta(P_{Fv} \times \frac{Q_{Fv}}{h}).$$

Utvecklingen av arbetsproduktiviteten är av central betydelse vid en bedömning av i vilken takt den genomsnittliga bärkraften ökar. En högre förädlingsvärdevolym per arbetad timme, ger allt annat lika, utrymme för en i motsvarande grad högre lönekostnad. Förändringar i kapitalavkastningskravet kan dock påverka. Kapitalavkastningen kan beskrivas som vinst i förhållande till insatt kapital och är därmed den förräntning ägarna får på insatt kapital. Teknologiska framsteg kan också bidra till att lönekostnadsandelen faller över tiden som en följd av en ökning av avskrivningskvoten, som är ett ungefärligt mått på kapitalintensiteten, dvs. avskrivningar som andel av förädlingsvärdet.

Den faktiska bärkraften påverkas också av hur förädlingsvärdepriserna utvecklas. Riksbankens mål för inflationen, beräknad med hjälp av konsumentprisindex (KPI), kan därför påverka bärkraftens utveckling. Relativa prisanpassningar innebär dock att prisökningen för insatsvaror och färdigvaror i olika branscher kan avvika kraftigt från inflationen även i ett längre perspektiv.

Syfte och avgränsningar

Utrymmet för löneökningar påverkas av hur näringslivets bärkraft utvecklas. Bärkraften bestäms i sin tur av hur arbetsproduktiviteten och priserna utvecklas. Bärkraften ökar med summan av produktivitetstillväxten och ökningen i näringslivets priser, mätta som s.k. förädlingsvärdepriser. I denna studie ska följande frågeställningar belysas:

- a) I vilken utsträckning följer de nominella lönerna i näringslivet med när företagens bärkraft varierar över tiden?
- b) Hur har löneandelen av förädlingsvärdet utvecklats sedan 1980?

Studien omfattar tidsperioden 1980–2005. Det är näringslivet, exklusive finansiella företag, jord- och skogsbruk, fiske samt fastighetsverksamhet, som har undersökts. I redovisningen ingår aktiebolag, ekonomiska föreningar, handels- och kommanditbolag, statliga affärsverk samt vissa stiftelser. Anledningen till valet av tidsperiod och denna definition av näringslivet är dels tillgången på data för denna tidsperiod, dels att det är dessa branscher som täcks av undersökningen Företagens ekonomi för hela den studerade tidsperioden.

Källor och kvalitet i statistiken

Källor

Företagens ekonomi³¹

Företagens ekonomi (FEK) belyser näringslivets (exkl. den finansiella sektorn) struktur med avseende på exempelvis lönsamhet, omsättning, produktion, kostnader, förbrukning, förädlingsvärde, vinst och finansiering. Statistiken redovisas på nationell nivå, branschmässigt avgränsad nivå samt för vissa variabler även på regional nivå.

År 2003 var det första redovisningsåret för FEK. Undersökningen ersatte då den tidigare undersökningen Företagsstatistik, vilken i sin tur 1997 ersatte de tidigare undersökningarna Finansstatistik för företag och Industristatistik.

FEK genomförs årligen och är snarare att betrakta som en kombination av flera undersökningar än en separat statistisk undersökning. Uppgifter från ett stort antal källor, insamlade på och utanför SCB, används för att producera all den statistik som redovisas rörande FEK:s målvariabler. Huvudkällan för undersökningen är Skatteverkets inkomstdeklarationer för företag. Med hjälp av Finansstatistiken kan man göra jämförelser från 1973. Från 1980 har kvaliteten förbättrats successivt genom övergången från små urval till totalundersökning av företagspopulationen.

³¹För mer information om FEK, se: www.scb.se/NV0109.

I denna artikel används data från FEK för 1980–2005 på aggregerad branschnivå. De variabler som hämtats från FEK för att genomföra studien är förädlingsvärde, lönesumma, andra personalkostnader, rörelseresultat, avskrivningar, resultat efter finansiella poster, eget kapital och obeskattade reserver. Alla uppgifter är i löpande priser.

Nationalräkenskaperna³²

Nationalräkenskaperna (NR) sammanfattar och beskriver i form av ett kontosystem landets ekonomiska aktiviteter. Utvecklingen av de svenska nationalräkenskaperna går tillbaka till 1930-talet.

European System of National and Regional Accounts, ENS 95, utgör den nu gällande förordning enligt vilken alla medlemsländer i EU ska beräkna sina nationalräkenskaper. De svenska nationalräkenskaperna är beräknade helt i enlighet med principerna i SNA 93 och ENS 95 för perioden 1993 och framåt. För perioden 1980–1992 finns vissa omräknade serier på en mer aggregerad nivå.

I denna studie används data från NR för 1980–2005 på aggregerad branschnivå. De variabler som hämtats från NR är förädlingsvärdepriser, insatsvarupriser, producentpriser, vilka är implicit beräknade, samt arbetade timmar.

Begreppsförklaringar

I denna studie har variablerna beräknats enligt följande:

Förädlingsvärde i fasta priser

Förädlingsvärdet brukar uttryckas som företagets bidrag till BNP och definieras i FEK som produktionsvärdet minus kostnader för köpta varor och tjänster, dock inte löner, andra personalkostnader och inköpskostnaden för varor som säljs utan vidare bearbetning (handelsvaror). Förädlingsvärdet i FEK beräknas i löpande priser och har fastprisberäknats med hjälp av förädlingsvärdepriser från NR för att skatta volymförändringar.

Förädlingsvärdepriser

Förädlingsvärdet är värdet av den samlade produktionen i näringslivet när man räknat bort hur mycket insatsvaror som förbrukats i produktionsprocessen. Förädlingsvärdeprisets utveckling speglar därför i vilken takt priserna förändras på det mervärde, dvs. produktionen minus insatsförbrukningen, som skapas. Förädlingsvärdepriset har i denna studie beräknats implicit utifrån förädlings-

³² För mer information om NR, se: www.scb.se/nr.

värdet i fasta och löpande priser enligt nationalräkenskaperna på en aggregerad nivå. Se även bilaga 2 för en vidare beskrivning av förädlingsvärdepriser.

Löneförändring

Lön i denna studie avser bruttolöner inklusive skatter, sjuklöner och semesterersättningar. Den statistik som lämpar sig bäst för att studera löneförändringar är konjunkturlönestatistiken och lönestrukturstatistiken, som produceras av SCB på uppdrag av Medlingsinstitutet. Till denna studie har det dock varit svårt att få fram uppgifter till en tidsserie för hela tidsperioden 1980–2005 från någon av dessa källor. Istället har lönesumma från FEK dividerad med arbetade timmar från Nationalräkenskaperna på branschnivå använts.

Denna form av lönemått har en framträdande plats i de analyser av löneutvecklingen som görs av Konjunkturinstitutet och Riksbanken. En fördel med att använda FEK och NR är att ett mindre antal källor kan användas, vilket leder till att skillnader i population, mätmetoder och liknande kan hållas nere.

Andra personalkostnader

Andra personalkostnader avser i denna studie kostnader för sociala avgifter, pensioner, utbildning, sjuk- och hälsovård samt löneskatter. De sociala avgifterna står för hela 88 procent av näringslivets andra personalkostnader. Med sociala avgifter avses i första hand arbetsgivaravgifter och egenavgifter.

Arbetsproduktivitet

Arbetsproduktiviteten mäts som förädlingsvärde per arbetad timme. Arbetsproduktiviteten i denna studie är mätt som förädlingsvärde i fasta priser dividerat med antalet arbetade timmar från NR.

Resultat

Förädlingsvärdets utveckling

Näringslivets samlade produktion (förädlingsvärdet) kan som vi tidigare nämnt definieras som produktionsvärdet minus kostnader för köpta varor och tjänster. Förädlingsvärdet kan även uttryckas och delas upp i fyra delar enligt en annan nedbrytning; ersättning till löntagarna, andra personalkostnader, avskrivningar och rörelseresultat (vinst). (Se uttryck (B) i bilaga 1).

Lönernas andel av förädlingsvärdet, löneandelen, har haft en nedgående trend sedan början av 1980-talet. Löneandelen var i början av 1980-talet ca 55 procent, men var 2005 endast 45 procent. Motsvarande trend kan ses bland många ekonomier runt om i världen. En del av den nedåtgående trenden kan förklaras av den ökning av löneandelen som skedde i världen under 1970-talet, speciellt i Europa och Japan (Jaumotte & Tydell, 2007).

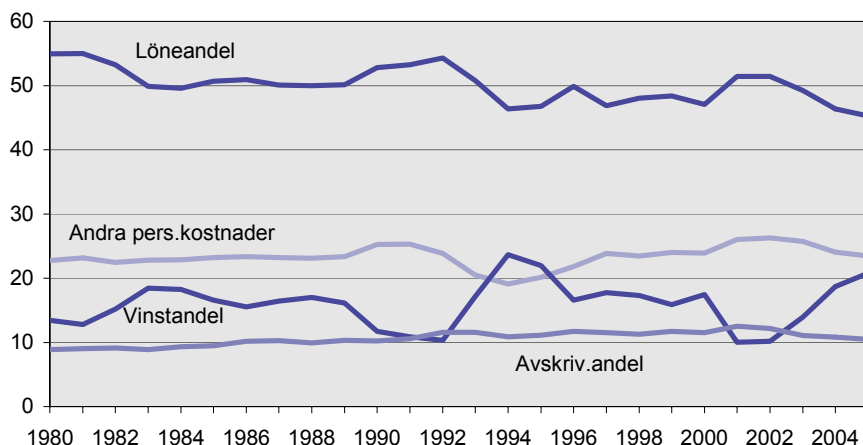
Vinstandelen, dvs. rörelseresultatet i förhållande till förädlingsvärdet, har trendmässigt gått i motsatt riktning. I början av 1980-talet var vinstandelen ca 13 procent för att 2005 uppgå till ca 21 procent. Vinstandelen av förädlingsvärdet uppvisar dock starka fluktuationer över tid och var som högst 1994, då den uppgick till ca 24 procent.

En mer komplicerad fråga är hur en förändrad teknologi påverkar fördelningen mellan lönesumman och förädlingsvärdet (Romer, 2005). Det är troligt att en ökad grad av mekanisering, även om den kan förväntas medföra högre timlöner, kommer att minska lönesummans andel, eftersom antalet arbetade timmar i förhållande till mängden realkapital då minskar. I en extrem situation med hundra procentigt mekaniserad produktion, dvs. där produktionen sköts av självinstruerande "robotar", blir lönesumman lika med noll.

Avskrivningarnas andel av förädlingsvärdet har varit svagt stigande och ökade från 9 till 11 procent. Detta kan vara ett tecken på att företagen ökat kapitalintensiteten i produktionen. Trots att löneandelen minskat, har andra personalkostnader i förhållande till förädlingsvärdet varit relativt konstanta över tiden. Höjda arbetsgivaravgifter har spelat en inte obetydlig roll för utvecklingen av andra personalkostnader under de senaste decennierna. För tjänstemän inom privat sektor har arbetsgivaravgifter enligt lag och avtal ökat från 40 till 50 procent mellan 1994 och 2005 (Medlingsinstitutet, 2005).

33. Förädlingsvärdets huvudkomponenter, 1980–2005

33. Value added, by components and year

Källa: Företagens ekonomi

Produktivitet, priser och löner

Arbetsproduktivitetens utveckling

Utvecklingen av arbetsproduktiviteten är av central betydelse för den takt den genomsnittliga bärkraften ökar. Ett högre förädlingsvärde per arbetad timme ger, allt annat lika, utrymme för en i motsvarande grad högre lönekostnad.

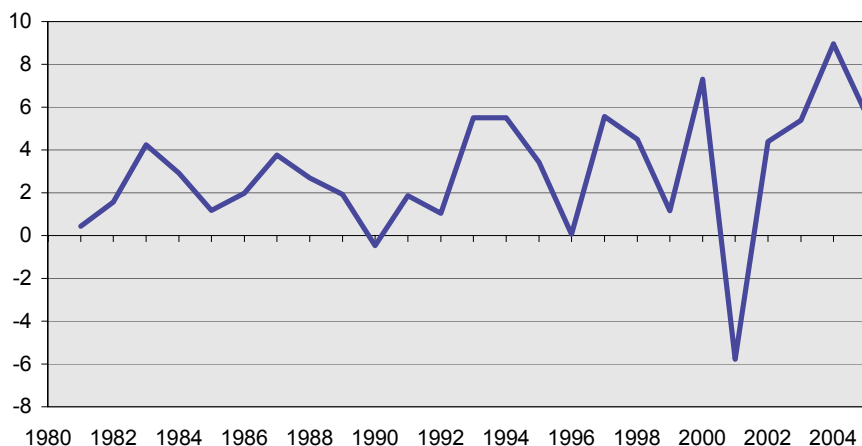
Liksom BNP-tillväxten uppvisar arbetsproduktivitetens utveckling ett tydligt konjunkturmönster. När efterfrågetillväxten viker i en konjunkturedgång faller vanligtvis produktionstillväxten snabbare än antalet arbetade timmar så att produktivitetstillväxten mattas av. På motsvarande sätt stiger vanligtvis produktivitetstillväxten snabbare i början av återhämtningsfasen.

Utvecklingen av arbetsproduktiviteten bestäms bl.a. av hur kapitalintensiteten i produktionen utvecklas, dvs. mängden kapitaltjänster per arbetad timme, hur arbetskraftens kompetens och förmåga utvecklas samt av teknologiska framsteg. För ekonomin som helhet påverkas dessutom arbetsproduktivitetens tillväxt av sammansättningseffekter, dvs. om andelen produktion inom mindre produktiva branscher minskar till förmån för mer produktiva branscher och vice versa³³.

³³Konjunkturinstitutet, 2005, sid. 8.

34. Näringslivets produktivetsutveckling. Årlig procentuell förändring

34. Productivity increase in the business sector. Yearly changes in percent

Källa: Företagens ekonomi, Nationalräkenskaperna och egna beräkningar. Not: Näringslivet exkl. jord- och skogsbruk, fastighet- och finansiell verksamhet.

Produktiviteten i det svenska näringslivet ökade med i genomsnitt 3,0 procent per år under perioden 1980–2005. Utvecklingen var dock betydligt starkare under den andra hälften av perioden. På 1980-talet ökade produktiviteten med ungefär 2,0 procent per år, men 1993 växlade ökningstakten upp och har därefter i genomsnitt uppgått till ca 3,5 procent (se tabell 18). Den snabba produktivitetstillväxten förklaras till viss del av den starka konjunkturutvecklingen, men även av att många blev uppsagda från sina arbeten i början av nittio-talet. Men trenden har också stigit sedan början av 1990-talet (se diagram 34).

Produktiviteten skiljer sig åt mellan olika branscher i näringslivet och över tid. Produktivitetstillväxten i *industrin* har sammantaget varit högre än i näringslivet som helhet och har varit i genomsnitt 4,7 procent per år mellan 1980 och 2005. Produktivitetstillväxten inom industrin har också varit stigande över tid.

Produktivitetstillväxten inom *tjänstebranscherna* har varit lägre än i näringslivet som helhet, tjänstesektorn har haft en produktivitetstillväxt på i genomsnitt 2,2 procent per år. Produktivitetstillväxten i byggsektorn har haft en vikande trend och var som högst i början av 1990-talet.

18. Produktivitetsoökning efter näringsgrupp. Genomsnittlig årlig utveckling. Procent³⁴

18. Productivity increase in the business sector by activity. Average yearly changes in percent

	Industrin (SNI 10-37)	Tjänstesektorn (SNI 50-93 exkl. 65-67, 70)	Bygg o. dyl. (SNI 40-45)	Totalt
1980–85	2,2	1,8	2,8	2,1
1985–90	1,5	2,6	1,6	2,0
1990–95	5,9	1,3	5,9	3,5
1995–2000	5,9	3,1	1,8	3,7
2000–05	8,2	2,1	-0,8	3,7
1980–2005	4,7	2,2	2,3	3,0

Källa: Företagens ekonomi, Nationalräkenskaperna och egna beräkningar. Not: Näringslivet exkl. jord- och skogsbruk, fastighet- och finansiell verksamhet. SNI = Standard för svensk näringsgrensindelning.

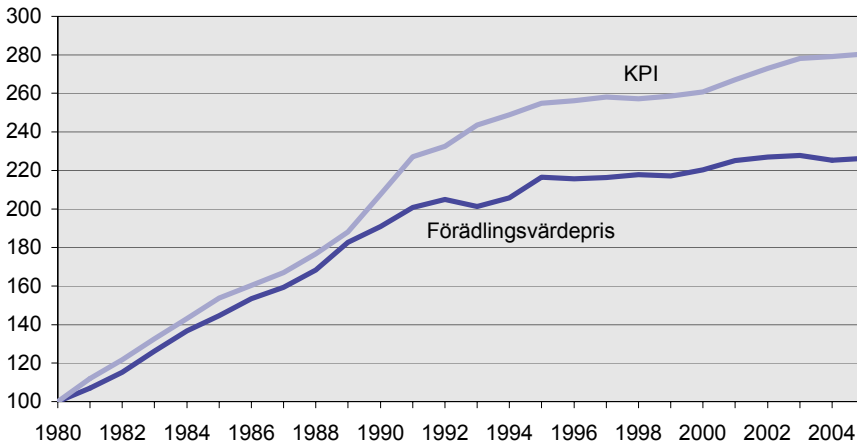
Förädlingsvärdeprisernas utveckling

Den faktiska bärkraften påverkas av hur arbetsproduktiviteten utvecklas, men även av förädlingsvärdepriserna. Förädlingsvärdeprisets utveckling speglar i vilken takt priserna förändras på mervärdet, dvs. produktionen justerat för insatsförbrukningen. Utvecklingen av förädlingsvärdepriset avviker vanligen något från konsumentpriserna (se diagram 35). Sedan 1980-talet har förädlingsvärdepriserna utvecklats långsammare än konsumentpriserna.

³⁴ För att inte tynga rapporten avstår vi från att visa årliga förändringar och visar istället femårsintervall. För årliga förändringar hänvisas till diagram. Detta gäller genomgående i rapporten.

35. Förädlingsvärde- och konsumentpriser. Index 1980=100

35. Value added and consumer prices. Index 1980=100

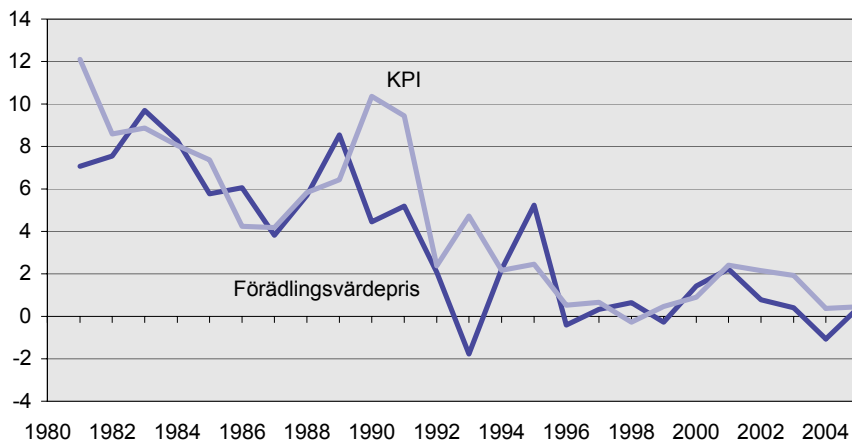
Källa: KPI och Nationalräkenskaperna. Not: Förädlingsvärdepriset avser näringslivet exkl. jord- och skogsbruk, fastighet- och finansiell verksamhet.

Förädlingsvärdepriserna har i genomsnitt stigit med 3,3 procent per år under perioden 1980–2005 (se diagram 36). Motsvarande uppgift för konsumentpriserna är 4,2 procent. Det finns flera tänkbara skäl till att förädlingsvärdepriserna utvecklats annorlunda än konsumentpriserna. Ett är att sammansättningen av det som produceras i näringslivet skiljer sig åt från sammansättningen av det som konsumeras. Ett annat skäl är att förädlingsvärdepriset mäter priset på allt som produceras i näringslivet, vilket omfattar varor och tjänster som används till både konsumtion, investeringar, insatsvaror och export.

Tendensen under denna period är dock tydlig; både förädlingsvärde- och konsumentpriserna stiger i en allt långsammare takt. Den årliga genomsnittliga förädlingsvärdeprisökningen var mellan 1980 och 1985 hela 7,5 procent, men under perioden 2000–2005 endast 0,6 procent.

36. Förädlingsvärde- och konsumentpriser. Årlig förändring i procent

36. Value added and consumer prices. Yearly changes in percent

Källa: KPI och Nationalräkenskaperna. Not: Förädlingsvärdepriset avser näringslivet exkl. jord- och skogsbruk, fastighet- och finansiell verksamhet.

Löne- och arbetskostnadsandelarnas utveckling

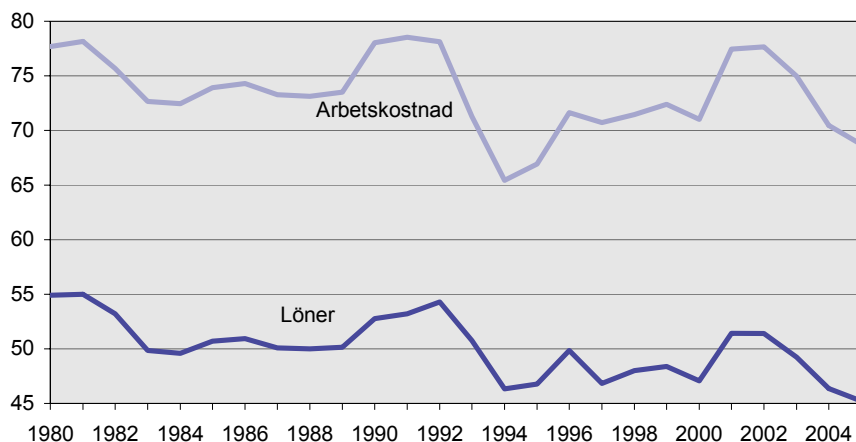
Om lönekostnaden per timme ökar snabbare än summan av produktiviteten och förädlingsvärdepriserna ökar löneandelen, dvs. lönernas andel av förädlingsvärdet. Löneandelen är till viss del en spegelbild av vinstandelen (det finns dock fler komponenter). Om löneandelen stiger faller vinstandelen, allt annat lika. Med vinstandel avses här rörelseresultat i förhållande till förädlingsvärdet. Lönernas andel av förädlingsvärdet i näringslivet uppgick till 45 procent år 2005.

Konjunktorella variationer i löneandelen är normala (se diagram 37), eftersom företagen i början av en lågkonjunktur har svårt att göra sig av med så mycket personal som man behöver. Detta leder till en hög löneandel i början av en lågkonjunktur. Det omvända förhållandet gäller i början av en högkonjunktur. Vidare kan förändringar i kapitalavkastningskravet påverka löneandelen. Kapitalavkastningskravets utveckling mellan 1980–2005 beskrivs utförligare i bilaga 3.

Löneandelen i det svenska näringslivet har sjunkit mellan åren 1980 och 2005 från 55 procent till ca 45 procent. Statistik över arbetskostnadsandelen visar att den har sjunkit från 78 till 69 procent under samma period. I diagram 37 kan man även se att det blev en kraftig minskning av löneandelen mellan 1992 och 1994, då Sverige drabbades av en djup ekonomisk kris.

37. Löne- och arbetskostnadsandelar i procent av förädlingsvärdet 1980–2005

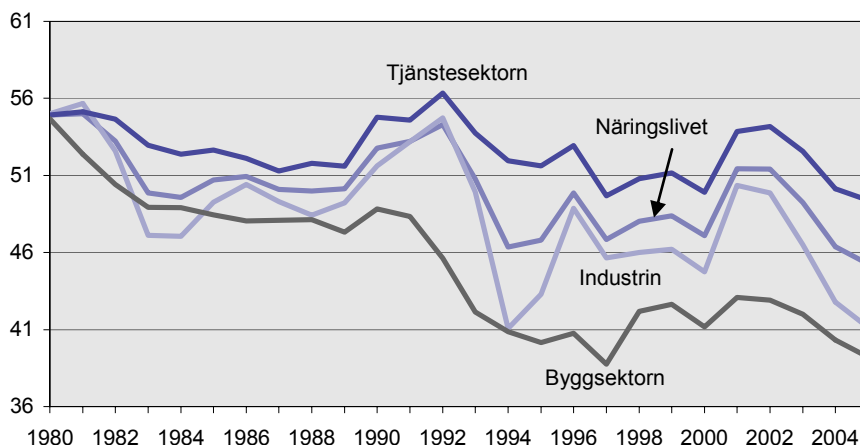
37. Wage and labour cost share in percent of value added 1980–2005

Källa: Företagens ekonomi. Not: Näringslivet exkl. jord- och skogsbruk, fastighet- och finansiell verksamhet.

Löneandelen skiljer sig betydligt åt mellan olika sektorer, vilket troligen främst hänger samman med hur mycket kapital per anställd som produktionen kräver. Ju mer kapitalintensiv verksamheten är, desto lägre är löneandelen. I sektorer som är utsatta för internationell konkurrens påverkas löneandelen också av hur förhållandena är utomlands. Löneandelen uppdelad på industrin, tjänstesektorn och byggindustrin visas i diagram 38.

Från 1980 till början av 1990-talet minskade löneandelen generellt, därefter kom en uppgång i löneandelen i samband med lågkonjunkturen i början av 1990-talet. Sedan dess har löneandelen trendmässigt fortsatt nedåt i samtliga näringsgrupper. Löneandelen inom industrin har sjunkit från ca 55 procent 1980 till 41 procent 2005. För tjänstesektorn har löneandelen endast sjunkit med 7 procentenheter från 55 procent 1980 till 48 procent 2005.

38. Löneandelar i procent av förädlingsvärdet**38. Wage share in percent of value added**

Källa: Företagens ekonomi. Not: Näringslivet exkl. jord- och skogsbruk, fastighet och finansiellverksamhet.

Not: Det är anmärkningsvärt men inte felaktigt att samtliga branscher hade en löneandel på 55 procent år 1980.

Löne- och arbetskostnadsutvecklingen

Under den studerade perioden var den genomsnittliga nominella löneökningen 5,5 procent per år i näringslivet. För att få fram reallöneutvecklingen ur ett producentperspektiv har nominallönen justerats med hänsyn till förädlingsvärdeprisindex (inte som brukligt konsumentprisindex). Förädlingsvärdepriserna har stigit med i genomsnitt 3,3 procent mellan 1980 och 2005. Detta innebär att reallöneutvecklingen under motsvarande period var 2,2 procent per år.

19. Löne- och arbetskostnadsutveckling 1980–2005 efter näringsgrupp. Genomsnittlig årlig utveckling i procent

19. Wages and labour costs 1980–2005 in the business sector, by activity.

Average yearly changes in percent

	Industrin	Tjänster	Bygg	Totalt
Nominell löneökning	5,6	5,7	5,2	5,5
Förädlingsvärdepris	2,1	3,9	4,4	3,3
Real löneökning (producentperspektiv)	3,5	2,2	0,8	2,2
Real arbetskostnadsökning (producentperspektiv)	3,8	2,1	1,2	2,5
Real löneökning (konsumentperspektiv)	1,4	1,5	1,0	1,3

Källa: Företagens ekonomi, Nationalräkenskaperna och egna beräkningar. Not: Näringslivet exkl. jord- och skogsbruk, fastighet- och finansiell verksamhet.

Av tabell 20 kan vi se att reallöneutvecklingen har varierat över tid. Under några år under 1980- och 1990-talen var reallöneutvecklingen negativ, dvs. lönen sjönk i värde. 1980-talet präglades även av höga nominella löneökningar, men det var bara under den sista delen av 1980-talet som det också var kraftiga reallöneökningar. Från 1995 till 2005 har de nominella löneökningarna varit ca fyra procent per år. Detta har från 1995 och framåt lett till reala löneökningar på 2–4 procent per år.

20. Löne- och arbetskostnadsutveckling 1980–2005 för näringslivet. Genomsnittlig årlig utveckling i procent

20. Wages and labour cost 1980–2005 in business sector. Average yearly changes in percent

	Nominell löneökning	Real löneökning (prod. perspektiv)	Real arbetskostnadsökning (prod. perspektiv)
1980–85	8,1	0,7	1,1
1985–90	8,7	3,3	3,3
1990–95	3,6	0,3	0,3
1995–2000	4,2	3,9	4,9
2000–05	3,3	2,7	2,9
Hela perioden	5,5	2,2	2,5

Källa: Företagens ekonomi, Nationalräkenskaperna och egna beräkningar. Not: Näringslivet exkl. jord- och skogsbruk, fastighet- och finansiell verksamhet.

Bärkraft, löne- och arbetskostnadsförändringar

I tabell 21 visas bärkraften för hela näringslivet uppdelat på femårsintervall. I tabellen kan vi se att utvecklingen av bärkraften har saktat in. Under tidsperioden 1980–1985 utvecklades bärkraften med

9,9 procent årligen, medan den mellan 1995 och 2005 hade en genomsnittlig årlig utveckling på ca 4 procent.

Det har också blivit en tydlig förskjutning i de ingående komponenternas bidrag till bärkraftens utveckling. Mellan 1980 och 1990 kom det största bidraget till bärkraftsutvecklingen från förädlingsvärdepriserna. Från 1990 till 2005 kommer istället det största bidraget från produktivitetens utvecklingen.

21. Bärkraftsförändring för näringslivet efter period. Genomsnittlig årlig utveckling i procent

21. *Financial strength in the business sector. Average yearly changes in percent*

	1980– 85	1985– 90	1990– 95	1995– 2000	2000– 05	Totalt
Produktivitet	2,1	2,0	3,5	3,7	3,6	3,0
Förädlingsvärdepris	7,7	5,7	2,6	0,3	0,5	3,3
Bärkraft	9,9	7,8	6,1	4,0	4,2	6,4
Nominell löneökning	8,1	8,7	3,6	4,2	3,3	5,5
Differens	-1,7	0,9	-2,5	0,1	-0,8	-0,8
Nominell arbetskostnadsökning	8,8	9,0	2,9	5,3	3,5	5,8
Differens (2)	-1,1	1,2	-3,2	1,3	-0,7	-0,6

Källa: Företagens ekonomi och Nationalräkenskaperna. Not: Näringslivet exkl. jord- och skogsbruk, fastighet- och finansiell verksamhet.

Under hela den studerade perioden har bärkraften ökat med 6,4 procent i genomsnitt per år. Under samma period har de nominella löneökningarna varit 5,5 procent per år.

Det finns dock en viss variation beroende på vilken tidsperiod som studeras. Mellan 1985 och 1990 utvecklade sig bärkraften med 7,8 procent, medan lönerna ökade med 8,7 procent, dvs. lönerna ökade snabbare än företagens bärkraft. Den största differensen uppstod under de första fem åren av nittiotalet, då bärkraften ökade med 6,1 procent, medan löneökningarna var måttliga 3,6 procent.

Enligt tabell 22 har summan av produktivitetstillväxten och ökningen av förädlingsvärdepriserna utvecklats likartat inom olika näringsgrupper under 1980–2005. I industrin har bärkraften ökat med 6,8 procent per år under perioden 1980–2005. Motsvarande uppgifter för tjänste- och byggsektorn uppgår till 6,2 respektive 6,6 procent.

Löneökningarna har också utvecklats likartat inom olika näringsgrupper. Totalt i hela näringslivet har lönerna stigit med 5,5 procent per år, medan det varierar mellan 5,2 i bygg- och 5,7 procent i tjänstesektorn.

22. Bärkraftsförändring efter näringsgrupp 1980–2005. Genomsnittlig årlig utveckling i procent

22. *Financial strength by activity. Average yearly changes in percent*

	Industrin	Tjänste	Bygg	Totalt
Produktivitet	4,6	2,2	2,2	3,0
Förädlingsvärdepris	2,1	3,9	4,4	3,3
Bärkraft	6,8	6,2	6,6	6,4
Löneökning	5,6	5,7	5,2	5,5
Differens	-1,2	-0,5	-1,4	-0,8

Källa: Företagens ekonomi och Nationalräkenskaperna. Not: Näringslivet exkl. jord- och skogsbruk, fastighet- och finansiell verksamhet.

Lönefördelningen 1997–2006, analys av polarisering och ojämnh

Jan Selén³⁵

Ibland kan man höra uttalanden som att det sker en polarisering i ett samhälle, eller att polariseringen ökar eller minskar mellan olika grupper. Vanligen är det då fråga om bedömningar utifrån olika beskrivningar av hur olika grupper förhåller sig till varandra, eller mer eller mindre välgrundade uppfattningar om förändringar i samhället.

Sedan ett antal år är det dock möjligt att använda mer precisa polariseringsbegrepp, om man begränsar sig till enstaka variabler som t.ex. löner, inkomster eller förmögenheter. I den här artikeln visas hur lönernas fördelning under perioden 1997–2006 förändrats genom bland annat några polariseringsmått.

Vad är polarisering?

Polariseringsmått är avsedda att beskriva vissa drag i fördelningar, så att de kan ge en kompletterande bild av t.ex. inkomst- eller löneskillnader i en befolkning. Måtten är konstruerade utifrån några ganska intuitiva uppfattningar om vad polarisation eller polarisering bör innebära.

Vi kan som en inledning tänka oss ett exempel där en befolkning består av några få grupper. De är avgränsade och består av en grupp med små eller inga resurser, en grupp med goda resurser samt en grupp med mycket goda resurser. Skillnaderna inom grupperna är inte särskilt stora i det här tänkta exemplet.

³⁵ Författaren är metodstatistiker vid processavdelningen på SCB. Förfrågningar kan ställas direkt till författaren via e-post med adress jan.selen@scb.se.

Om vi studerar de tre grupperna tillsammans, så ser vi en fördelning med tre distinkta delpopulationer. Den här sammansatta fördelningen kan sammanfattas eller beskrivas med olika mått som varierar på olika sätt när grupperna eller skillnaderna mellan grupperna förändras. För ett *polariseringsmått* bör det gälla att ett ökat avståndet mellan yttergrupperna ger utslag i ökad polarisering. Om avståndet mellan dessa grupper istället minskar genom att gruppen med små resurser får det bättre ställt eller gruppen med mycket goda resurser får det sämre ställt, så bör detta innebära en minskad polarisering. Om mellangruppen skulle försvinna genom att en del av dessa individer blir mindre resursstarka och hamnar i gruppen med små resurser, medan en annan del i stället får mycket goda resurser - då bör detta registreras som ökad polarisering.

För en symmetrisk fördelning med en enda topp, som normalfördelningen, bör däremot inte en ökning av variansen resultera i en ökad polarisering. Detta kunde t.ex. gälla en beskrivning av endast mittgruppen.

Här skiljer sig polariseringsmåten från vanliga ojämnhetsmått eller spridningsmått som ginikoefficienten, variationskoefficienten eller logvariansen. Sådana kan förväntas visa ökad ojämnhet såväl i det första fallet med flera toppar och ökande avstånd dem emellan, som i det andra fallet med en topp och ökad varians.

I litteraturen har man också kopplat polarisering till begrepp som identifikation och alienering. Detta är ett sätt att relatera polarisering till socioekonomiska skillnader. Identifikation har göra med "samhörighet" inom grupper, medan alienering istället rör skillnader mellan grupper. En situation med hög identifikation och stor alienering kan då sägas ha en högre konfliktpotential än en situation där en eller båda komponenterna är låga.

Lönestatistiken 1997–2006

Den officiella lönestatistiken utgör grunden för analysen. Data-materialet för den studerade perioden har hämtats från lönestrukturundersökningarna, som produceras av SCB på uppdrag av Medlingsinstitutet. Dessa görs sektorsvis för landstingskommunal, primärkommunal, statlig samt privat sektor³⁶. För de aktuella åren,

³⁶ För mer information, se www.scb.se/AM0105, www.scb.se/AM0106, www.scb.se/AM0104, respektive www.scb.se/AM0103 för de olika undersökningarna.

1997–2006, är förändringarna i undersökningarna små och jämförbarheten över tid god.

Löneundersökningarna innehåller individuppgifter. Hela den offentliga sektorn med statligt och kommunalt anställda är totalundersökt, medan datamaterialet för den privata sektorn utgörs av statistiska urval. I urvalet ingår alla de största företagen; övriga företag indelas efter storlek varefter olika urval dras med större urvals sannolikheter för större företag än för mindre. För den privata sektorn skiljer man mellan arbetare och tjänstemän. För tjänstemän redovisas månadslöner, medan timlöner är det vanliga för arbetare. För vissa jämförelser räknas timlönerna om till månadslöner; det är dessa månadslöner som används i denna studie³⁷. Löneuppgifterna avser en mätperiod om en månad. Lönerna för deltidanställda är här omräknade till heltidsekvivalenter. Den årliga storleken på datamaterialet är omkring 2 miljoner observationer avseende över 3 miljoner anställda.

Jämförelse av olika mått

I tabell 23 och diagram 39 redovisas två polariseringsmått samt ett spridningsmått³⁸, motsvarande dubbla ginikoefficienten, för åren 1997–2006. Hur beräkningar utförts och relationen är mellan måtten, redovisas närmare i bilaga 4. Kortfattat så kan polariseringsmättet p_{100} väntas vara mer känsligt än p_{50} . Båda hör till en familj av mått som beräknas på samma sätt, bortsett från valet av en parameter som är 1 i det första fallet och 0,5 i det andra. Om parametern i stället ges värdet 0, erhålles dubbla ginikoefficienten. Denna är dock inget polariseringsmått, eftersom rimliga förutsättningar gällande egenskaperna hos sådana mått då inte är uppfyllda.

I tabell 23 och diagram 39 visas förändringarna över tid för de olika måtten. Enligt alla mått sker en ökning de första åren, fram till 2004 för polariseringen och fram till 2001 för ojämnheten. För de två sista åren minskar polariseringen, medan ojämnheten förändras ganska lite 2002–2006.

³⁷ Vid omräkning av timlöner till månadslöner utnyttjas fr.o.m. 1999 information om antalet timmar som en heltidstjänst motsvarar på individnivå. Före 1999 saknas denna uppgift, istället användes genomsnittet för en heltidstjänst inom offentlig sektor. Effekterna av förändringen är mycket liten på grovt aggregerade resultat.

³⁸ Ginikoefficienten används ofta för inkomstfördelningar, där den genom s.k. Lorenz-diagram har en geometrisk tolkning. Till sitt ursprung är dock ginikoefficienten ett allmänt spridningsmått.

Polariseringsmåttan ger stora utslag för lönestrukturens förändringar på så sätt att p100 är ca 65 procent högre toppåret 2004 jämfört med startåret 1997; för slutåret 2006 är p100 ca 36 procent över startåret. Motsvarande tal för det mindre känsliga polariseringsmättet p50 är 35 respektive 23 procent ökning. Ojämnheten enligt den dubbla ginikoefficienten är ca 14 procent större 2006 jämförd med startåret. De små förändringarna i ojämnhet efter 2001 stämmer överens med tidigare beräkningar av lönespridningen³⁹.

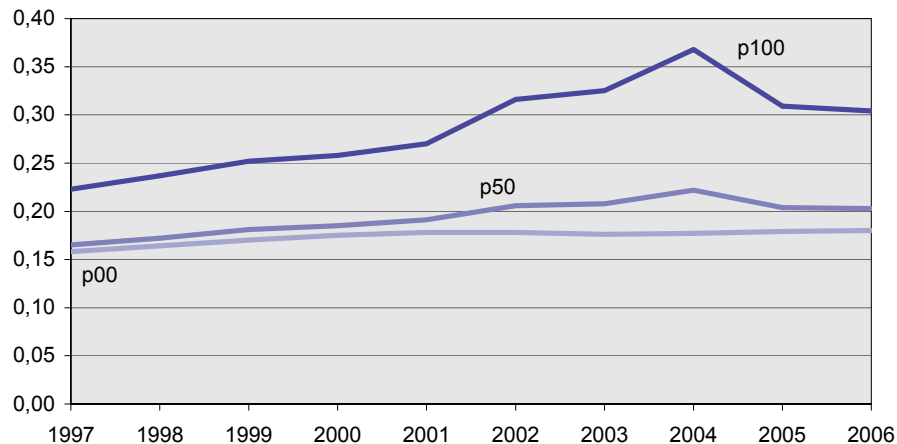
23. Polarisering (p100, p50) och spridning (p00) i lönefördelningarna 1997–2006

23. Polarisation and dispersion in wage and salary distributions, by year

År	p100	p50	p00
1997	0,223	0,165	0,158
1998	0,237	0,172	0,164
1999	0,252	0,181	0,170
2000	0,258	0,185	0,175
2001	0,270	0,191	0,178
2002	0,316	0,206	0,178
2003	0,325	0,208	0,176
2004	0,368	0,222	0,177
2005	0,309	0,204	0,179
2006	0,304	0,203	0,180

39. Polarisering (p100, p50) och spridning (p00) i lönefördelningarna 1997–2006

39. Polarisation and dispersion in wage and salary distributions by year

³⁹ Se Gidlund (2008) för beräkningar av logvarianser.

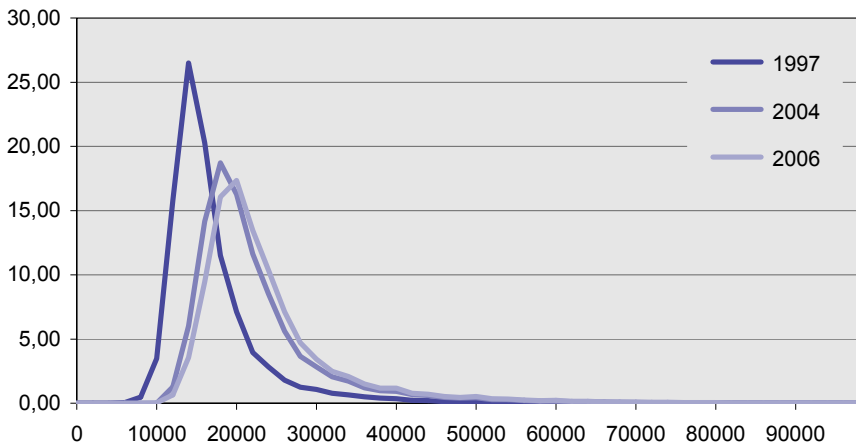
För att bättre förstå vad det är som ligger bakom dessa förändringar, tittar vi närmare på det första året 1997 (med de lägsta värdena) och de två åren med de högsta värdena för något av måtten, 2004 och 2006. I diagram 40 visas fördelningarna för de tre åren för månadslöner upp till 100 000 kr. Det är utjämnade kurvor, ickeparametriskt utjämnade enligt s.k. kärnestimation. Vi ser i diagrammet osymmetriska entoppiga fördelningar, med en större koncentration kring de vanligaste lönenivåerna 1997 jämfört med de övriga åren. Skillnaderna mellan 2004 och 2006 är små, men det föreligger en förskjutning mot något högre värden 2006. Månadslöner över 100 000 kr utgör endast omkring en promille, men det förefaller alltså som om förändringar där är viktiga för polariseringsmåtten.

En närmare granskning av de allra högsta lönerna visar också att dessa är högre 2004 än 2006. Den övervägande delen av dessa mycket höga löner kommer från stratum som totalundersökts. Det verkar inte som om en förklaring till den höga polariseringen 2004 skulle vara att extrema löner i små och medelstora företag råkat komma med i urvalen.

Den allmänna utvecklingen vi ser över tid enligt de här måtten ger dock underlag för att tala om ökad polarisering och ökad ojämnh över perioden, med undantag av de senaste åren. Men vi ser också att måtten är olika känsliga för förändringar i lönefördelningen och att förändringar allra högst upp i fördelningarna kan ge olika effekter.

40. Lönefördelningar 1997, 2004 och 2006. Månadslöner under 100 000 kr, utjämnade kurvor

40. Wage and salary distributions 1997, 2004 and 2006. Monthly pay under 100 000 SEK

Referenser

Aktiebolagens gemensamma styrelsemedlemmar– en del av det sociala kapitalet

Andersson, F (2008). *Sysselsättnings- och produktionsförändringar i industrin. Resultat från kvartalsdata 1993–2007*. Fokus på näringsliv och arbetsmarknad hösten 2007, IAM 2008:1, SCB.

Burt, R. (1992). *Structural Holes: The Social Structure of competition*. Harvard University Press, Cambridge.

Mizruchi, M. (1996). *What do interlocks do? An Analysis, Critique, and Assessment of Research on Interlocking Directorates*. Annual Review of Sociology. Vol. 22, 271-298.

Pennings, J (1980). *Interlocking Directorates: Origins and Consequences of Connections Among Organizations' Board of Directors*. Jossey-Bass, San Francisco.

Taxinäringen i tiden

Haventon, P (1989). *Taxi Stockholm 1899–1989*. Stockholm Taxi trafikförening.

Persson, J (1996). *Avregleringen av taximarknaden : en analys av regionala effekter*. NUTEK.

Svenska Taxiförbundet (2008). *Branschläget*.

Löner och bärkraft

Björklund et al. (2000). *Arbetsmarknaden*. SNS förlag.

Fokus nyhetsmagasin (2008). *Lönekampen*. Nummer 17.

Industrins ekonomiska råd (2008). *Ekonomi i omvandling*. Rapport februari 2008.

Konjunkturinstitutet (2005). *Produktivitet och löner till 2015*. Specialstudie nr 6.

Landsorganisationen (1951). *Fackföreningsrörelsen och den fulla sysselsättningen*.

Medlingsinstitutet (2007). *Avtalsrörelsen och lönebildningen 2007*.

Riksbanken (1999). *Riksbankens inflationsrapport 1999:4*.

Romer, D (2005). *Advanced macroeconomics*. McGraw-Hill Education.

Tytell, I & Jaumotte, F (2007). *How has the globalisation of labour affected the labour income share in advanced countries?* IMF working paper 07/298.

Lönefördelningen 1997–2006, analys av polarisering och ojämnh

Duclos J-Y, Esteban J och Ray D (2004). *Polarization: Concepts, Measurement, Estimation*. *Econometrica*, Vol. 72, No 6, 1737-1772.

Esteban, J & Ray D (1994). *On the measurement of polarization*. *Econometrica*, Vol. 62, 819-852.

Gidlund, P (2008). *Lönespridningens utveckling 1997–2006*. Fokus på näringsliv och arbetsmarknad hösten 2007. IAM 2008:1, SCB.

Wolfson, M C (1994). *When inequalities diverge*. *American Economic Review*, 84, Papers and Proceedings, 353-358.

Bilaga 1. Löner och bärkraft – bärkraftskvoter

Frågan om lörens koppling till arbetsgivarens bärkraft, kan även beräknas med ett mindre antal variabler än de som använts i artikeln, dvs. arbetsproduktivitet, förädlingsvärdepriser och löner. Bärkraften kan också beräknas med hjälp av information om förädlingsvärde i löpande priser samt lönesumman. Uppgifter om samtliga dessa variabler kan hämtas från undersökningen Företagens ekonomi, vilket ger en styrka till de resultat som redovisas i artikeln.

Utgångspunkten för denna genomgång är definitionen av förädlingsvärde, vilket kommer att mynna ut i jämviktsvillkoret, som kan skrivas

$$(A) \quad \Delta w = \Delta(P_{Fv} \times \frac{Q_{Fv}}{h}) \Leftrightarrow \Delta \frac{L}{h} = \Delta \frac{Fv}{h}$$

under förutsättning att förädlingsvärdepriser antas och att

förändringen i $\frac{Q_{Fv}}{h}$ accepteras som approximation för förändringen i marginalprodukten.

Fv står för förädlingsvärdet i löpande priser, L för lönesumma och h för arbetade timmar.

Förädlingsvärde

Förädlingsvärdet i löpande priser, Fv , beräknas enligt

$$(B) \quad Fv = L + V + S + A$$

där L är lönesumma, V är rörelseresultat, S är andra personalkostnader och A är avskrivningar.

Detta uttryck kan förlängas genom att dividera alla termer med arbetade timmar h

$$(C) \quad \frac{Fv}{h} = \left(\frac{L}{h} + \frac{V}{h} + \frac{S}{h} + \frac{A}{h} \right).$$

Eftersom vår hypotes är att det råder jämvikt mellan löneförändring (men även de andra ingående komponenterna) och bärkraftsutvecklingen över tiden, kan uttryck (C) skrivas

$$(D) \quad \Delta \frac{Fv}{h} = \Delta \left(\frac{L}{h} + \frac{V}{h} + \frac{S}{h} + \frac{A}{h} \right)$$

dvs.

$$(E) \quad \Delta \frac{Fv}{h} = \Delta \frac{L}{h}$$

under jämvikt.

Uttryck (E) är ekvivalent med uttryck (A), vilket visar att priset i jämviktsvillkoret ska vara ett förädlingsvärdepris under våra

antaganden om att förändringen i $\frac{Q_{Fv}}{h}$ är den bästa

approximationen av förändringen i marginalprodukten.

Låt oss nu titta på förändringen under en godtycklig tidsperiod. För att testa ekvation (3) i artikeln använder vi oss av ekvationen (E) ovan dvs.

$$(F) \quad \frac{Fv_t}{h_t} \bigg/ \frac{Fv_{t-1}}{h_{t-1}} = \frac{L_t}{h_t} \bigg/ \frac{L_{t-1}}{h_{t-1}} .$$

Kvoterna av arbetade timmar kan förkortas bort och kvar blir

$$\frac{Fv_t}{Fv_{t-1}} = \frac{L_t}{L_{t-1}} .$$

Detta kan även uttryckas som att dubbelkvoten

$$(G) \quad \frac{Fv_t}{Fv_{t-1}} \bigg/ \frac{L_t}{L_{t-1}} = 1$$

under jämviktsvillkoret.

Det är med andra ord väldigt lite information som krävs för att testa jämviktsvillkoret (3) i bärkraftsteoremet. Det räcker med data över förädlingsvärde i löpande priser, Fv , och data över lönesumman i löpande priser, L .

För att jämviktsvillkoret ska vara uppfyllt ska uttryck (G) gälla. Om bärkraftskvoten är över 1, har bärkraften utvecklats snabbare än lönerna. Är kvoten under 1 har lönerna ökat snabbare än bärkraften. I tabell 24 kan man se att förädlingsvärdet har ökat 21 procent mer än lönerna under perioden 1980–2005.

24. Bärkraftkvoter för näringslivet efter period*24. Value added changes in relation to different variables for the business sector*

Tidsperiod	Lönekvot	Andra personal- kostn.kvot	Vinst kvot	Avskrivn.kvot
1980–85	1,08	0,98	0,81	0,93
1985–90	0,96	0,92	1,41	0,93
1990–95	1,13	1,25	0,53	0,92
1995–2000	0,99	0,84	1,26	0,97
2000–05	1,04	1,02	0,84	1,10
Hela perioden	1,21	0,97	0,65	0,84

Källa: Företagens ekonomi och Nationalräkenskaperna. Not: Näringslivet exkl. jord- och skogsbruk, fastighet- och finansiell verksamhet.

Bilaga 2. Löner och bärkraft – förädlingsvärdepriser

Näringslivets samlade produktionsresultat (förädlingsvärdet) kan som vi tidigare nämnt definieras som produktionsvärdet minus kostnader för köpta varor och tjänster. Detta kan uttryckas enligt

$$(H) \quad Fv = Pv - Fbv$$

där Fv är förädlingsvärde, Pv är produktionsvärde och Fbv är förbrukningsvärde. Detta uttryck kan vidare utvecklas till

$$(I) \quad Q_{Fv} \times P_{Fv} = Q_{Pv} \times P_{Pv} - Q_{Fbv} \times P_{Fbv}$$

där Q står för kvantitet och P för priser för de olika komponenterna. För att få ett uttryck för förädlingsvärdepriset kan vi istället flytta över Q_{Fv} till högerledet. Vi får då följande uttryck för förädlingsvärdepriset

$$(J) \quad P_{Fv} = \frac{Q_{Pv} \times P_{Pv} - Q_{Fbv} \times P_{Fbv}}{Q_{Fv}}$$

Förädlingsvärdeprisets utveckling speglar därför i vilken takt priserna förändras på det mervärde, dvs. produktionen justerat för insatsförbrukningen, som skapas.

Förädlingsvärdepriset ökar, givet allt annat, under följande förutsättningar:

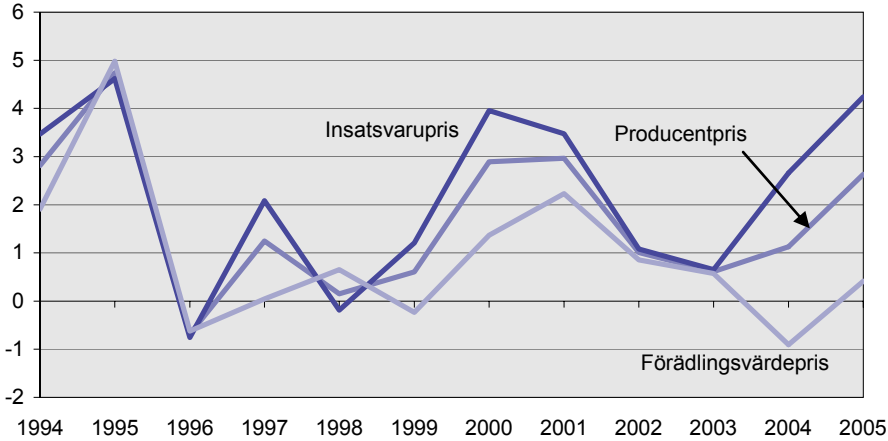
- Producentpriset, P_{Pv} , ökar
- Insatspriset, P_{Fbv} , sjunker.

Även förändringar i kvantiteter kan leda till att förädlingsvärdepriset förändras.

I diagram 41 kan vi se hur priserna utvecklat sig för de tre pris-komponenterna.

41. Utvecklingen av förädlingsvärde-, producent- och insatsvarupriser i procent

41. Value added prices, producers prices, and input prices. Rates of increase in percent

Som vi kan se har förädlingsvärdepriset i princip ökat mindre än både producent- och insatspriserna mellan 1994 och 2005. En anledning till detta är att importpriserna ökat snabbare än exportpriserna sedan början av 1990-talet.

Bilaga 3. Löner och bärkraft – kapitalavkastning

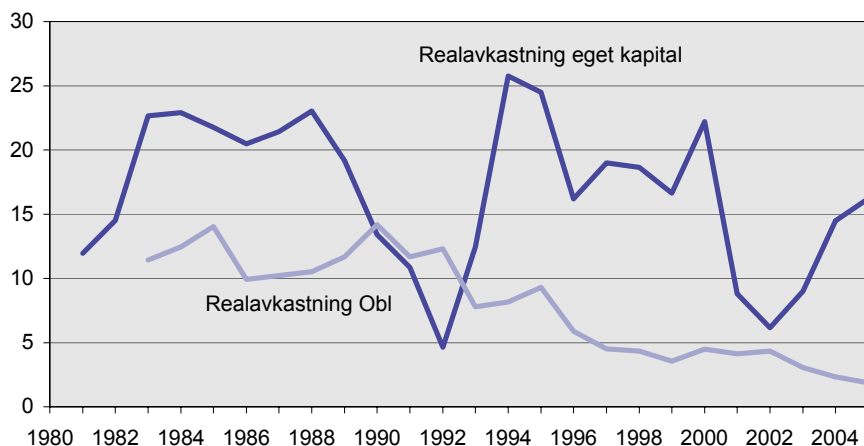
Avkastningen på eget kapital visar det sammantagna resultatet för näringslivet i form av förräntningen av det egna kapitalet. Resultatet mäts som nettoresultat, dvs. resultat efter finansiella intäkter och kostnader. Det egna kapitalet består av ägarnas insatta kapital och balanserade outtagna vinstmedel inklusive obeskattade reserver.

Avkastningskravet på en real investering, t.ex. en maskin eller fastighet, kan antas vara lika med den förväntade avkastningen på en finansiell tillgång, t.ex. en aktie eller obligation, med samma risk. Det vill säga avkastningskravet är lika med alternativkostnaden för det fysiska kapitalet, där alternativet är att investera på finansmarknaden. I diagram 42 redovisas den reala avkastningen på eget kapital tillsammans med avkastningen på en ettårig statsobligation⁴⁰. Den reala avkastningen beräknas som den nominella avkastningen minus inflationen. Av diagram 42 kan vi se att den reala avkastningen på eget kapital har varit högre än bankräntan samtliga år utom under krisåren i början av nittioalet.

⁴⁰ För denna typ av jämförelse är det brukligt att använda data för en femårig statsobligation. Valet av en ettårig statsobligation gjordes dock beroende att det fanns data för större delen av den studerade tidsperioden.

42. Real avkastning på eget kapital och en ettårig statsobligation. Procent

42. Real annual return on own capital and an one year bond. Percent

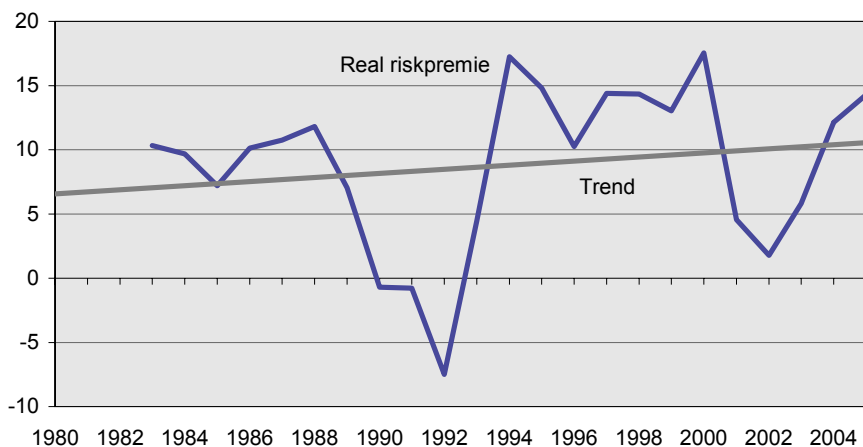
Källa: Företagens ekonomi och KPI. Not: Näringslivet exkl. jord- och skogsbruk, fastighet- och finansiell verksamhet.

Med hänsyn tagen till den risk som företagande innebär, bör avkastningen även täcka en riskpremie, dvs. klart överstiga bankräntan, för att kunna anses som acceptabel för den som investerar i företag. Att bedöma risknivån i realinvesteringar är dock inte helt enkelt. Det enklaste sättet att analysera risk är att jämföra avkastningens medelvärde och varians för olika finansiella tillgångar. Hög varians är då ett mått på hög risk. Lägst risk men också lägst förväntad avkastning, ger normalt obligationer. Aktier och investering i företag ger högre förväntad avkastning, men till betydligt högre risk. Om risken vore högre nu än för 25 år sedan, skulle detta innebära att ägarna kräver en högre riskpremie.

I diagram 43 kan vi se att den reala riskpremie, som ägarna fått ut på sitt insatta kapital, trendmässigt har ökat under perioden. I början av 1980-talet var den trendmässiga riskpremien ca 6 procent. För år 2005 var motsvarande premie ca 11 procent. Aktieägarnas reala avkastning i förhållande till den reala avkastningen på en obligation, har alltså ökat med ca 5 procentenheter under den senaste 25-årsperioden.

43. Real riskpremie på eget kapital för näringslivet i procent

43. Real risk premium on own capital. Percent

Källa: Företagens ekonomi och KPI. Not: Näringslivet exkl. jord- och skogsbruk, fastighet- och finansiell verksamhet.

Bilaga 4. Polarisering och ojämnhet, beräkning av olika mått

Utgångspunkter och formler

Det finns några olika ansatser för polariseringsmått ursprungligen föreslagna för inkomstfördelningar (Esteban & Ray 1994, Wolfson 1994). Polarisering har anknytning till ojämnhet, men med ett annat fokus kan man säga. En intuitiv betydelse av ökad polarisering är att fördelningen blir tätare i avgränsade och små intervall, eller att avstånden ökar mellan grupper av individer som ingår i fördelningen.

Framställningen som följer bygger på DER (Dagenais, Esteban and Ray 2004), deras formulering av problemet och förslag till beräkningar. En av deras utgångspunkter innebär att en individ med en viss lön x , är "alienerad" i förhållande till en individ med en annan lön y . Graden av detta beror på avståndet $|x-y|$. Å andra sidan kan individen "identifiera" sig med andra i samhället. De antar att denna identifikation hänger samman med hur många det är som liknar individen, dvs. med frekvensen eller tätheten vid lönen x , vilken vi skriver som $f(x)$. Tillsammans resulterar de här två faktorerna i en "verkande (*effective*) antagonism" som summeras i en funktion T av både $|x-y|$ och $f(x)$; $T(|x-y|, f(x))$. T antas öka med $|x-y|$ och T är 0 om åtminstone någon av $|x-y|$ eller $f(x)$ är 0. Polariseringen antas proportionell mot individernas summerade "effektiva antagonism" enligt

$$P(f) = \iint T(f(x), |x-y|) f(x) f(y) dx dy,$$

dvs. motsvarigheten för kontinuerliga variabler till summeringar. Med hjälp av några rimliga grundförutsättningar eller axiom⁴¹ kan DER närmare specificera T så att de erhåller polariseringsmättet

$$(1) \quad P_{100\alpha}(f) = K \iint |x-y| f(x)^{1+\alpha} f(y) dx dy$$

⁴¹ Axiomen bygger på 'domäner' som är skapas av enkla grundfördelningar f . Man skulle kunna tänka sig varje sådan fördelning som en lönefördelning för individer med liknande kvalifikationer, arbetsuppgifter eller yrken organiserade i samma fackförbund.

Här måste parametern α ligga i intervallet $\alpha \in [.25, 1]$, för att grundförutsättningarna skall vara uppfyllda; inom intervallet erhålls olika medlemmar i en familj av polariseringsmått. K är en proportionalitetsfaktor där valet $K = \mu^{-1}$, där μ är medelinkomsten, ger mått som inte beror på mätskalan.

Man kan observera att $P_{00}(f)$ är två gånger ginikoefficienten, som ju är ett vanligt ojämnhetsmått. Ginikoefficienten är dock inte ett polariseringsmått, eftersom villkoret $\alpha \geq .25$ då måste gälla.

Eftersom polarisering härleds genom begreppen identifiering och alienering, kan det vara intressant att se hur dessa samverkar. För ett givet α -värde definieras α -identifikationen som $f(x)^\alpha$ för lönen x . Den genomsnittliga α -identifikationen blir då

$$(2) \quad \bar{i}_{100\alpha} = \int f(y)^{1+\alpha} dy.$$

Den genomsnittliga alieneringen blir på motsvarande sätt

$$(3) \quad \bar{a} = \iint |x - y| dF(x) dF(y),$$

eller $P_{00}(f)$ och dubbla ginikoefficienten.

Med ρ som kovariansen mellan identifikation and alienering, normerad genom division med motsvarande genomsnitt, gäller $\rho \equiv \text{cov}(\bar{i}_{100\alpha}, \bar{a}) / (\bar{i}_{100\alpha} \bar{a}) = P_{100\alpha}(f) / (\bar{i}_{100\alpha} \bar{a}) - 1$.

Följaktligen kan $P_{100\alpha}(f)$ skrivas

$$(4) \quad P_{100\alpha}(f) = \bar{i}_{100\alpha} \bar{a} (1 + \rho).$$

Slutsatsen är att större grad av alienering eller en större grad av identifikation i genomsnitt, ger högre polarisering. Detsamma gäller för högre normerad kovarians.

DER föreslår en ickeparametrisk kärnestimation för skattningar utifrån enkla urval av individer, metoden har här modifierats för urval med varierande sannolikheter.

In English

Focus is a recurrent report published every six months. The first edition was published in November 2004. This 9th version is the 5th under the title *Focus on business and labour market*.

The intention is to publish shorter articles of a descriptive or analytic character.

Summary

The first part of the report gives an overview of the Swedish economy and the development in the labour market during the first half of 2008. Employment, unemployment, vacancies and the development of wages/salaries and labour costs are some keywords.

The following five articles are titled:

- Interlocking directorates – a part of the social capital of enterprises (Fredrik W. Andersson).
- Changed pattern of the immigration from Poland (Tor Bengtsson)
- The taxi industry with the times (Kerstin Forssén)
- Wages and financial strength (Jonas Färnstrand, Daniel Lennartsson och Pär Lindholm)
- Wage distributions 1997–2006, an analysis of polarisation and dispersion (Jan Selén)

A note of thanks

We would like to express appreciation to our survey respondents – the people, enterprises, government authorities and other institutions of Sweden – with whose cooperation Statistics Sweden is able to provide reliable and timely statistical information meeting the current needs of our modern society.

List of graphs

1. Change in GDP compared with previous quarter. Percent	16
2. Labour force participation of the population aged 15–74, in thousands	19
3. Number of employed aged 15–74 in thousands	20
4. Employment rate, percent of population aged 15–74	20
5. Employment rate by age, 1st half-year 2008. Percent	21
6. Employees engaged for a limited period, percent of all employees	22
7. Unemployment rate, percent of labour force	24
8. Number of hours related to absence from work by main cause	25
9. Gross pay and number of employees. Private sector. Index: 1st quarter 2001=100.....	26
10. Job openings and vacancies. Private sector.....	27
11. Percentage change in the average pay in the public sector. January 1999 – June 2008	28
12. Percentage change in the average pay in the private sector and a 12-month moving average. January 1997 – June 2008	30
13. Pay increases for manual and non-manual workers in the private sector. January 1999 – June 2008. Index: January 1999=100	31
14. Real wage and salary increases for manual and non-manual workers in the private sector. January 2008 – June 2008. Percent	32
15. Average monthly salary in the central government sector by sex. January 2000 – June 2008. SEK.....	33
16. Average monthly salary in the municipalities and county councils. January 1999 – June 2008. SEK.....	33
17. Changes in labour costs in the private sector by industry. First half of 2007 – first half of 2008. Percent.....	34
18. Labour costs for wage-earners in the private sector, June 2008. SEK per hour	35
19. Labour costs for salaried employees in the private sector, June 2008. SEK per month.....	36
20. Plot of the relationship between the intra-connections and inter-connections for each major group (SE-SIC 2002)	44
21. Plot of the relationship between the intra-connections and inter-connections for each line of business.....	45

22. Immigration from Poland into Sweden and emigration from Sweden into Poland. Persons born in Poland.....	56
23. Enterprises by number of cars and year	66
24. Enterprises with six or more cars by number of cars and year	67
25. Number of bankruptcies in the taxi industry by year	67
26. Employed in the taxi industry by sex and year.....	68
27. Percentage women of all employed in the taxi industry by year	69
28. Number of cars by year	70
29. Price index for the taxi industry and consumer price index (total), by year. Index 1980=100.....	72
30. Changes in GDP, market producers and the taxi industry, by year. Current prices. Percent.....	73
31. Net turnover per employee in the taxi industry, by number of employees. Thousands SEK	74
32. Net turnover in the taxi industry 2006 by type of activity	75
33. Value added, by components and year	85
34. Productivity increase in the business sector. Yearly changes in percent.....	86
35. Value added and consumer prices. Index 1980=100	88
36. Value added and consumer prices. Yearly changes in percent	89
37. Wage and labour cost share in percent of value added 1980–2005.....	90
38. Wage share in percent of value added.....	91
39. Polarisation and dispersion in wage and salary distributions by year.....	98
40. Wage and salary distributions 1997, 2004 and 2006. Monthly pay under 100 000 SEK	99
41. Value added prices, producers prices, and input prices. Rates of increase in percent.....	108
42. Real annual return on own capital and an one year bond. Percent	110
43. Real risk premium on own capital. Percent	111

List of tables

1. Number of unemployed by sex, Swedish and foreign born persons, and age	23
2. Percentage change in the average pay by sector. Annual average 1997–2007, six month average 2008.....	28
3. Number of enterprises and employed, by number of shared members of the board of the directors	40
4. Enterprises with shared members of the board of the directors within the same major group SE-SIC 2002 (intra-connections).....	42
5. Enterprises with shared members of the board of the directors within an other major group SE-SIC 2002 (inter-connections)	43
6. Mean and median values of the fees for the shared members of the board of the directors, by sex. SEK.....	46
7. Results of bivariate regressions with respect to high fees, by position in the board of directors.....	47
8. Increase in number of employed between 2004 and 2006, by access to shared members of the board of the directors, and group property 2004.....	50
9. Results of bivariate regressions with respect to increase in employment between 2004 and 2006, by access to shared members of the board of the directors, and group property 2004.....	52
10. Polish citizens who immigrated into Sweden from Poland by grounds for residence. Percent.....	57
11. Number of Polish immigrants remaining in Sweden per 1 000 immigrants by year of immigration and time of residence in Sweden.....	58
12. Employment rate by institutional sector. Percent.....	60
13. Employment rate by status in employment. Percent.....	60
14. Employment rate by industry. Percent.....	61
15. Overview of the taxi industry by year	64
16. The taxi industry 2006 by legal form.....	65
17. Employed in the taxi industry by Swedish and foreign born persons, sex and year	69
18. Productivity increase in the business sector by activity. Average yearly changes in percent	87
19. Wages and labour costs 1980–2005 in the business sector, by activity. Average yearly changes in percent	92

20. Wages and labour cost 1980–2005 in business sector. Average yearly changes in percent.....	92
21. Financial strength in the business sector. Average yearly changes in percent	93
22. Financial strength by activity. Average yearly changes in percent	94
23. Polarisation and dispersion in wage and salary distributions, by year.....	98
24. Value added changes in relation to different variables for the business sector	105

List of terms

Aktiebolag	Company limited by shares	Handelsbolag	Trading partnership
AKU	Labour Force Survey	Helgdag	Holiday
Andel	Share	Helt	Totally
Annat	Other	Huvudsaklig	Main
Anställd	Employee	Hög	High
Anställningstid	Period of employment	Industri	Manufacturing industry
Antal	Number	Inom	Within
Arbetare (arb)	Manual workers; wage-earners	Inrikes född	Born in Sweden
Arbete	Job, work	Invandrare	Immigrant
Arbetskostnad	Labour costs	Jobb	Job
Arbetskraften	Labour force	Justerat	Adjusted
Arbetskraftskostnad	Labour cost	Kommanditbolag	Limited partnership
Arbetslös	Unemployed	Kommun	Municipality
Arbetsmarknad	Labour market	Koncern	Group of enter- prises
Arvode	Fee	Konjunktur	Business cycle
Avskrivning	Depreciation	Kronor (kr)	SEK
Befolkning	Population	Kvartal	Quarter
Bransch	Industry	Kvinnor	Women
Bruttonational- produkt (BNP)	Gross domestic product (GDP)	Landsting	County council
Byggsektor	Construction industry	Ledamot	Member
Ekonomisk förening	Economic association	Lediga jobb	Job openings
Enskild närings- idkare	Sole trader	Låg	Low
Faktiskt	Real	Lön	Wage/salary or pay
Företag	Company, enterprise	Löneskillnad	Wage/salary difference
Företagare	Employers	Lönespridning	Wage dispersion
Förvärvsarbete	Employed	Lönesumma	Gross pay
Föräldraledighet	Parental leave	Löneökningstakt	Rate of wage/ salary increase
Förändring	Change	Löpande priser	Current prices
Gemensam	Shared	Medel	Average
Genomsnittlig	Average	Medelfel	Standard error of estimate
Glidande medelvärde	Moving average		

Medellön	Average wage/ salary	Styrelsemedlem	Member of the board of directors
Medelvärde	Mean value		
Medianvärde	Median value	Styrelseposition	Position in the board of directors
Metod	Method		
Minskning	Decrease		
Minst	At least	Summa	Total
Månad	Month	Suppleant	Deputy member
Månadslön	Monthly wage/ salary	Sysselsatt	Employed
Män	Men	Sysselsättning	Employment
		Sysselsättnings- grad	Rate of employ- ment
Nettoomsättning	Net turnover	Säsongrensat	Seasonal adjust- ment
Näringsgren	Branch, industry		
Näringsliv	Business sector		
		Tillverknings- industri	Manufacturing industry
Ordförande	President	Tillväxt	Growth/Increase
Offentlig	Public	Timme	Hour
Oförändrade	Unchanged	Tjänsteman (tjm)	Non-manual workers (employees); salaried employees
Originalserie	Original series		
Polenfödda	Born in Poland		
Preliminära värden	Provisional figures		
Privat	Private	Tjänstesektor	Service industry
Procent	Percent		
Produktionsvärde	Output value	Uppgift	Information
		Utrikes född	Foreign-born
Reallön	Real wage/salary	Utvandrare	Emigrant
Reguljär	Regular	Utveckling	Development
Riket	The whole country	Vakanser	Vacancies
		Varuproduktion	Goods pro- duction
Sektor	Institutional sector	VD	CEO
Sjukdom	Illness	Vinstandel	Share of the profits
Skattning	Estimate		
SNI	Swedish Standard Industrial Classification	Växande	Increasing
Standardavvikelse (Std.)	Standard deviation	Åldersgrupp	Age group
Staten	Governmental sector	År	Aged/Year
Studier	Study	Äldre	Older
		Övriga	Other

Utgivna publikationer fr.o.m 1998 i serien Information om utbildning och arbetsmarknad (IAM)

- 1998:1 Socioekonomiska konsekvenser av sjukdom och dödsfall inom hushåll
- 1998:2 Arbetsmarknadsutveckling och inkomströrlighet – en studie i det tidiga 1990-talets Sverige
- 1998:3 Arbetskraftsbarometern '98
- 1999:1 Funktionshindrades situation på arbetsmarknaden – 4:e kvartalet 1998
- 1999:2 Arbetskraftsprognos 1999 – Utvecklingen till år 2015 enligt två alternativa scenarier
- 1999:3 Utbildning och efterfrågan på arbetskraft. Utsikter till år 2005
- 2000:1 Arbetskraftsbarometern '99
- 2000:2 Utbytbarhet på arbetsmarknaden – Yrken och löner för olika utbildningsgrupper
- 2000:3 Arbetsförhållanden för kvinnor och män i arbetsledande ställning
- 2000:4 Arbetskraftsbarometern '00
- 2001:1 Utbildning och efterfrågan på arbetskraft. Utsikter till år 2008
- 2001:2 Negativ stress och ohälsa. Inverkan av höga krav, låg egenkontroll och bristande socialt stöd i arbetet
- 2001:3 Situationen på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning – 4:e kvartalet 2000
- 2001:4 Arbetskraftsbarometern '01
- 2002:1 Arbetskraftsprognos 2002. Utvecklingen till år 2020
- 2002:2 Arbetskraftsbarometern '02
- 2003:1 Arbetsmiljön i små företag
- 2003:2 Länens arbetskraft – utvecklingen de närmaste decennierna
- 2003:3 Funktionshindrades situation på arbetsmarknaden – 4:e kvartalet 2002
- 2003:4 Ensidigt, upprepat arbete
Arbetsmiljöförhållanden, besvär, sjukfrånvaro, sjuknärvaro
- 2003:5 Arbetskraftsbarometern '03
- 2004:1 Utbildning och arbete. Tillskott och rekryteringsbehov för olika utbildningsgrupper till 2010
- 2004:2 Löneskillnader mellan kvinnor och män i Sverige
- 2004:3 Fokus på arbetsmarknad och utbildning
- 2004:4 Arbetskraftsbarometern '04
- 2005:1 Tunga lyft och annat kroppsligt tungt arbete. Arbetsmiljöförhållanden, besvär, sjukfrånvaro och sjuknärvaro
- 2005:2 Fokus på arbetsmarknad och utbildning
- 2005:3 Funktionshindrades situation på arbetsmarknaden – 4:e kvartalet 2004
- 2005:4 Fokus på arbetsmarknad och utbildning
- 2005:5 Arbetskraftsbarometern '05
- 2006:1 Fokus på näringsliv och arbetsmarknad hösten 2005
- 2006:2 Fokus på näringsliv och arbetsmarknad våren 2006
- 2006:3 Arbetskraftsprognos 2006. Utvecklingen till år 2030
- 2006:4 Arbetskraftsbarometern '06
- 2007:1 Fokus på näringsliv och arbetsmarknad hösten 2006
- 2007:2 Funktionshindrades situation på arbetsmarknaden – 4:e kvartalet 2006
- 2007:3 Fokus på näringsliv och arbetsmarknad våren 2007
- 2008:1 Fokus på näringsliv och arbetsmarknad hösten 2007

Fokus på näringsliv och arbetsmarknad våren 2008

Fokus är en halvårsvis återkommande publikation i serien Information om utbildning och arbetsmarknad (IAM). Den första utgåvan utkom i november 2004.

Denna rapport, som är den nionde i ordningen, innehåller inledningsvis en översiktlig beskrivning av utvecklingen på arbetsmarknadsområdet under det första halvåret 2008. Huvuddelen av publikationen upptas av fem olika artiklar av kommenterande eller analyserande karaktär:

- Aktiebolagens gemensamma styrelsemedlemmar – en del av det sociala kapitalet
- Förändrat flyttmönster från Polen
- Taxinäringen i tiden
- Löner och bärkraft
- Lönefördelningen 1997–2006, analys av polarisering och ojämnh

ISSN 1654-4366 (online)
ISSN 1400-3996 (print)
ISBN 978-91-618-1455-8 (print)

Publikationstjänsten:

E-post: publ@scb.se, tfn: 019-17 68 00, fax: 019-17 64 44. Postadress: 701 89 Örebro.

Information och bibliotek: E-post: information@scb.se, tfn: 08-506 948 01, fax: 08-506 948 99.

Publication services:

E-mail: publ@scb.se, phone: +46 19 17 68 00, fax: +46 19 17 64 44. Address: SE-701 89 Örebro.

Information and library: E-mail: information@scb.se, phone: +46 8 506 948 01, fax: +46 506 948 99.